

Ur Fjärde Internationalen 7-8/72 (Lögnens renässans)

Kenth-Åke Andersson

Den kinesiska revolutionen 1925-27

Nu med Kina-kapitlet ur Wickman-Gustafssons *Marxism eller trotskism* som bilaga

Övriga artiklar som ingår i "Lögnens renässans":

[Inledning till "Lögnens renässans"](#), [Utvecklingen i Sovjet](#), [Om marxistisk kultursyn](#), [Om Moskvarättegångarna](#), [Lögnens renässans: Avslutning](#) och [200 lögnen om trotskismen](#)

Innehåll

Den kinesiska revolutionen 1925-27.....	1
Kommunistiska Internationalen och den koloniala revolutionen.....	3
Den kinesiska revolutionens historiska och klassmässiga förutsättningar.....	5
Inledningen till den andra kinesiska revolutionen.....	7
Chiang Kai-sheks statskupp.....	8
Marschen mot norr.....	11
Massakern i Shanghai april 1927.....	12
Debatten inom Komintern om den kinesiska revolutionen.....	13
Äventyren i Wuhan.....	17
Ultra-vänsterpolitiken.....	20
Trotskijs kritik av ultravänsterpolitiken.....	21
Lärdomar av revolutionen 1925-27.....	22
Trotskijs och Fjärde Internationalens analyser av den Tredje Kinesiska Revolutionen.....	25
Trotskij och bönderna.....	26
Alliansen med Kuomintang 1937-45.....	29
Fjärde Internationalen om maktövertagandet 1949.....	31
Bilaga: Wickman-Gustafsson, Trotskisternas kinesiska äventyrligheter.....	34
Trotskisternas kinesiska äventyr.....	34
Stalins linje för den kinesiska revolutionen.....	34
Trotskijs linje.....	37
Orsakerna till nederlaget 1927.....	38
Det tioåriga inbördeskrigets period.....	39
Den antijapanska enhetsfrontens period.....	41
Det tredje inbördeskrigets period.....	43
Det socialistiska uppbygget 1949-1960.....	44
Den internationella ideologiska konflikten mellan marxism och revisionism.....	45
Inställningen till Mao Tsetungs tänkande.....	47
Inställningen till kulturrevolutionen.....	47
Sammanfattning.....	49
Efterskrift.....	49

Den kinesiska revolutionen 1925-27

”Du kan väl också hälsa dem /Mullvadenred./ att det inte längre räcker – efter vår bok – att bara tomt upprepa den trotskistiska ståndpunkten i Kina-frågan: nu krävs det bevis, dokument, uttalanden, program o.s.v. om någon längre ska sätta tro till dem.” Kurt Wickman till Kenth-Åke Andersson 3/5 1972

Vi skall börja det här kapitlet med att sammanfatta de, enligt deras egen utsago, epokgörande resultat, som Wickman-Gustafsson kommer till i ”Kina-frågan”.

Orsaken till nederlaget i den kinesiska revolutionen 1925-27 är, som WG antyder, en besvärlig fråga att klara av för stalinisterna. Våra båda författare utreder frågan genom att först redogöra för Stalins linje, sedan för Trotskijs och slutligen diskuterar de så orsakerna till nederlaget.

När det gäller Stalins linje är man mycket ivrig att påpeka att man måste se vilken linje Stalin i ord förespråkade; de råd han gav var visserligen ”dåliga” och berodde på ”otillräckliga undersökningar” (s. 100), men han hade ändå rätt i princip. Det var tillfälliga fel. Detta bestyrks av att Stalin faktiskt gjorde självkritik. Visserligen gjorde han detta först 1948, och visserligen gällde självkritiken förhållandena efter 1945, men författarna dekreterar självsvåldigt att denna självkritik har en ”allmän karaktär”.¹ Stalins ”grundlag” för den kinesiska revolutionen som t.o.m. är ”säregen” väcker författarnas entusiasm. Den lyder: ”I Kina bekämpar den väpnade revolutionen den väpnade kontra-revolutionen.” (s. 100) Av denna djupsinnighet följer att det huvudsakliga förtrycket i Kina utövas av feodalklasserna: revolutionen är dels anti-imperialistisk och dels borgerligt-demokratisk. Först när dessa två stadier genomlöpts är det dags för en socialistisk revolution. Det är inte dåligt att härleda så mycket ur ”grundlagen”. Och Stalin är inte färdig. Han hävdar med emfas (i maj 1927) att proletariatet skall ha ledningen. Det gäller att resa bönderna och dra med ”*alla* klasser som på ett eller annat(?) sätt är villiga att bekämpa imperialismen”. (s. 102) KKP skall behålla sin självständighet, och Stalin varnar energiskt för högern inom Kuomintang.

Efter denna överslätande beskrivning av Stalins linje (och inte hans politik; de dåliga råden får vi aldrig mera konkreta uppgifter om), är det Trotskijs tur att bli dissekerad. Författarna mulnar. Nu gäller det att ta i ordentligt. Trotskij ville ju inte ha någon front alls, han ansåg att revolutionen omedelbart skulle upprätta socialismen i Kina, där han f.ö. trodde att ett renodlat kapitalistiskt produktionssätt rådde; han ville inte ha några allianser alls med bourgeoisin. Hans politik var att Kina dels skulle ha tullautonomi och dels socialism. Författarna har förlyft sig. De orkar inte längre. Den magra framställningen avbryts med ursikten att författarna inte vill ”trötta läsaren” (s. 106).

Den utmattade läsaren får nu friskt mod genom att läsa om orsakerna till nederlaget 1927. Det var definitivt inte Stalins fel att det gick som det gick, säger författarna. Om Trotskijs linje hade följts hade resultatet blivit än värre, men eftersom han var i opposition kan man ju inte gärna ge honom skulden. Det gäller att hitta en tredje part. Författarna letar tappert. Där är han! ”I ledningen för KKP satt Ch'en Tu-hsiu.” (s. 107). Han var högeropportunist, följde inte de visa råden från Stalin

¹ Men även om självkritiken har en mycket begränsad omfattning är det ändå sensationellt att Stalin överhuvudtaget medgav att han haft fel. Det är därför värt mödan att ta reda på vad han verkligen säger. Källan är Milovan Djilas samtal med Stalin i slutet av 40-talet. Det är i ett samtal där den jugoslaviska delegationen frågar om orsaken till att Stalin för-rätt den grekiska revolutionen. Stalin svarar att han måste göra det, därför att USA och England aldrig skulle släppa Grekland: ”Tror ni verkligen att Storbritannien och Förenta staterna – Förenta staterna, den mäktigaste staten i världen – skulle tillåta er att avbryta deras förbindelselinje i Medelhavet! Dumheter. Och vi har ingen flotta. Resningen i Grekland måste stoppas, och det måste ske genast.” Då invände någon av jugoslaverna att revolutionen i Kina haft stora framgångar. Stalin svarar: ”Ja, de kinesiska kamraterna har lyckats, men i Grekland är läget helt annat. Där är Förenta staterna direkt engagerade – den mäktigaste staten i världen. Med Kina är det en helt annan sak, förhållandena i Fjärran Östern är annorlunda. Jag medger, att vi också kan göra misstag! Till exempel när kriget mot Japan var slut, uppmanade vi de kinesiska kommunisterna att sluta en överenskommelse om ett modus vivendi med Chiang Kai-shek. De låtsades vara av samma åsikt som vi, men i praktiken gjorde de det på sitt eget sätt: de samlade sina styrkor och slog till. Och det visade sig att det var de som hade rätt, inte vi. Men Grekland är en annan sak – vi bör inte tveka utan göra slut på det grekiska upproret.” Milovan Djilas, *Conversations with Stalin* (Penguin 1963), s. 141 [svensk översättning: [Samtal med Stalin – Red](#)]. Sålunda: den enda gång Stalin gör självkritik för att han försökt stoppa en revolution, så var det för att hitta argument för att stoppa en annan revolution!

(som för en stund sedan var dåliga), och dessutom var han ju trotskist. Saken är klar. Skuldbördan är fördelad. Stalin gjorde en vis analys, följde den inte själv utan gav dåliga råd, men å andra sidan gjorde han självkritik som visserligen gällde något annat, men dessutom var det ju Ch'en Tu-hsius fel, och han var väl trotskist?

Men författarna är inte helt nöjda själva. Stalin och Komintern kom kanske lite väl billigt undan? De gör ett sista försök att fördela skuldbördan. Men tanken kröker sig en gång till. Här kommer nu deras slutomdöme om revolutionen 1925-27. Vi ber läsaren studera nedanstående citat noggrant:

Vilka var då de fel Stalin och Komintern begick i den kinesiska frågan vid denna tidpunkt? Det främsta felet var, att de överskattade Kuomintangledningens revolutionära förmåga. Det tog sig uttryck i ett tämligen onyanserat stöd för Chiang Kai-shek. De förstod inte att i Chiang Kai-shek kända igen en representant för den Kuomintang-höger som Stalin och Komintern så energiskt varnat för. Som en följd tenderade de också i praktiken underskatta betydelsen av att KKP stod självständigt gentemot KMT. (s. 108)

Den här meningen är fantastisk. Vi hoppas att läsaren redan uppmärksammat tankefelet. (Om inte: läs meningen en gång till och studera vad personliga pronomen ”de” syftar på). Ja, så står det faktiskt. Stalins och Kominterns främsta fel var att de inte lyssnade på Stalin och Komintern!

Här slutar författarna sin framställning av den kinesiska revolutionen 1925-27. De har trasslat in sig i nätet. De har hamnat i den totala återvändsgränd. Eller – vågar vi liknelsen? – i försöken att fernissa Stalin hamnar de liksom mannen i skämtteckningarna med ryggen mot väggen, utan utväg. Det är en utmärkt position för arkebusering. Denna skall nu verkställas. Men vi skall inte använda riktiga kulor. Vi skall låta ”dokument, uttalanden, program osv” bli rikoschetterna mot Kurt Wickman och Lars Gustafsson.

Det har väl redan framgått av ovanstående att WGs framställning är klart undermålig. Deras ”analys” lyckas inte förklara någonting – inte ens bortförklara någonting. Den snärjer in sig och hamnar i den onda cirkeln av själv motsägelser och tankeslöhet. Men under dessa fundamentala fel ligger en grund av metodologiska fel, som inte omedelbart går i dagen.

WG bortser helt från det historiska förloppet i sig. Författarna ägnar minimalt intresse åt den kinesiska revolutionens händelseförlopp, diskuterar inte de olika politiska linjerna i förhållande till de problem dessa sökte lösa. Tydligt anser de att läsarna inte behöver en fond av kunskap om revolutionens förlopp för att kunna avgöra linjernas konsekvenser. Den information de ger är så kort att vi lika gärna kan citera den *i dess helhet*:

1921 bildades Kinas kommunistiska parti (KKP). 1924 ingick det sin första enhetsfront med Kuomintang (KMT), det parti som ställt sig uppgiften att genomföra den borgerligt-demokratiska revolutionen i Kina. 1927 upplöstes enhetsfronten sedan den reaktionära högern inom KMT, ledd av Chiang Kai-shek, genom en kupp tagit makten och börjat slå ned bonderesningarna samt utlöste en massaker på kinesiska kommunister och arbetare. (s. 99)

Det är som att hamna i ett ormböja av lögn, förtiganden och förvrängningar. I ovanstående är det egentligen bara kommateringen och årtalen som är rätt. Detta kommer att framgå av nedanstående fylliga framställning. (Vi skulle vilja föreslå läsaren följande lilla övning: efter det att du har läst färdigt detta kapitel, återvänd då till ovanstående citat och plocka ut alla felaktigheter.)

Typiskt nog talar författarna om ”Stalins politik” i Kina, ser denna som en rent abstrakt fråga och citerar några lösryckta rader ur några artiklar här och där (dessutom varvas artiklar från helt olika tidpunkter om vartannat). Trotskisterna säger att KKP inte var självständigt i revolutionen 1925-27. Men här säger ju Stalin (författarna pekar ut i texten) i en artikel att KKP skall vara självständigt, förvisso helt allmänt, men ändå självständigt. Alltså var det inte hans fel. V.S.B.

Författarna undviker nogsamt att citera ett enda av de beslut som Komintern tog i fråga om den kinesiska revolutionen, de anger inte en enda konkret detalj i hur denna linje fördes ut i praktiken och hur ansvaret kan fördelas mellan olika parter. Vi får en pyttipanna av abstraktioner, som inte kan bidra till en diskussion om de strategiska och taktiska erfarenheterna av den kinesiska revolutionen 1925-27.

För att reda ut härvan, skall vi gå till väga på ett radikalt annorlunda sätt än WG. Vi skall först redogöra för Kominterns analys av den koloniala revolutionen, därefter undersöka den kinesiska revolutionens förutsättningar och dess olika klasskrafter. Därefter ger vi en fyllig redogörelse för de olika faserna i denna revolution under åren 1925-27. Vi undersöker först vilken karaktär som ”fronten” mellan KKP och KMT fick, och vilken syn Kominternledarna hade på KMTs klasskaraktär och på revolutionens objektiva möjligheter. Därefter redogör vi för hur samarbetet tog sig uttryck under den tid Chiang Kai-shek var en ”revolutionär allierad”, därefter samarbetets karaktär *efter* massakern i Shanghai 1927, och slutligen den adventuristiska linjen i slutet av året. I varje fas undersöker vi hur Komintern såg på utvecklingen och vilka direktiv man gav, och hur Oppositionen analyserade motsvarande förlopp och vilka paroller den ville ställa. Därefter diskuterar vi lärdomarna av den kinesiska revolutionen 1925-27, innan vi avslutningsvis redogör för Trotskijs och Fjärde Internationalens syn på den fortsatta kinesiska revolutionen (frågan om alliansen 1937-45, och revolutionens maktövertagande 1949).

Kommunistiska Internationalen och den koloniala revolutionen.

Den koloniala revolutionen var ett fullständigt nytt problem för marxismen efter 1917. Tidigare hade man allmänt trott att en socialistisk revolution först skulle inträffa i de utvecklade kapitalistiska staterna och att den koloniala världen ännu skulle tvingas genomgå en industriell utveckling innan man ens kunde tala om ett proletärt maktövertagande.² Själva den ryska revolutionen bröt mot denna tanke, eftersom Ryssland långt ifrån var bland de mest utvecklade staterna, samtidigt som det dock inte heller tillhörde de länder som stod under kolonialt förtryck. Att proletariatet först kom till makten i detta land pekade på möjligheten av att ett efterblivet land kunde göra en proletär revolution före de utvecklade. Gällde detta också kolonierna, där den industriella utvecklingen snarare hade hejdats, där det endast fanns ett mycket litet proletariat? Vilken karaktär skulle den koloniala revolutionen få? Vilken relation skulle råda mellan bourgeoisin och proletariatet? Vad betydde bonderevolutionen i dessa länder?

På Kominterns andra kongress (1920) tillsatte man en kommission som skulle utarbeta några grundläggande teser för den koloniala frågan. Kommissionen leddes av Lenin, som också skrev de ”Tesor i den nationella och den koloniala frågan” som lades fram inför kongressen, och som senare kompletterades med tilläggstesor vid kommissionens diskussioner. Vad kom man fram till i dessa teser?

Man konstaterar först att det inte kan råda någon jämlikhet mellan förtryckare och förtryckta; den borgerliga demokratins jämlikhetsbegrepp är falskt in i grunden eftersom det inte attackerar frågan om klassernas avskaffande. Till skillnad mot småbourgeoisins formella sätt att närma sig de nationella och koloniala frågorna, måste Kominterns hörnsten vara att ena proletärer och arbetare i alla länder för den gemensamma kampen mot de besuttna och mot bourgeoisin. ”Dagens globala politiska konjunktur ställer proletariatets diktatur på dagordningen.” Världspolitikerna grupperas kring Sovjetunionen som kring sig samlar ”arbetarnas sovjetinriktade rörelser i alla länder” och ”alla förtryckta nationers och koloniers nationella befrielseörelser”. Det gäller att ”förverkliga en så nära union som möjligt mellan alla koloniala eller nationella befrielseörelser och Sovjetryssland”. När

² Marx-Engels' syn på den tidiga imperialismen och på koloniernas utveckling framgår av samlingen *On Colonialism* (Progress Publishers, Moscow 1968), som innehåller de annars svåråtkomliga artiklarna om Indien, Kina och Persien från 1850-talet och ett brett urval brev som behandlar koloniala frågor. (Artiklarna om Kina finns även i *Marx on China. Articles from The New York Daily Tribune 1853-60*, Lawrence & Wishart 1968). Av dessa artiklar hänvisar vi särskilt till ”Revolution in China and in Europe” (1853) och av breven till Engels' brev till Kautsky 12/9 1882. Angående den teoretiska debatten om imperialism och kolonialism inom den tidiga arbetarrörelsen, tiden före Lenins epokgörande studie över imperialismen, hänvisas till: R. Schlesinger, *Die Kolonialfrage in der Kommunistischen Internationale* (Europäische Verlagsanstalt, 1970) s.15-37, och Claus Bryld, *Socialistiska teorier om imperialismen (i Lenin, Imperialismen som kapitalismens högsta stadium*, Cavefors 1969, s. 7-42). Angående Marx – Engels syn på sambandet mellan den socialistiska revolutionen i de kapitalistiska länderna och utvecklingen i de förkapitalistiska länderna, vill vi bara påminna om att de – till skillnad från ledningen för II. Internationalen – hade förståelse för möjligheten att de sistnämnda under gynnsamma förhållanden kunde undvika kapitalismen och utvecklas direkt mot socialism. Se ex. vis Marx' brev till redaktionen för *Otesjestvennije Zapiskij* nov. 1877 och till Vera Sassulitj 8/3 1881 (båda i Marx – Engels, *Selected Correspondence*, Progress Publishers 1965).

det gäller kolonierna är det nödvändigt att alla kommunistiska partier stödjer de revolutionära befrielseörelserna i dessa länder, att man bekämpar prästerskapets reaktionära inflytande och imperialistiskt idégods som panslavismen, panasiatismen etc. Särskilt viktigt är det att stödja bonderörelserna i dessa länder och ge dem en revolutionär karaktär, ”att överallt där det är möjligt organisera bönderna och alla förtryckta i sovjeter och genom dessa skapa en stark förbindelse mellan det europeiska proletariatet och den revolutionära bonderörelsen i orienten, i kolonierna och i de efterblivna länderna i allmänhet.” Men samtidigt som man stödjer befrielseörelserna i dessa länder, är det ”nödvändigt att energiskt bekämpa de försök som görs av befrielseörelser, vilka varken är kommunistiska eller revolutionära att bära kommunismens färger”. Man skall endast stödja de revolutionära rörelserna under förutsättning att det finns kärnor till verkliga kommunistiska partier i dessa länder, partier som kan bekämpa den borgerliga rörelsen.

Kommunistiska Internationalen bör upprätta tillfälliga förbindelser, och även bilda unioner, med de revolutionära rörelserna i kolonierna och de efterblivna länderna – men utan att gå samman med dem och alltid i bevarande av den proletära rörelsens oberoende, även i dess embryonala form.

Så långt Lenins text. Frågan om de exakta förbindelserna mellan de nationella sektionerna av Komintern och de nationella befrielseörelserna var så viktig, att kommissionen gemensamt utarbetade tilläggseser, där man återvände till frågan. Efter att där ha pekat på dialektiken mellan den koloniala revolutionen och den proletära i metropolerna, konstaterar man att det i koloniernas saknas ett utvecklat proletariat. Istället finns det en väldig jordlös bondebefolkning. Jordbruksfrågan är sålunda av stor betydelse. Detsamma gäller frågan om nationell frigörelse, som är av central betydelse för landets utveckling. Men denna nationella frigörelse får inte vara en hjälp åt den inhemska bourgeoisin, utan tvärtom skall den öppna vägen för det förtryckta proletariatets framväxt.

Det finns i de förtryckta länderna två rörelser vilka för var dag skiljer sig allt mer och mer från varandra: den första är den nationalistiska, borgerligt demokratiska rörelsen som har ett program för politiskt oberoende under borgerlig regim; den andra är böndernas och de fattiga, utbildade arbetarnas rörelse för befrielse från allt slags förtryck.

Den förra försöker styra den senare och har ofta, i viss utsträckning, lyckats med det. Kommunistiska Internationalen och dess anslutna partier måste bekämpa denna tendens och försöka utveckla den oberoende klasskänslan hos koloniernas arbetande massor.

I relationerna till befrielseörelserna måste Komintern främst tänka på att gynna landets kommunistiska parti. Revolutionen kan i sitt första stadium inte vara kommunistisk – det vore fel, påpekar man, att försöka tillämpa kommunistiska principer i jordfrågan. Här bör man istället söka utarbeta ett program för jordreformer. Men för den sakens skull skall ledningen inte tillfalla bourgeoisin. ”Tvärtom, bör det proletära partiet utveckla en kraftig och systematisk propaganda för sovjet-systemet samt organisera arbetar- och bondesovjeter.” Teserna slutar:

På så sätt kommer de efterblivna ländernas massor att, ledda av de utvecklade kapitalistiska ländernas medvetna proletariat, nå kommunismen utan att behöva genomgå den kapitalistiska utvecklingens olika stadier.

Lenin fick som ordförande i kommissionen i uppdrag att presentera teserna för kongressen. I sin inledning klargjorde han ytterligare några saker i teserna. Han berättade att det uppstått meningskiljaktigheter inom kommissionen kring frågan om terminologin.

Vi diskuterade om det vore principiellt och teoretiskt riktigt att förklara att Kommunistiska Internationalen och de kommunistiska partierna är förpliktade att understödja den borgerligt-demokratiska rörelsen i de efterblivna länderna. Vi kom i diskussionen enhälligt fram till att istället för ”borgerligt-demokratiska” rörelser endast tala om nationalistiskt-revolutionära rörelser.

Varför denna ändring? Naturligtvis var, fortsätter Lenin, varje nationalistisk rörelse i dessa länder borgerligt-demokratisk, eftersom dess främsta uppgift var att lösa bondefrågan. Kommunister kunde inte agera utan att ta vederbörlig hänsyn till denna fråga.

Men den invändning som gjordes var den att när vi säger borgerligt-demokratisk försvinner skillnaden mellan den reformistiska och revolutionära rörelsen... Det har uppstått ett visst mått av samförstånd mellan bourgeoisin i de exploaterande länderna och de koloniala, så att mycket ofta – kanske t.o.m. i de flesta fallen – bourgeoisin i de undertryckta länderna, trots att den också stödjer de nationella rörelserna, dock i viss mån tillsammans med den imperialistiska bourgeoisin bekämpar alla revolutionära rörelser och klasser.

Man kunde därför endast stödja befrielseörelserna under förutsättning att kommunistpartiet ej hindrades i sitt arbete med att organisera och upplysa bönderna och de arbetande massorna. Lenin berörde därefter bondesovjeternas roll. Det gäller att anpassa dem efter för-kapitalistiska förhållanden, men tanken på sovjeter är primär och i högsta grad användbar också i den koloniala revolutionen. Därefter berättar Lenin att det inom kommissionen utbrutit en livlig diskussion i en bestämd fråga:

Frågan löd: kan vi anse det för riktigt att den kapitalistiska utvecklingen av folkets ekonomi är nödvändig för de efterblivna folk som nu befrias, bland dem som nu efter kriget nåtts av de progressiva rörelserna? Vi har kommit fram till slutsatsen att vi måste förneka detta... Vi måste i alla kolonier och efterblivna länder inte bara bilda självständiga kärntrupper och partier, vi måste inte bara genast propagera för bondesovjeter och söka anpassa rådsorganisationen till de för-kapitalistiska förhållandena; också teoretiskt måste Kommunistiska Internationales förklara och hävda att de efterblivna länderna med hjälp från proletariatet i de utvecklade länderna kan upprätta sovjetorganisationer och genom en rad stadier undvika det kapitalistiska systemet och nå fram till kommunismen.

Den efterföljande debatten, som tog upp två kongressdagar, ger inget nytt till den teoretiska texten, utan består dels av rapporter från olika delegater, dels en avspjälkning från Serratis ultravänsterlinje.³

Teserna i den koloniala frågan från 1920 är naturligtvis inte det sista ordet i frågan; tvärtom är det ju faktiskt det första. De teser man slog fast byggde på en generaliserad studie över den ryska revolutionen och studier över den världspolitiska konjunkturen i stort och klassförhållandena i kolonierna. Teserna behövde ännu konfronteras med verkligheten och vidareutvecklas mot konkretion och fördjupning. Hur skulle den exakta övergången ske från borgerlig till proletär revolution? Hur skulle revolutionens borgerligt-demokratiska uppgifter kunna sammanlänkas med det faktum att det inte var borgarklassen, utan arbetarna och bönderna som var revolutionens agent? Vilken taktik och strategi skulle man utnyttja? Man undvek medvetet att ta upp dessa frågor; tidpunkten var ännu inte inne för en konkretion. Erfarenheterna saknades ännu. Men när dessa erfarenheter kom, ex.vis genom den kinesiska revolutionen skedde inte en konfrontation med teserna från andra kongressen. De hade fallit i glömska.⁴ Man bröt mot själva andan i dessa teser och utvecklade en helt annorlunda strategi, som just gjorde att det kunde hända som teserna varnade för: att en borgerlig rörelse kunde klä ut sig i kommunismens färger och bedra massorna. Låt oss nu se hur detta gick till.

Den kinesiska revolutionens historiska och klassmässiga förutsättningar

Angående Kinas förrevolutionära historia måste vi fatta oss kort. Från mitten av 1800-talet styckades landet upp mellan olika imperialistiska makter som tvingade till sig fördelar i handel och industri från den alltmer vanmäktiga centralregeringen. I själva verket bröt landets ekonomiska och politiska självständighet samman, och imperialismens inträngande förde in ett antal motsättningar som lade sig på det kinesiska samhällets egna, nedärvda motsättningar och förstärkte dem. Den kinesiska industrin, som varit inriktad på lyxkonsumtion och konsthantverk, slogs sönder. Detsamma gäller planmässigheten inom jordbruket. En mycket stor del av landets befolkning proletariserades och fattigdomen bredde ut sig. Imperialismens inträngande skapade en kompradorklass, som blev förmedlaren mellan imperialismen och det kinesiska samhället. Denna klass rekryterades ur en del av den gamla jordägar-köpmannaklassen som nu förvandlades till en klass av ockrare och spekulanter, som hade intressen både i stad och på landsbygden. Den imperialistiska dominansen var en garanti mot en social omvälvning. Försöken att driva ut imperialisterna misslyckades, och likaså försöken att inifrån reformera samhället för att göra det manöverdugligt för en industrialisering.

³ Teserna finns tillgängliga i *Röda Häftan 6/7* (Partisan 1970) s. 104-113. Det är denna översättning vi citerar (vi har i referatet hoppat över de delar av teserna som diskuterar den federativa statsprincipen). Tilläggsteserna skrevs av indiern M.N. Roy, men presenterades i hela kommissionens namn och antogs, liksom de ursprungliga teserna, av kongressen. Lenins anförande citeras efter *Protokoll des II. Weltkongresses der Kommunistischen Internationale*, som nu finns i reprint (1972) på Karl Liebknecht Verlag. (Lenins anförande s. 137-143, debatten s. 152-233).

⁴ Teserna från II. kongressen tycks ha spelat en liten roll i debatten inom Komintern 1925-27. Det är förståeligt. Inte ens några lösryckta ord vore användbara för att rättfärdiga Stalins och Bucharins politik. Teserna citeras utförligt i Zinovjews text "Theses on the Chinese Revolution" (återgivna i Trotsky, *Problems of the Chinese Revolution*, Ann Arbor 1967, s. 302-375, och i P. Broué, *La question chinoise dans l'Internationale communiste*, EDI 1965, s. 87-138. Den sistnämnda är en antologi som innehåller flera mycket svåråtkomliga texter.)

Men det faktum att imperialismen hindrade landets reformering, innebar dock inte att det inte skedde förändringar under ytan. En nationell bourgeoisie började växa fram, baserad på de stödindustrier och den infrastruktur imperialismen behövde i landet. Denna nationella bourgeoisie var, liksom bourgeoisin i de flesta kolonier, kluven i sina klassintressen gentemot imperialismen. Delvis hindrades dess utveckling och framväxt av imperialismen, delvis var dess existens beroende av imperialismen just därför att den hade sin bas i imperialismens stödjepunkter. Dess uppträdande gentemot imperialismen var utomordentligt beroende av konjunkturella förhållanden, av dess möjligheter att i ett bestämt läge vinna fördelar utan att dess privilegier rubbades av massrörelsen, av dess möjligheter att kontrollera arbetar- och bonderörelsen och själv bestämma målen för en nationell frigörelse.

De ackumulerade motsättningarna initierade en misslyckad reformrörelse (1890-talet) och en, åtminstone på ytan, lyckad revolution 1911, som ledde till kejsardömet fall och den kinesiska republikens upprättande. Denna revolution skedde utan en massmobilisering, och utan att en klass formerade sig för att lösa landets problem. Landet föll sönder i delar och detta utnyttjades av rivaliserande imperialistiska makter. En allt större del av makten tillföll nu provinssiella krigsherrar.

Samtidigt som imperialismen introducerade den modernaste tekniken i Kina, bevarade och delvis stärkte den de för-kapitalistiska förhållandena. Det var alltmer uppenbart att jordfrågan var landets mest akuta problem. Inom jordbruket rådde en stark koncentration av äganderätten och massan av bönder (närmare bestämt 65%) ägde inte någon jord alls. Den jord de fick bruka var otillräcklig för att försörja en familj. Jordägarna levde i städerna och var ofta identiska med stadens köpmän, bankirer, kapitalister och industriägare. Med andra ord: det fanns inte en speciell jordägarklass i Kina, utan jorden kontrollerades och ägdes av den nationella bourgeoisin (detta gäller särskilt för södra Kina, och detta har stor betydelse för revolutionen 1925-27, eftersom dess centrum var i de södra provinserna). Frågan om jordreformen blev därför en stridsfråga inom de klasser som strävade efter en nationell frigörelse. Den nationella bourgeoisin motsatte sig alltför kraftiga ingrepp i jordägandet av den enkla anledningen att dessa ingrepp drabbade delar av dess egen klass. Inför Kinas mest brännande sociala och politiska problem tenderade de därför att uppträda reaktionärt och hellre söka en allians med imperialismen.

Landets industrialisering hade skapat en rudimentär arbetarklass, som 1927 uppgick till 1½ miljon fabriksarbetare och lika många andra industriarbetare. Banden var också täta mellan denna egentliga arbetarklass och gruppen av hantverkare, som uppgick till 11 miljoner. De första fackföreningarna uppstod 1918. Arbetarklassens politiska organisering och radikaliseringsgick explosionsartat under första hälften av 1920-talet, och landet drabbades av flera strejkvågor. Strejkerna bröt ut på både utländska och inhemska företag. Den nationella bourgeoisin skilde sig som arbetsköpare inte från imperialisterna. Snarare var de värre: på grund av sitt underläge i fråga om teknologi och administration, tvingades de av konkurrensen att hålla lönerna nere för sina anställda. Arbetsförhållandena var snarast svårare inom de nationella företagen, och arbetsköparna mindre villiga till eftergifter och reformer.⁵

⁵ Denna framställning bygger – liksom hela den fortsatta löpande beskrivningen – på H. Isaacs utomordentligt väldokumenterade *The Tragedy of the Chinese Revolution*, som analyserar revolutionen 1925-27. Denna berömda bok finns i tre versioner. Den första kom ut 1938 och utarbetades i nära samarbete med Trotskij som också skrev ett förord (nu i Trotsky, *The Chinese Revolution, Problems and Perspectives*, Merit Publishers u.å. s. 2-6) Sedermera blev Isaacs socialdemokrat och de två senare upplagorna (1952 resp. 1968) har genomgått en del revideringar. Dessa har dock inte drabbat urvalet av källmaterial – Isaacs är en seriös forskare – och inte heller begreppsapparaten (han betraktar sig fortfarande som marxist), utan vad han själv kallar för sin ”point of view”, dvs. de slutsatser han drar av sitt material. Vi har endast haft tillgång till den senaste upplagan (Atheneum, New York 1968). Angående den automatiska invändningen att vi använder en ”trotskistisk” källa, vill vi bara säga: för oss är det ointressant att diskutera författarens åsikter på denna nivå. Det avgörande är forskarens noggrannhet, hans urval av fakta och hans begreppsapparat, inte hans ”point of view” – den senare bör inte ingripa i materialet på ett organiserande sätt. Isaacs bygger sin framställning på fyra års ingående studier som inkluderar kinesiska källor och intervjuer med de ledande i revolutionen. På de punkter där vi kunnat kontrollera hans framställning – det gäller fr.a. hans beskrivning av Kominterns resolutioner och Oppositionens ståndpunkter – kan vi intyga att han arbetat mycket samvetsgrant. [1:a upplagan av boken finns på webbplatsen marxists.org: [Tragedy of the Chinese Revolution](http://marxists.org) och är under översättning till svenska: [Den kinesiska revolutionens tragedi](http://marxists.org) – Red]

Inledningen till den andra kinesiska revolutionen.

Efter det första imperialistiska kriget bekräftades Kinas underkastelse under imperialismen av Versaillesförhandlingarna. Den besvikelse som följde av detta svek, av konferensens acceptering av Japans villkor, ledde till en polarisering inom Kina. 1919 skedde stora demonstrationer, och arbetare gick i strejk för att stryka under kraven på nationell självständighet. Som kontrast mot sveket i Versailles stod Rysslands återlämnande av de kinesiska områden som erövrats av tsarismen och Sovjetunionens kampanj för en ”öppen diplomati”. En positiv attityd gentemot Sovjetunionen bröt fram, inte bara bland arbetare och bönder, utan även bland borgerliga skikt vilka såg Sovjet som ett instrument för Kinas nationella självständighet. Kuomintang (i fortsättningen förkortad till KMT), den nationella organisation som uppstått i den första revolutionens (1911) fotspår, återupplivades av händelserna efter krigsslutet, och formerades som en nationell front under borgerligt styre. Då Kinas kommunistiska parti (i fortsättningen förkortad till KKP) höll sin första konferens 1921 beslöt man att föreslå KMT en allians på lika villkor. KMTs ledare Sun Yat-sen avvisade detta förslag. Han var villig att låta kommunister individuellt ansluta sig till KMT, men absolut ingen allians. Efter påtryckningar från Kominterns representant Maring (Sneevliet) beslöt KKP att acceptera detta och från 1922 gick partiets medlemmar in i KMT.

Vid sidan av detta taktiska samarbete mellan KMT och KKP, upprättade Sovjetunionen i början av 1923 även direkta förbindelser med KMT, vilken erkändes som landets regerande parti (något som i åtskilliga provinser endast var en rent formell fråga). Sovjetunionen förklarade sig villigt att organisera upp KMT och statsapparaten i landet. På hösten 1923 sände man en särskild rådgivare, Borodin, som fick i uppdrag att genomföra denna omorganisering. Borodin förvandlade KMT från en lös organisation till ett disciplinerat parti, och lyckades också tillsammans med Sun, formulera ett program, som lovade reformer för arbetarna och bönderna. Ideologiskt vidhöll Sun däremot sin egen underliga filosofi, där klassarbete var en bärande grund, och han hävdade att denna filosofi skulle vara KMTs ideologiska bas. Av särskild vikt för den fortsatta utvecklingen var den upprustning av krigsmakten som skedde med hjälp från Sovjetunionen. Ett stort antal militärer inom KMT fick sin utbildning i Sovjetunionen eller i den militärhögskola som Sovjetunionen startade i Whampoa.⁶

KMT var både till sin ideologi, sin målsättning och sin sammansättning i första hand en borgerlig organisation. Visserligen hade den en stor anslutning från arbetare och bönder, men de mest militanta arbetar- och bondegrupperna stod utanför KMT. De reformer KMT genomförde möjliggjorde framväxten av fackföreningar och andra intresseorganisationer, men dessa ledde också till att klasskampen skärptes och de kom då i konflikt med KMT som var ordningens garant. Inom KMT rådde en vertikal struktur, som gjorde att toppskiktet hade en stor manövermarginal för sina taktiska utspel och de bands inte av sin egen organisation.⁷

I maj 1925 kunde KMT upprätta en regering i Kanton, och den konsoliderade sin makt mycket tack vare den generalstrejk som strax därefter började i Shanghai och som spred sig över landet. I flera städer, där krigsherrarna hade makten, upprättades i strejkens spår frön till en arbetarmakt och i Hona Kong skapades en demokratiskt vald styrelse för staden.⁸ I juni 1925 kunde KMT proklamera en ny centralregering med säte i Kanton, och man fick nu kontroll över hela Kwangtung.

Det fanns naturligtvis människor /inom KKP/ som hade sina dubier om den nya taktiken att gå in i Kuomintang. Men ni måste komma ihåg att Kominterns prestige vid denna tid var mycket stor. De flesta av ledarna och av medlemmarna i basen utgick från antagandet att Komintern inte kunde begå några misstag. Minnet av den segerrika Oktoberrevolutionen var fortfarande levande.

P'eng Shu-tse i *Intercontinental Press* nr 22 (vol.10) 1972, s. 641.

⁶ Dokumenten om de tidigaste relationerna mellan KMT och Sovjetunionen finns i Russ. Korr. 1920-22; om relationen mellan KMT och Komintern, se dokumenten i J. Degras, *The Communist International 1919-43* vol. II (1923-28). (London & New York 1956, 1960).

⁷ Zinovjev gör en analys av KMTs klasskaraktär i sina ”Tesar” och han kan mycket övertygande förutse att den alltid måste förbli i bourgeoisins händer. Denna analys står i bjärt kontrast till Stalins och Bucharins minst sagt grumliga uttalanden, vilka citeras i det följande. (Trotsky, *Problems...* s. 329ff., även s. 340).

⁸ Isaacs, s. 70.

Chiang Kai-sheks statskupp.

Efter Suns död uppstod det ett vakuum inom KMTs ledarskap. Det fanns tendenser till rivalitet mellan olika fraktioner. För att hindra ett sönderfall, vände sig Borodin till armén som en medlande och sammanhållande faktor. Borodin såg Chiang Kai-shek som en garant för en fortsatt stabilitet och ansträngningarna gick nu ut på att underlätta hans väg till makten.

I augusti 1925 lyckades Chiang driva igenom en ombildning av regeringen, och därefter besatte hans anhängare snart alla nyckelposter inom administrationen. Även om Chiang (som f.ö. tillbragt en tid i Sovjetunionen) förde en revolutionär jargong och vid högtidliga tillfällen talade om världsrevolutionen, var han i praktiskt handlande starkt anti-kommunistisk och han upprätthöll hela tiden förbindelser med högern och med borgerliga och imperialistiska kretsar i landet. Han såg nogsamt till att kommunisterna inte fick något inflytande. Den 20 mars 1926 gjorde hans trupper en statskupp i Kanton och han övertog därefter all makt inom regeringen. De tidigare ministrarna fick dra sig tillbaka. 50 kommunister arresterades omedelbart och alla rivaler inom KMT förintades fysiskt. Chiangs trupper trängde in i fackföreningarnas och strejkkommittéernas lokaler och gjorde husundersökningar. De sovjetiska rådgivarna sattes i husarrest. KKP:s möjligheter att arbeta inom KMT beskars mycket starkt. KMT-regeringen hade nu blivit en diktatur.

Den 15 maj 1926 höll Chiang ett möte med KMTs officiella ledning och KKP för att bringa klarhet i kommunisternas fortsatta deltagande i KMT. Han angav mycket noggrant villkoren för att de skulle få stanna kvar: KKP skulle omedelbart överlämna en förteckning över sina medlemmar i KMT. Kommunisterna skulle endast få besätta 1/3 av platserna inom de lokala partikommittéernas styrelser. De skulle inte ha rätt till någon representation inom regeringen eller inom KMTs exekutiv. KMT:s medlemmar förbjöds ansluta sig till KKP. Partiet fick inte kritisera Suns ideologi. Alla direktiv som utfärdades av KKP till dess medlemmar skulle först underställas KMT för godkännande.⁹

Hur reagerade Komintern på Chiangs statskupp, som omintetgjorde hela den demokratiska uppbyggnaden, och de rättigheter man tilltvingat sig under år av kamp? Hur reagerade man på de villkor Chiang lade fram för KKP och som band partiet till händer och fötter, och hindrade all form av självständig verksamhet *också inom KMT*?

Alla nyheter om att Chiang gjort en statskupp i Kanton mörklades i sovjetisk press, och man förnekade t.o.m. officiellt rykten om detta och förklarade att de spreds ut av fienden. Först ett år senare fick Sovjetunionens folk veta att Chiang gjort en statskupp. KKP:s centralkommitté ville först inte acceptera de villkor Chiang ställt. Man föreslog – och fattade av allt att döma också beslut om – att lämna KMT, upprätta sin egen organisation och först därefter gå i front på lika basis med KMT. Detta fördömdes av Moskva, som drev igenom en revidering. Man fick order att stanna kvar inom KMT, och dessutom förbjöd man KKP att ens upprätta en fraktion inom KMT, eftersom detta kunde väcka misshag. Istället fick man order att ”driva hela Kuomintang till vänster och garantera en stabil vänsterpolitik.”¹⁰

Hur kunde Komintern fatta ett sådant beslut? Hur kunde man i detta läge föra en politik som de facto ströp KKP:s möjligheter att agera? Svaret får sökas i det faktum att förhållandet mellan KKP och KMT överhuvudtaget inte – såvida man inte leker med orden – kan beskrivas som en ”front”. Redan från första början hade KKP underordnats KMT, och det fanns inga relationer på jämlik basis, och än mindre hade KKP någon handlingsfrihet.¹¹

⁹ A.a. s. 95f.

¹⁰ A.a. s. 103. Källa för dessa fakta är en artikel i Kominterns officiella organ, där man den 15 april 1927 berättar för de förvånade ryska läsarna att Chiang gjort en statskupp ett år tidigare, att KKP begärt sitt utträde ur KMT, men av Komintern beordrats tillbaka och förbjudits att bilda en vänsterfraktion. Citatet om att driva KMT till vänster är ur samma källa.

¹¹ Av vissa Stalinska uttalanden framgår att han medvetet skilde mellan en ”front” och ett ”block”. 1924 sade han ex.vis ”Kommunisterna måste överge politiken med en nationell enhetsfront...och övergå till politiken med ett revolutionärt block mellan arbetarna och småbourgeoisin. I sådana länder kan detta block anta formen av ett enhetsparti, ett arbetar-

Under den tid som gick fram till Chiangs statskupp, utvecklades massrörelsen utanför och delvis i konflikt med KMT, men utan att KKP kunde göra någon insats. Partiet begränsade all sin aktivitet till inom KMT, och såg som sin uppgift att stimulera dess vänsterflygel och försöka få organisationen att anta ett mera radikalt program. Någon aktivitet utanför KMT bedrev man inte; man hade inte ens en tidning, där man kunde föra ut en analys och ett program.

Från Kominterns sida gjorde man inte heller någonting för att uppmuntra KKP till självständig aktivitet. Tvärtom: *man såg KMT som en ersättning för kommunistpartiet och hävdade att det var KMT som skulle genomföra revolutionen.* När KMT höll sin andra kongress i januari 1926, sände SUKP ett telegram undertecknat av Stalin. Det lød:

På vårt parti föll den stolta och historiska rollen att leda den första segerrika proletära revolutionen i världen... Vi är övertygade om att Kuomintang kommer att lyckas spela samma roll i Öst och därigenom förstöra grunden för imperialisternas styre i Asien ...om Kuomintang stärker alliansen mellan arbetarklassen och bönderna i den nuvarande kampen och låter sig ledas av intressena hos de grundläggande styrkorna i revolutionen.¹²

Det märkliga med ovanstående telegram är inte bara den fantastiska idén att KMT skall ta kommunistpartiets roll i revolutionen, utan också att KMT ses som en allians mellan arbetarna och bönderna. Detta var inte en tillfällig blunder. Det var en medveten omdefiniering av KMTs sociala funktion. Tidigare hade man sett KMT som den liberala bourgeoisins parti. Från 1925 ändrade Komintern och SUKP denna definition till att KMT var ”arbetarnas och böndernas parti”. I ett tal den 18 maj 1925 sade Stalin att i koloniala och halvkoloniala länder kan det nationalistiska blocket ”anta formen av ett enda parti för arbetare och bönder, såsom Kuomintang.”¹³ Regeringen i Kanton beskrevs i juli 1925 som ”en folkregering som mycket liknar sovjetsystemet” i Kominterns officiella organ (Inprekorr). Då Kominterns exekutivkommitté (K.I.E.K.) i mars 1926 höll sitt sjätte plenum beskrev man KMT som ”revolutionärt block mellan arbetarna, bönderna, de intellektuella och den urbana demokratin /dvs. bourgeoisin/ på basis av en gemenskap i klassintressena hos dessa skikt i kampen mot imperialisterna och hela den militaristisk-feodala ordningen.” Hedersgäst vid detta plenum var f.ö. Hu Han-min – en av ledarna för KMTs högerflygel; han fick bli medlem i ”Krestintern” (Bondeinternationalen) som ”representant för de kinesiska bönderna.” Strax efter plenums avslutande (mitten av mars 1926) tog man beslutet att välja in KMT som ”sympatiserande parti” (med konsultativ rösträtt) i Komintern och Chiang valdes som hedersledamot i dess presidium. Detta skedde mot endast en nej-röst: Trotskijs.¹⁴

Redan i dessa definitioner av KMT kan vi se en viss motsägelse – begreppsförvirringen är förvisso ingen tillfällighet – men samtliga går ut på att KMT var ett block av alla progressiva klasser i samhället, och att detta block skulle bli revolutionens instrument. Tanken på att KMT var ett arbetar- och bondeparti hängde samman med en teori som Stalin utvecklade från och med 1924 om att man i de koloniala länderna inte behövde ett kommunistiskt proletärt parti; man skulle där kunna klara sig med ”arbetar- och bondepartier.”¹⁵ Enligt Stalin behövdes det därför inte ett kommunistiskt parti i Kina; dess medlemmar hade sin plats i ”fronten” mellan alla de andra klasserna. Denna teori gick snart kaputt och från 1927 kan man finna uttalanden hos Stalin om att partiet skulle bevara sin självständighet samtidigt som man var med i KMT.

och bondeparti, ungefär av samma slag som Kuomintang...” Cit. efter Trotsky, *The Third International after Lenin* (Pathfinder Press 1970), s. 213 [svensk översättning på marxistarkiv.se: [Tredje internationalen efter Lenin – Red](#)]. (även i Stalin, *Den nationella och koloniala frågan*, Arb. kultur, Sthlm1941 s. 286 och på danska i Stalin, *Vaerker* (Forl. Tiden, Kbhvn 1954, bd. 7 s. 128.) Men språkbruket är långt ifrån konsekvent och man kan finna flera uttalanden där Stalin och hans ”block” beskriver förhållandet mellan KKP och KMT som en front. Denna begreppsförvirring är naturligtvis ingen tillfällighet utan en konstitutiv del av den stalinistiska samhällsanalysen. I detta konkreta fall fyllde språkförvirringen funktionen att tömma begreppet ”enhetsfront” på det innehåll det givits av Kominterns 4:e kongress.

¹² Isaacs, s. 85, kursiv. i originalet.

¹³ A.a. s. 85. Yttrandet återfinns i Stalin, *Marxism and the National and Colonial Questions* (New York u.å.) s. 216.

¹⁴ Isaacs, s. 86f., 117. Degras s. 275-9.

¹⁵ I Trotsky, *The Third International...* utsätts denna teori för en förintande kritik. Man försökte t.o.m. ett tag att göra denna teori universell (den skulle alltså inte bara gälla för länderna i Asien) och man diskuterade på allvar att låta upplösa kommunistpartiet i USA och beordra dess medlemmar att gå in i ett kuriöst bondeparti. Se Trotsky, s. 212-23.

Kan man hävda att situationen i Ryssland i mars-juni 1917 var analog med den nuvarande situationen /i Kina/? Nej, det kan man inte... inte bara därför att Ryssland befann sig på tröskeln till en proletär revolution, medan Kina nu står inför en borgerligt-demokratisk revolution, utan också därför att Rysslands provisoriska regering var en kontra-revolutionär regering medan den nuvarande regeringen i Hankow/Wuhan/ är en revolutionär regering i ordets borgerligt-demokratiska betydelse... Historien om arbetarsovjeterna visar oss att sådana sovjetter endast kan existera och utvecklas om förhållandena är fördelaktiga för en övergång från den borgerligt-demokratiska till den proletära revolutionen. Var det inte därför som arbetarsovjeterna i Leningrad och Moskva 1905 misslyckades, liksom arbetarsovjeterna i Tyskland 1918, därför att förhållandena inte var fördelaktiga? Det är möjligt att vi 1905 inte skulle ha haft sovjetter i Ryssland om det vid den tiden i Ryssland hade existerat en bred organisation av samma typ som den nuvarande Kuomintang i Kina... Av detta följer att Vänster-Kuomintang i Kina spelar ungefär samma roll i den nuvarande kinesiska borgerligt-demokratiska revolutionen som sovjeterna spelade 1905. (J. Stalin: *Revolutionen i Kina och Kommunistiska Internationalens uppgifter*, maj 1927, Cit efter Isaacs, s. 258, noten)

Men han gav inga som helst ledtrådar för hur detta skulle vara möjligt när KMT förbjöd KKP:s självständiga agerande både i och utanför KMT. Man kan som bekant, inte både ha kvar kakan och äta upp den. Stalin föredrog att låta KKP bli uppätet av KMT. Talet om KKP:s självständighet blev under sådana förhållanden bara munväder; inte nog med det: dessa uttalanden hade också en rent diplomatisk och kamouflerande funktion.¹⁶

Synen på KMT som ”arbetarnas och böndernas parti” växlade med en annan syn, som ytligt sett är annorlunda men som leder till exakt samma slutsatser. Enligt Bucharin var KMT inte ett vanligt parti, utan ”en korsning mellan ett parti, och en sovjet”. På samma möte där denna djupsinnighet såg världens ljus – det är i april 1927 – förklarade Stalin att KMT var ”ett slags revolutionärt parlament, med sitt presidium, centralkommittén”.¹⁷

De olika definitionerna (arbetar- och bondeparti, korsning mellan parti och sovjet, revolutionärt parlament) ledde alla fram till slutsatsen att KMT var det revolutionära instrumentet i Kina; dess regering var ”avantgardet i det kinesiska folkets befrielsekamp /och/ tjänar som modell för den framtida revolutionärt-demokratiska ordningen i hela landet” – för att citera en formulering från 6:e plenum i mars 1926.¹⁸

Man kan sammanfatta Kominterns analys i några punkter:

1. Den kinesiska bourgeoisin är anti-imperialistisk och progressiv. Man kan samarbeta med den, eftersom den har samma målsättning. Den kan inte jämföras med ex.vis den ryska bourgeoisin. Den kinesiska bourgeoisin är mera progressiv. Därför hade Lenin rätt när han bekämpade den ryska bourgeoisin, men det vore fel att f.n. bekämpa den kinesiska bourgeoisin. (Martynov)¹⁹
2. KMT är inget klassparti, det representerar en kraft ovanför klasserna och innesluter alla progressiva krafter. Man prövar olika modeller för att förklara dess karaktär: en sovjet, ett parlament, ett arbetar- och bondeparti och ett block mellan fyra klasser. KKP skall verka inom detta klassblock och vara arbetarnas representant.
3. Eftersom KMT innehåller flera olika klasser måste KKP i enighetens namn vara beredd till ”eftergifter” (Martynov). KKP måste anpassa sig till de krav KMT ställer. KKP skall sträva efter att stärka KMT, hindra en upplösning och bidra till att ”vänstern” växer i styrka.

Den verkliga innebörden i Kominterns analys av KMT skulle snart visa sig.

¹⁶ Trotsky, *The Third International...* s. 214.

¹⁷ Zinovjev, Teser... (i Trotsky, *Problems...* s. 344).

¹⁸ Isaacs, s. 87.

¹⁹ Dessa ståndpunkter framförs med stor emfas av den tredje teoretikern inom Komintern vad gäller den kinesiska frågan: Martynov. Han framför dem ex.vis i sin artikel ”Det kinesiska kommunistpartiets roll” från april 1927. Denna återfinns lättast i Broués antologi, s. 81-86. Martynov var tidigare en av de ledande teoretikerna inom mensjevismen, och efter revolutionen fann han sig snart tillrätta under Stalins vingar. Det verkar vara Martynov som är den egentliga hjärnan bakom tanken på ”de fyra klassernas block”. Martynov har en alldeles utomordentlig förmåga att sätta prickarna över i-na i Stalins och Bucharins arbeten.

Marschen mot norr

I juli 1926 började Chiang sin marsch mot norr. Denna marsch blev impulsen till den mäktigaste massrörelsen över hela Kina. Men denna massrörelse skedde delvis i motsättning till Chiangs armé och det gällde för honom att hindra att den gick över sina bräddar. Redan innan han lämnade staden, såg han till att Kanton skulle vara lugnt under hans frånvaro. Undantagslagar infördes, mötesrätten inskränktes, alla organisationer ställdes under militär auktoritet, strejker förbjöds.²⁰ Bondeuppror i Kwangtung slogs ned. Den 15 månader långa strejk som pågått i Kanton – Hong Kong avbröts utan att arbetarna fick igenom ett enda krav.

Marschen norrut gick mycket snabbt eftersom bönderna redan innan trupperna anlant, gjort uppror. Armén hade bara att upprätta sin administration över redan befriade områden – och att återlämna den jord som bönderna exproprierat. Man införde nämligen mycket bestämda direktiv om att endast kontrarevolutionärens jord fick beslagtas. Om jordägaren var medlem i KMT fick man inte ta hans jord (vilket ledde till att jordägarna snabbt anslöt sig till KMT, fick behålla sin jord, och samtidigt stärkte högerflygeln inom KMT).²¹

I oktober 1926 sände Kominterns ledning ett telegram till KKP och beordrade det att hålla bonderörelsen i schack och se till att den inte gick emot KMTs intressen.²²

Redan i september nådde Chiangs trupper Yangtsefloden och de intog Wuhan (kollektivt namn för städerna Hanyang, Hankow och Wuchang). I december flyttade han över regeringen dit.

Medan regeringen ännu höll på att etablera sig i Wuhan, fortsatte Chiang marschen norrut med ögonen riktade på Shanghai. Under hans frånvaro uppstod en ”vänstervridning” av regeringen som stod under intryck från massrörelsen i Wuhan.

I början av 1927 var denna brytning ett faktum. I ett tal den 19 februari och i ett annat den 7 mars 1927 hotade Chiang att bryta med kommunisterna, och han vägrade att längre diskutera frågorna med sina ryska rådgivare.

Regeringen i Wuhan å sin sida (”Vänster”-Kuomintang – VKMT) fråntog vid en konferens Chiang all makt. Man beslöt att låta KKP ha representation i regeringen. I gengäld skulle ”Tredje Internationalens, Kinesiska kommunistpartiets och Kuomintangens pressorgan i sina rapporter inte störa den anda av samarbete som råder, och inte kritisera varandra.”²³ Två kommunister utnämndes som ministrar för arbetet resp. jordbruket. I KMTs tidning, Folktribunen, förklarade man orsaken till utnämningen:

Den nuvarande planen för samarbete är viktig, därför att den innebär ökad kontroll från Kuomintangens sida över alla de styrkor som deltar i revolutionen... Kommunistpartiet måste uppfylla sina åtaganden för att partiet /dvs KMT/ och regeringen skall få full kontroll över massrörelsen.²⁴

²⁰ ”The Letter from Shanghai” i Trotsky, *Problems...* s. 394. Detta brev avsändes av tre av Kominterns rådgivare i Kina till ledningen i Moskva och det innehöll en besk kritik av den politik KKP förde. (Brevet är daterad den 17/3 1927).

Trots att brevet inte innehöll någon egentlig kritik av Komintern – utan lade hela skulden på KKP – hemligstämplades det i Moskva av Stalin-falangen. (Brevet återfinns även i Broués antologi). [Svensk översättning: [Brevet från Shanghai](#)]

²¹ Isaacs, s. 104ff.

²² A.a. s. 117. Detta telegramms existens tvingades Stalin erkänna vid en konfrontation i aug. 1927. Han förklarade att telegrammet var ett ”misstag” och att kontraorder givits strax efteråt. (Se Stalin, *Den nationella och koloniala frågan...* s. 317). Den kontraorder Stalin syftade på var en mycket allmän resolution som KIEKs 7:e plenum antog vid sitt sammanträde i nov.-dec. 1926. Vid detta plenum var f.ö. Shao Li-tse närvarande som Chiang Kai-sheks personliga representant. ”Hedersledamoten” Chiang hade inte tid att komma personligen. Han var nämligen fullt upptagen med att förbereda massakern på kommunisterna... När Shao Li-tse dök upp i talarstolen vid plenum fick han en stormande applåd av mötet och alla reste sig för att sjunga ”Internationalen”. Enligt protokollet var entusiasmen obeskrivlig när ”kamrat Shao” i KMT namn förklarade: ”Vi förväntar oss stöd från Komintern och alla dess anslutna partier...Länge leve Komintern! Länge leve världsrevolutionen!”, Isaacs, s. 119.

²³ Isaacs s. 127. För att ingen skall göra för mycket av brytningen mellan Chiang och VKMT bör vi kanske påpeka att Chiang endast fråntogs sina politiska ansvarsposter, men fick behålla alla militära funktioner.

²⁴ Isaacs, s. 128

Brytningen med Chiang var inte fullständig, och VKMT under Wang Ching-wei ledning såg till att man hade utrymme för nya kompromisser med honom. Man motsatte sig därför inte att Chiang fortsatte marschen norrut, och man ignorerade alla rykten som började gå om att Chiang inlett hemliga överläggningar med den utländska kolonin i Shanghai och med japanerna (vilket han hade). Man var inte alls intresserad av att mobilisera massorna mot Chiang.

Proklamationen till strejk var inte ett officiellt beslut från partiet. Efter det att strejken brutit ut, betraktade man den inte som ett första steg mot ett uppror. Inte bara bland de småborgerliga massorna saknades en politisk propaganda, utan även bland arbetarna var det få som var klara över generalstrejkens mål och syften...

Trots att man fattade beslut om att lansera parollen "För en Församling av medborgardelegater!" betraktade man den inte som en handlingsparoll som krävde en mobilisering av arbetarna i fabriken och fackföreningarna för att välja delegater och inbjuda butiksinnehavarna att sända sina egna representanter. Man försökte inte förvandla denna församling till en sovjet för den nationella revolutionen, att omvandla den till ett handlingsorgan där frågor som arbetarnas strejk, butiksinnehavarnas strejk, och övergången från väpnat försvar till väpnat uppror kunde diskuteras. Med andra ord: man försökte inte förvandla den till en provisorisk revolutionär regering de facto.

Partiet organiserade helt enkelt en provisorisk revolutionär kommitté som bestod av toppdelegater från arbetarna och representanter från storbourgeoisin. Följaktligen hade massorna på gatorna ingen chans att ansluta sig till "klasskampen" mellan arbetardelegaterna och de borgerliga representanterna... Det naturliga resultatet var att arbetardelegaterna gav efter för storbourgeoisin på varje punkt... Vårt parti sände ut massorna på gatorna och lät dem stå där i tre dagar utan att ta hänsyn till dem. Vi ledde dem inte, och beordrade inte en offensiv för ett uppror. Vi organiserade inte ens en försvarskamp. Arbetarnas övertagande av gevär och avrättningen av förrädare var oftast spontana handlingar...

Ch'ü Ch'iu-po [Qu Qiubai] (ledande medlem av KKP i Shanghai början av 1927). Ur: Isaacs, s. 133.

Massakern i Shanghai april 1927

I Shanghai rasade under hela expeditionen mot norr en våldsam strejkvåg. Stadens bourgeois hoppades på att kväsa arbetarna och förväntade sig Chiangs medverkan. KKP å sin sida fortsatte att betrakta Chiang som revolutionens ledare. Då generalstrejk inleddes i staden 17 febr. gav KKP direktiv om att parollerna skulle begränsas till: "Stöd Chiang Kai-shek!"²⁵ Alla försök att organisera strejken och bilda arbetarråd avvisades av KKP. Stadens militära ledare, general Li, slog ned strejken mycket hårt. Inom de närmaste dagarna dödades ca 200 arbetare. Först den 22 febr. manade KKP till allmänt uppror över hela staden med tanken att detta uppror skulle sammanfalla med Chiangs inmarsch i staden. Hans trupper var endast några mil utanför staden och hade inga hinder för en inmarsch. Chiang beordrade dem dock till halt och lät dem vila sig medan upproret slogs ned inne i staden.

Först en månad senare samlade Chiang ihop sina trupper och tågade in i staden. Omedelbart före inmarschen proklamerade fackföreningarna en ny generalstrejk, och då Chiang kom till Shanghai var hela staden i arbetarnas händer. Fackföreningarna och KKP höll alla strategiska poster, alla polisstationer och alla telegraf- och poststationer. Man hade satt upp en egen milis som upprätthöll ordningen, då Chiang den 26 mars tågade in.

När Chiang väl kommit till staden började han en serie överläggningar med stadens bourgeois. Redan den 29 mars hölls ett möte mellan 50 ledande gestalter inom stadens bank- och industri-väsande och Chiang. Efter mötet utfärdade dessa representanter för bourgeoisin en deklARATION om "revolutionärt stöd" till Chiang och gav honom ett lån på 10 miljoner.²⁶ Chiang började nu vidta åtgärder för att ta kontrollen över staden. En första åtgärd var att se till att linjerna hölls bakåt. I några av de mindre städerna på vägen till Shanghai fick hans män genomföra kupper mot vänstern inom KMT och mot KKP. I Hangchow krossades fackföreningarna, och de militanta ledarna arresterades. Demonstrerande arbetare sköts ned. För att skapa förvirring slöt Chiang samtidigt en kompromiss med Wang Ching-wei och regeringen i Wuhan.

²⁵ A.a., s. 133. Jfr även Brevet från Shanghai i Trotsky, *Problems...* s. 405.

²⁶ A.a., s. 151.

En splittring inom Kuomintang och fiendligheterna mellan proletariatet i Shanghai och de revolutionära soldaterna är absolut uteslutet just nu... Chiang Kai-shek har själv förklarat att han kommer att underordna sig partiets beslut. En revolutionär som Chiang Kai-shek kommer inte att ansluta sig till kontrarevolutionären Chang Tso-lin – som imperialisterna försöker få oss tro – för att slå ned befrielseörelsen. Det förekom visserligen förhandlingar i november /1926/ mellan Chang Tso-lin och Kanton-armén /dvs. Chiang/ men endast av taktiska skäl... Kuomintang har lovat att tillfredsställa alla arbetares krav. Den enda fara som hotar proletariatet i Shanghai är en imperialistisk provokation.

La Correspondence Internationale (Kominterns officiella fransk-språkiga organ) 30 mars 1927.

KKP i staden uppträdde utomordentligt aningslöst. Efter avtalet mellan Chiang och Wang förklarade sig KKP vara fullständigt nöjt med läget. När Chiang vägrade acceptera den provisoriska stadsfullmäktige som upprättats lät man den omedelbart upplösas. Man lät Chiangs trupper besätta alla nyckelposter i staden och KKP bekämpade varje försök till lokalt övertagande av makten. På order från Komintern grävde man ner sina vapen för att undvika en konfrontation.

Massakern i Shanghai 1927: Kommunistisk arbetare halshuggs

Den 12 april 1927 kl. 4 på morgonen började massakern. Chiangs trupper, som förstärkts av stadens banditgång, lösdrivare och luffare, gick till angrepp mot stadens arbetarorganisationer. Utan större motstånd intog man omedelbart alla dess lokaler. I ett slag dödades 4-700 personer under natten. KKP nöjde sig med att i appeller hövligt begära att de arresterade skulle släppas. Först när detta inte skedde, utfärdade stadens fackförening 13 april order om en proteststrejk, som fick en vid omfattning (100.000 strejkande). På kvällen öppnade Chiangs styrkor eld mot ett obeväpnat demonstrationståg, 300 dödades och flera hundra sårades. Under de närmaste dagarna rådde allmän terror över hela staden och flera tusen personer mördades. Liknande kupper genomfördes i Ningpo, Foochow, Amoy, Swatow och Kanton. Arbetarrörelsens centrum i Kina hade krossats.²⁷

Debatten inom Komintern om den kinesiska revolutionen

Hur reagerade man i Komintern på massakern i Shanghai? Den kom fullständigt oväntat för ledningen där. Under en hel vecka efter massakern fortsatte artiklar att dyka upp av bara farten i

²⁷ A.a., A.a., s. 175-185. På SUKPs femtonde kongress i dec. 1927 uppträdde ett ögonvittne från Shanghaimassakern, Chitarov [Tjitarov], som inför kongressen rapporterade om vad som hänt. Hans rapport censurerades sedermera av Stalin eftersom den innehöll alltför många obehagliga fakta. Delar av rapporten citeras av Trotskij i hans artikel ”Stalin and the Chinese Revolution. Facts and Documents” (i Trotsky, *Problems...* s. 261-304, Chitarovs rapport på s. 268ff.) En lysande litterär framställning av hur skeendet mellan 21 mars och 12 april upplevdes i Shanghai ges i A. Malraux: *La condition humaine* (1933, sv. övers. *Människans lott*, Forumbibl. 1964).

Kominterns pressorgan, där man hyllade Chiang. Först den 20 april kom en artikel som fördömde ”Chiang Kai-sheks förräderi”. Snart fann man sig också. ”Chiang Kai-sheks förräderi var inte oväntat” förklarade en talesman för Komintern den 23 april, och redan två dagar innan hade Stalin slagit sig för bröstet och på sitt oblyga sätt förklarat att händelserna ”till fullo och i sin helhet visar det korrekta i Kominterns linje.”²⁸

Men hade Kominterns ledning verkligen förutsett vad som skulle hända? Det finns ett tal av Stalin om strategin inom KMT, vilket aldrig har publicerats. Det hann nämligen inte komma i tryck förrän händelseförloppet motsagt varje rad i det. Talet hölls den 6 april 1927. I detta förklarade Stalin att kommunisterna inom KMT skulle utnyttja högern, krama ur den som en citron och sedan kasta bort den. KMT var ett block där högern fyllde en viktig funktion och det vore fel att bryta med den.²⁹ En knapp vecka senare var det högern som istället kramade sönder arbetarorganisationerna och kastade dem i graven. I samtliga uttalanden som finns från Komintern och dess ledning vid denna tid förnekar man ihärdigt risken för en kupp och beskriver istället Chiang som en ”pålitlig allierad”.³⁰

När man nu i efterhand talade om att man ”förutsett” händelseförloppet syftade man på en passus i K.I.E.K.s 7:e plenum (nov. 1926) där man sagt att den nationella bourgeoisin förr eller senare måste komma i motsättning till revolutionen. Något mer än denna allmänna fras finner man inte heller i denna resolution som var den utförligaste analys Komintern gjorde av den kinesiska revolutionen. I resolutionen hyllade man Kanton-regeringen och KMT som en revolutionär regering, och begränsade KKP:s verksamhetsområde till att inom KMT verka för en vänsterlinje och se till att KMT blir ”arbetarnas, böndernas och andra exploaterade klassers demokratiska diktatur.”

Under 7:e plenum uttalade sig också Stalin om den kinesiska revolutionen (30 nov. 1926). Hans inledning är storslagen och den visar hur han verkligen brottats med problemen:

Lenin sade att kineserna snart skulle få sitt 1905. Vissa kamrater har uppfattat detta så att kineserna skulle få en upprepning, punkt för punkt, av det som skedde i Ryssland 1905. Det är inexakt. Lenin sade aldrig att den kinesiska revolutionen skulle vara en kopia av den ryska revolutionen 1905. Han har bara sagt att kineserna skulle ha sitt 1905. Detta innebär att den kinesiska revolutionen vid sidan av de allmänna dragen från revolutionen 1905, skulle ha sina specifika särigheter som skulle ge den ett speciellt utseende.

Efter att ha löst detta brännande problem, som endast kan intressera en dogmatiker, och jagat bort sina egna hjärnspöken, börjar Stalin analysera den kinesiska verkligheten.

Stalin talar entusiastiskt om Chiangs trupper som ”den kinesiska revolutionära armén” och marschen mot norr blir i hans ögon en odelat progressiv rörelse, som inte innehåller några som helst motsättningar. Till skillnad från alla tidigare revolutioner i historien – där folket var obebäpnat och stått mot en reaktionär armé – råder en säregenhet i Kina: ”I detta land är det inte ett obebäpnat folk som står mot den gamla regeringens trupper, utan ett folk i vapen som representeras av sin revolutionära armé. I Kina står den väpnade revolutionen mot den väpnade kontrarevolutionen.”

Chiangs armé – vi påminner om att ovanstående citat hos WG blir revolutionens ”grundlag” – är sålunda folkets armé, som bekämpar kontrarevolutionen. Under sådana förhållanden är det inte underligt att KKP uppmanas stanna kvar inom KMT. Inte heller att man förbjuder bildandet av

²⁸ Isaacs, s. 183ff. Isaacs hävdar att det fortsatta hyllandet av Chiang efter 12 april inte bara var byråkratisk tröghet, utan även ett försök att tona ned händelserna med avsikt att nå en kompromiss med Chiang.

²⁹ Detta tal återges av Vujo Vujočić (Zinovjev-anhängare) i hans tal vid KIEKs 8:e plenum i maj 1927. Vujočić citerar sina egna anteckningar från mötet 6 april, och utmanar Stalin (som var närvarande vid plenarsammanträdet) att korrigera honom om han återgav felaktigheter. Stalin föredrog att hålla tyst. Vujočićs tal återges i appendix till Trotsky, *Problems...* s. 376-390 [svensk översättning: [Tal vid EKKI:s åttonde plenarmöte](#)]. Referatet av Stalins tal s. 382ff.

³⁰ I kapitlet ”The conspiracy of silence” (s. 156-174) återger Isaacs utdrag ur den internationella kommunistiska pressen om händelserna i Kina. Bilden är mycket entydig: Chiang hyllas som en pålitlig allierad, som en stor revolutionär, som en heroisk ledare. Samma bild ges i den ryska pressen, och i Kominternledningens officiella resolutioner och tal. Men ledningen var definitivt inte omedveten om vad som hände. Rapporter av typ ”Brevet från Shanghai” hemligstämplades eftersom de var alltför explosiva. Dessutom fick ledningen information från sina rådgivare som fanns både i KMT-lägre, i de större städerna och inom KKP:s ledande organ. En särskild Komintern-delegation gjorde våren 1927 en rundresa i Kina och gav kontinuerliga rapporter till Moskva.

sovjeterna i Kina. Man kan visserligen få bilda ”bondekommittéer”, men å andra sidan finns det för få revolutionärer i Kina, och därför måste man söka vidta åtgärder via den ”revolutionära” regeringen. I de provinsregeringar som upprättats i marschens efterföljd bör kommunisterna söka delta och verka för böndernas krav. Men kommen så långt i sitt tal, nås Stalin av en viskning om att allt kanske inte är fullt så ljus i de områden som befriats av den ”revolutionära” armén: ”Man säger att den revolutionära armén mottagits med öppna armar i Kina, men efter det att den varit i området någon tid har en viss desillusion spritt sig.” Stalin lugnar sina åhörare: ”Det var samma sak i Sovjetunionen under inbördeskriget.”³¹

Kominterns analys domineras som synes av en fullständigt felaktig värdering av den kinesiska revolutionens klasskrafter och av KMTs utvecklingsmöjligheter. Man fick lära sig en utomordentligt dyrbar läxa av massakern i Shanghai. Tog man lärdom? Tyvärr inte!

Massakern gav inte anledning till någon revidering av politiken. Tvärtom fortsatte man på den inslagna vägen. Det var, resonerade man, Chiang som lämnat KMT, det var han som brutit förbindelsen. KKP skulle fortsätta att arbeta inom KMT, nu närmare bestämt inom VKMT, som hade sitt säte i Wuhan. Denna linje fastslogs vid K.I.E.K.s 8:e plenum som samlades i maj 1927 i Moskva. Vid detta plenum utbröt en mycket hetsig debatt mellan Kominterns ledning å ena sidan och Vänsteroppositionen å den andra. Av flera skäl – bland vilka de viktigaste var mörkläggningen av nyheterna och oenigheten inom Oppositionen om Kina, – hade Trotskij inte tagit upp den kinesiska revolutionen till analys förrän i början av april 1927.³² I en artikel som skrevs den 3 april (men vägrades publicering i *Pravda*) varnade han för utvecklingen och förutsåg med oerhörd säkerhet att Chiang nu skulle bryta ned KKP. Han varnade för att KKP var en gisslan hos KMT och förespråkade att partiet skulle lämna KMT innan en katastrof inträffade. KKP måste nu staka ut en självständig linje som tog sig an arbetarnas och böndernas intressen, även om detta innebar en motsättning till bourgeoisin, och partiet måste se till att kommunismen inte komprometterades genom en felaktig och opportunistisk politik.

Det är absurt att påstå att ett utträde från KKP:s sida ur Kuomintang skulle innebära att samarbetet bryts. Det är nu inte fråga om samarbete utan underkastelse. Ett politiskt samarbete förutsätter jämlikhet mellan de två sidorna och en överenskommelse mellan dem. Detta är inte fallet i Kina... I sin nuvarande form representerar Kuomintang ett ”orättvist fördrag” mellan bourgeoisin och proletariatet.

För arbetarna i Kina och särskilt i Shanghai gäller det att påbörja byggandet av sovjeterna ”som kan bli attraktionscentrum för alla verkligt revolutionära organisationer”.³³

Inför 8:e plenum fanns förutsättningarna för en konfrontation mellan två radikalt olika uppfattningar om den kinesiska revolutionen. Stalins uppfattning kom till synes i hans ”Den kinesiska revolutionens frågor” som publicerades i *Pravda* 21 april 1927. Trotskijs ståndpunkt kom fram i svarsartikeln ”Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser” (vilken aldrig fick publiceras eftersom en debatt i frågan ansågs skada ”revolutionens” intressen). Ståndpunkterna kommer också fram i de två tal Trotskij höll vid plenum och den motsatta sidans syn slutligen i den resolution som antogs och i det tal om resolutionen som Bucharin höll strax efteråt. Vi skall se vad dessa linjer gick ut på.

³¹ Stalins tal återges i Broués antologi s. 17-30, liksom även resolutionen från 7:e plenum (s. 31-49).

³² Angående framväxten av Trotskijs kritik av politiken i Kina, hänvisar vi till Deutscher, *Den avväpnade profeten. Trotskij 1921-29* (Partisan 1972), s. 229-242. Det förelåg en viktig – och som det senare visade sig, avgörande – åtskillnad inom Oppositionen i den kinesiska frågan. Radek, Zinovjev och deras anhängare var kritiska mot Kominterns politik, men ansåg att perspektivet på en permanent revolution var för våghalsigt och att KKP borde kvarstå inom KMT. Se Zinovjevs teser, och Vujovičs tal (i det senare finns en uppräknings av Oppositionens aktivitet i den kinesiska frågan före april 1927, där man särskilt bör nämna Radeks bombardemang av brev till Komintern-ledningen, brev som aldrig besvarades). Det råder ingen tvekan om att denna åsiktskillnad fick stor betydelse för Oppositionens splittring 1928. Brytningen kommer fram i brevväxlingen mellan Trotskij och Preobrazjenskij (finns i Trotsky, *The Chinese Revolution...* s. 19-23 och i Broués antologi, s. 319-338), och i kap. 7 av Trotskijs *Den permanenta revolutionen* (utk. på svenska hösten 1972) [På svenska på marxistarkivet: [Den permanenta revolutionen – Red](#)]. Se även Trotskijs brev till Max Shachtman 19/12 1930, återgivet i Shachtmans inledning till Trotsky, *Problems...* s. 13f.

³³ Denna artikel återfinns i Trotsky, *The Chinese Revolution...* s. 11-14. Jfr. Trotsky, *Problems of the Chinese Revolution*, s. 54-55

Som vi redan citerat, ansåg Stalin att Chiangs kupp bekräftat Kominterns analys och dess tidigare linje. Nu hade den nationella bourgeoisin brutit fronten, och de fyra klassernas block ersatts med ”de tre klassernas block” (arbetare, bönder, småbourgeoisin). Detta block hade sitt centrum i Wuhan-regeringen, som nu hade övertagit alla revolutionära funktioner i landet. KKP måste därför stödja detta block, delta i regeringens arbete och söka främja en radikal jordbrukspolitik. Genom den nationella bourgeoisins uttåg har revolutionen vunnit i djup, och proletariatet har fått ökad tyngd och större möjligheter att göra sig gällande i revolutionen. Därför vore det fel att nu lämna VKMT eller ens tala om att lämna det i framtiden. Tvärtom skall man kämpa för proletariatets ledarskap inom KMT. Det går att förvandla regeringen i Wuhan till ”proletariatets och böndernas revolutionärt-demokratiska diktatur”. Att man går in i regeringen är inte ministersocialism, ty regeringen i Wuhan för en *effektiv* kamp mot imperialismen. Man kan inte heller begära en alltför rakryggad politik. Med tanke på situationen är det nödvändigt för regeringen att ”kryssa” och ”manövrera” gentemot imperialisterna, att bedriva, som det kallas i resolutionen, en ”Brest-Litovsktaktik”.

Angående taktiken har Stalin en del preciseringar att göra. Det är absolut felaktigt att ställa parollen om sovjeter, ty detta vore att införa ett system av maktdualism, dvs att så misstroende mot regeringen i Wuhan och sträva efter att störta den. Istället skall man konsolidera andra massorganisationer typ bondekommittéer, strejkkommittéer, fackföreningar och andra grupper på vilka VKMT baserar sig, men absolut inte införa en maktdualistisk situation. Det vore att be arbetarna bekämpa sin egen regering. Det gäller inte att störta regeringen, utan att förändra den inifrån. Man bör dock kämpa för att arbetarna och bönderna beväpnas för att bättre kunna bekämpa imperialismens och kontrarevolutionens styrkor.³⁴

I sin artikel och i sina två tal avvisade Trotskij mycket bestämt denna politik. Att nu sätta sitt hopp till VKMT vore att upprepa misstaget med alliansen med Chiang. Man kan inte låta regeringen i Wuhan ta hand om jordreformen och arbetarklassens krav på bättre arbetsförhållanden; dessa måste man tillvinna sig genom arbetarnas och böndernas egen organisering. Regeringen i Wuhan är ingen arbetar- och bonderegering, utan den söker sitt stöd hos en vacklande småbourgeoisin. I den nuvarande konjunkturen med en stark kontrarevolution som är beväpnad till tanderna, tenderar regeringen i Wuhan att söka en kompromiss med imperialismen och den inhemska kontrarevolutionen. Den kommer att söka begränsa alla reformer för att inte skrämja bort små- och mellanbourgeoisin.

På det politiska fältet är det otillräckligt med massorganisationer som fackföreningar o.dyl., därför att dessa inte förmår fylla samma funktion som breda, offensiva kamporgan:

Under de tidigare massrörelserna tvingades fackföreningarna uppfylla funktioner som låg mycket nära sovjeternas funktion (i Hong Kong, Shanghai och på andra ställen). Men detta var funktioner som just fackföreningarna var helt otillräckliga för att klara. De omfattar inte de småborgerliga massorna i städerna, vilka stöder proletariatet. Men sådana uppgifter som att genomföra strejker med minsta tänkbara förluster för de fattiga i staden, utdelningen av mat, medverkan i skattepolitiken, medverkan i bildandet av de väpnade styrkorna, för att inte tala om genomförandet av jordreformen i provinserna, kan endast utföras med den nödvändiga styrkan om de styrande organen omfattar inte bara alla sektioner av proletariatet, utan sammanbinder dem intimt under dess aktiviteter med de fattiga i stad och på land. – Om vi skall ta en allians mellan proletariatet och de förtryckta massorna i stad och på land på allvar – inte en ”allians” mellan ledarna, en förvrängd allians mellan tvivelaktiga representanter – kan en sådan allians endast ha sovjetens organisatoriska form. Detta kan endast förnekas av dem som mera litar på taktiken att kompromettera ledare än på de revolutionära massorna i basen.

Trotskij ville ha en politik som var inriktad på KKP:s självständighet och möjlighet att föra en egen linje i revolutionen, en linje som skulle centreras kring parollen om sovjeter. En allians med VKMT på de villkor som Stalin-Bucharin föreslår kan leda till ett nytt förräderi:

³⁴ Resolutionen som i stort bygger på Stalins artikel, finns i Broués antologi, s. 207-228, och Bucharins tal från 4 juni 1927 som analyserar resolutionen återfinns i samma verk, s. 229-250. Stalins artikel har inte omtryckts i något verk som varit oss tillgängligt och den är tydligen svåråtkomlig. Men detta är inte avgörande, eftersom det är just resolutionens slutliga utformning som uttrycker Kominterns uppfattning. Vi får hänvisa till Isaacs sammanfattning av Stalins tal, s. 190ff. Talet om Wuhan-regeringens effektiva kamp återfinns i resolutionen (Broué, s. 221) och orden om manövrarna och Brest-Litovsk-taktiken s. 223 i samma resolution. Utdrag ur resolutionen i Degras II, s. 382-390.

Politiker av Wang Ching-weis typ enar sig under svåra förhållanden den tio gånger hellre med Chiang Kai-shek och mot arbetarna och bönderna. Under sådana förhållanden är två kommunister i en borgerlig regering vanmäktiga gisslan, om inte en direkt maskering för förberedelser av nya slag mot de arbetande massorna. Vi säger till arbetarna i Kina: bönderna kan inte genomföra jordreformen till slutet om de leds av småborgerliga radikaler istället för av er, de revolutionära proletärerna. Bygg därför era arbetarsovjeter, gå i allians med bondesovjeterna, beväpna er genom sovjeterna, dra in soldatrepresentanterna i sovjeterna, skjut de generaler som inte erkänner sovjeterna, skjut de byråkrater och borgerliga liberaler som söker organisera uppror mot sovjeterna. Endast genom bonde- och arbetarsovjeter kan ni vinna över majoriteten av Chiang Kai-sheks soldater till er sida. ... Den kinesiska borgerligt-demokratiska revolutionen kan endast gå framåt och bli segerrik i sovjetens form eller också inte alls.

Trotskyjs linje blev naturligtvis inte antagen; Stalin-Bucharin trumfades igenom sin politik.³⁵

Äventyren i Wuhan

Men delegaterna på KIEKs [EKKIs] 8:e plenum hade inte ens hunnit upplösa sitt sammanträde förrän den skisserade politiken med en allians med VKMT började bryta samman.

Omedelbart efter Chiangs kupp i Shanghai började Wangs regering i Wuhan att söka vidga sin politiska bas – till höger. Chiangs diktatoriska, ”bonapartistiska” regim gjorde att vissa sektorer inom den nationella bourgeoisin kom i konflikt med honom, och här såg Wang möjligheter till de av Komintern efterlysta ”manövrerna”. Han vidtog flera åtgärder för att visa sitt borgerliga sinne. Anti-imperialistiska plakat revs ned i Wuhan, byggnader som ockuperats av arbetare och bönder togs tillbaka av regeringen och återlämnades till ägarna, och man förbjöd allt som kunde ”förödmjuka” utländska makter. Arbetarna i provinshuvudstaden Changsha, som börjat en strejk mot amerikanska företag (som protest mot USAs bombning av Nanking) beordrades tillbaka i arbete. Regeringen nöjde sig med att på ”anti-imperialismens område spela ut olika imperialistiska makter mot varandra. Eftersom England och USA var dominerande makter, sökte man kontakter med Japan för att skapa ett jämviktsläge. Imperialisterna blev allt mer hänsynslösa ju mer de såg att regeringen i Wuhan var maktlös. Utländska krigsskepp syntes inte längre bara vid kusten, utan seglade upp längs Yangtse-floden. Hankow (i Wuhan) blev i praktiken en belägrad stad. Politiken att blidka bourgeoisin misslyckades. Arbetsköparna skrämades av krigssituationen, stängde sina fabriker och flyttade över kapitalet till Shanghai. Redan i maj var 100.000 arbetare i lockout. Trots denna situation, som endast var katastrofal ur borgerlig synvinkel, vägrade regeringen vidta några åtgärder, såsom att öppna fabriker igen under arbetarkontroll. Detta skulle nämligen ha inneburit en definitiv brytning med bourgeoisin. Försök att spontant ta över fabriker slogs ned. Redan i slutet av april hade samma mönster som i Shanghai börjat avteckna sig. Fackföreningarnas ordningsstyrkor fick sina befogenheter inskränkta. Arbetsdomstolar inrättades, som skulle hindra ”överdrifter” från arbetarnas sida. Detsamma hände med jordfrågan. Den kommission som tillsattes för att utarbeta en jordreform kom fram till att alla reformer skulle vänta till dess det militära läget hade förbättrats. Man ville inte skrämma bort jordägarna och bourgeoisin.³⁶

Under våren skedde omfattande bonderesningar inom det område som behärskades av Wuhan-regeringen, särskilt i Hunan och Hupeh. När regeringen vacklade, tog bönderna saken i egna händer

³⁵ Trotskyjs två tal och artikeln om Stalins teser finns i Trotsky, *Problems...* s. 17-105. (artikeln och det första talet även i Broués antologi, s. 139-198). Vi hänvisar även till Isaacs, s. 190ff., där han gör en intressant motsatsställning mellan Trotskyjs och Stalins ståndpunkter.

³⁶ Isaacs, s. 210ff. Komintern rekommenderade i sina uttalanden att man skulle nationalisera affärer, banker och fabriker, som övergivits av sina ägare, men regeringen vägrade följa denna politik. I det läget lät Komintern sina rekommendationer falla, och insisterade inte på frågan. Regeringen i Wuhan inledde istället förhandlingar med stadens handelskammare för att råda bot på den ekonomiska stagnationen. Jfr, även Trotskyjs artikel, ”Hankow and Moscow” från 28 maj 1927 (Trotsky, *Problems...* s. 114-6), där han varnar för KKP:s passivitet i jordfrågan. I artikeln ”The sure road” (a.a. s. 106-113) tecknar han med enormt säker känsla för revolutionens dynamik utvecklingen inom bonderörelsen i Hunan. Enligt vittnesmål från Treint, en av Kominterns rådgivare i Kina, skall Stalin och Bucharin privat ha förklarat för honom att bonderörelsen måste stävjas. (Det hemligstämplade protokollet från mötet mellan Treint, Stalin och Bucharin publicerades av Treint först 1935. Tyvärr är det relativt svåråtkomligt. Vi vet ingen annan källa än *The Militant* 8 febr. 1936, s. 3 – en tidning som i Sverige endast är tillgänglig på Uppsala UB). [I själva verket publicerades aldrig något ”officiellt” protokoll, utan det som Treint offentliggjorde var baserat på hans egna anteckningar från mötet. Det finns nu i svensk översättning på marxistarkivet, se: [Albert Treint, EKKIS 8:e plenum – Red](#)]

och ockuperade helt sonika jorden. Till en början föll jordägarna undan: de fruktade både styrkan i bonderörelsen och armén i Wuhan. Men när de märkte att regeringen vacklade, vägrade godkänna ockupationerna och t.o.m. fördömde dem, fick de ny självkänsla. De började organisera sig igen, tog över de lokala KMT-avdelningarna, startade egna ”bondeorganisationer” och upprättade en egen milis, bestående av banditgång. Tusentals bönder slaktades ned. När bönderna försökte skapa självförsvars- och administrationsorgan fördömdes detta av regeringen och man fick order att upplösa dem. Varje bondekommitté fick endast ha 50 beväpnade vakter, och de fick endast användas mot banditerna, inte mot jordägarna. Bondeorganisationerna förlorade snart böndernas förtroende och dessa avpolitiserades. Deras vaksamhet inför reaktionära kupper minskades.

I Wuhan-regeringen satt två kommunistiska ministrar sedan i mars, vilka höll ministerierna för Arbetet och Jordbruk. De genomförde lojalt och utan att protestera regeringens politik att dra ut på jordreformen och att hindra massrörelsen från att gå utöver de tillåtna ramarna.³⁷

Situationen var nu väl lämpad för den s.k. *Changshakuppen*, som kom den 21 maj 1927, då delegaterna i KIEK fortfarande satt och diskuterade Wuhan-regeringens effektiva politik.

I Huang An distriktet ex.vis dödade reaktionärerna 21 av de mest framstående bondeledarna. Föreningarna har bett regeringen sända trupper för att skydda bönderna. Men regeringen säger att trupperna är upptagna vid fronten. Föreningen ber då om lov att använda sina egna vapen; men också detta förbjuder regeringen, och tillåter endast att de används mot välkända banditer som angriper byarna, inte för konflikter inom byn. Vad kan vi göra? Reaktionärerna erkänner ingen lag; de dödar som de vill. Men vi måste erkänna lagen, ty vi är en ansvarskännande förening. Likväl kan lagen inte hjälpa oss och förbjuder oss t.o.m. att hjälpa oss själva... Vi fick böndernas förtroende genom att lova dem lättnader i de svåra förhållandena... Detta genomförs inte... Den vanlige bonden ropar: ”Lögnare! Ni har inte gjort någonting för oss. Nu lyssnar vi inte mer till era tomma löften.” Vi försöker krossa feodalismen. Men feodalismen baseras på byns nuvarande ekonomiska struktur. Jordägarna har alla pengar. De fattiga måste låna varje vår för utsäde, gödningsmedel och t.o.m. till sin egen mat. Nu vägrar jordägarna att låna ut mer, ty de hatar bondeföreningarna.

Två tredjedelar av bönderna kan inte få pengar till utsäde. De börjar klandra föreningen. Vi lovade att organisera kooperativ, men inte ens för det har vi pengar... Lagen förbjuder oss att ta jorden från jordägarna förrän den nya jordlagen har fastställts och domstolen avgjort...

Sekreterare i en bondeförening i Hupeh-provinsen, maj 1927 Ur: Isaacs. s. 230f.

Befälhavaren för den lokala armén i Changsha (i provinsen Hunan) beordrade den 21 maj sina män att besätta fackföreningarnas lokaler och alla offentliga byggnader. Då han höll staden, förklarade han att han gått över till Chiangs sida, och därmed inledde han det kanske blodigaste kapitlet i detta år av blodiga nederlag för revolutionen. Dagligen försiggick avrättningar i staden och på den omgivande landsbygden. Omkring 20 000 människor dödades.

I all hast satte KKP och fackföreningarna som motåtgärd upp en bondearmé med några tusen man som var beredd att marschera mot Changsha. De hade överläge i antalet trupper, ett visst underläge i vapenrustning, men man räknade med att kunna omringa staden, mobilisera nya trupper och invänta förstärkningar från det ”revolutionära centrats” armé. Marschen mot staden hade redan inletts när man fick order från KKP:s centralkommitté att inställa den. Istället skulle man avvakta regeringens åtgärder och inte handla på egen hand. Marschen avbröts. Myteristerna i Changsha fick under tiden förstärkningar från en annan del av armén som också brutit sig ut och övergått till kontrarevolutionens sida. Snart behärskade myteristerna hela provinsen Hunan och ”ordningen” återupprättades. Regeringen vidtog inga andra åtgärder än att en ”undersökningskommission” tillsattes och sändes mot Hunan. Några andra aktioner vägrade man att genomföra. Genom sin lojalitet mot regeringen kunde KKP inte företa sig något på egen hand. Efter många om och men fick undersökningskommissionen komma till tals med myteristerna, och undersöka förhållandena. Kommissionens ordförande gav följande rapport och rekommendationer till regeringen i Wuhan:

Jag har funnit att arbetar- och bonderörelsen under dåliga råd från sina ledare tappat kontrollen och infört en terrorregim mot folket. I motstridighet till de uttryckliga ordena från centralregeringen för att skydda de revolutionära soldaternas familjer har de överallt infört skatter och böter, förolämpat folk och t.o.m. mördat... Då de såg detta...

³⁷ Isaacs, s. 221ff.

gick de soldater som fanns i Hunan till självförsvar... Trots att Hsu Ke-hsiangs /den rebelliske generalen/ handlingar härrörde ur en vördnad för rättvisan, har han överskridit gränserna för lag och disciplin. Han bör få ett lätt straff i form av degradering, men återinsätts i arméns tjänst.

Regeringen följde rekommendationerna.³⁸ Nu blev det fritt fram igen. Några dagar senare (slutet av juni 1927) skedde en exakt upprepning av händelseförloppet, nu i Kiangsi, där alla kommunister och fackföreningsmedlemmar avstängdes från inflytande. Det område som nu kontrollerades av regeringen blev mindre och mindre. Utanför de tre städerna i Wuhan, höll kontrarevolutionen hela landsbygden. Massrörelsen hade krossats. VKMT började på allvar att söka efter nya allierade. Vi ger ordet till Wang Ching-wei:

Kommunisterna föreslår att vi skall gå tillsammans med massorna. Men var finns massorna? Var finns de mycket prisade styrkorna från Shanghais arbetare eller Kwangtungs eller Hunans bönder? Det finns inga sådana styrkor. Ni ser, Chiang Kai-shek håller sig kvar utan massorna. Att gå med massorna innebär att gå mot armén. Nej, det är bättre att vi går utan massorna men med armén.³⁹

Men det vore fel att säga att Komintern enbart satsade på KMT och dess olika falanger. Man höll också dörren öppen för andra kombinationer. En faktor utanför KMT, en "dark horse", fick också sin beskärda del av stödet: general Feng Yu-hsiangs "Folkarmé". Feng var en f.d. kristen general, som med sin armé bekämpat hedningarna under de kaotiska förhållandena i början av 1920-talet och blivit en lokal krigsherre. Men sedan blev han plötsligt omvänd, riktade ögonen mot Moskva, reste dit, kallade sig för kommunist och blev väl mottagen av Stalin. Han fick hjälp att bygga upp sin "folkarmé" (rådgivare, vapen etc.) och alla rykten om att Feng skulle ha hemliga kontakter med Chiang (vilket han hade) förnekades. I den konstellation som rådde efter april 1927 satte Wuhan-regeringen sitt hopp till Feng. Dels var han en kraft utanför KMT (Feng hade alltid vägrat ansluta sig till KMT) som kunde backa upp de sviktande styrkorna, dels var han "kommunist" och dels – kanske viktigast – behärskade han området norr om Wuhan och hans stöd var helt avgörande om regeringen skulle kunna genomföra sin planerade "marsch mot norr" och inta Peking. Denna marsch började i maj 1927. Feng visade dock ingen större entusiasm. Medan Wuhans soldater slet sig fram, vägrade han öppna en andra front; istället flyttade han sina trupper och sitt högkvarter till Kaifeng, vilket gjorde att han kontrollerade Centralkina och därmed avgjorde framgången för marschen mot norr. Han kallade Wuhan-regeringen till en konferens den 12 juni. Vid denna förklarade han sina villkor för samarbete: arbetarna, bönderna och kommunisterna måste krossas. En vecka senare hade Feng ett sammanträffande med Chiang, där de gjorde en gemensam överenskommelse om att krossa kommunismen och massrörelsen i Kina. Den 22 juni sände Feng ett telegram till Wuhan-regeringen och inbjöd dem att ansluta sig till Nationalistsidan i kampen mot "den gemensamma fienden".⁴⁰ Wuhan-regeringen hade nu definitivt uttömt alla sina möjligheter till vänster genom att Kominterns sista hopp – Feng – hade svikit. Det var nu bara en tidsfråga innan Wuhan skulle följa Fengs rekommendationer för att finna ett socialt stöd. Wuhan-regeringen startade som lämplig inledning en kampanj mot kommunismen. Inför denna slog KKP lamt till reträtt. Man upprepade på nytt sin lojalitet till KMT och uppmanade alla arbetar- och bondeorganisationer att underordna sig KMTs och regeringens auktoritet. Man beslöt även att överlämna alla vapen i partiets ägo till regeringen. Fackföreningarna följde i partiets spår. De två kommunistiska ministrarna lämnade regeringen "av hälsoskäl". Nu var det bara att vänta på det formella beslutet att kommunisterna skulle uteslutas ur VKMT.

Först i början av juli kom nya abrupta direktiv från Komintern om politiken. Den 14 juli antog KIEK en resolution⁴¹ som inleddes med påståendet att Komintern som vanligt förutsett allting och slagit fast en korrekt linje, men att KKP:s opportunistiska avvikelser lett till misslyckandena. Ett nytt

³⁸ A.a. s. 235ff. Citatet återfinns s. 250.

³⁹ A.a. s. 251.

⁴⁰ A.a. s. 252ff. Redan i maj 1927 hade Trotskij i en undertryckt artikel varnat för att Feng var opålitlig. I ett av de telegram som kom till *Pravda* 25 maj 1927 meddelades att Chiang valt in Feng i sin ledning. Telegrammet publicerades aldrig. Trotskij's artikel har den mycket träffande rubriken "Is it not time to understand?" [Är det inte dags att förstå?] och återfinns i Trotsky, *Problems...* s. 117-121.

⁴¹ Utdrag ur resolutionen i Degras II, s. 390-396.

läge hade nu inträtt i revolutionen; det var dags för en ny linje. Denna bestod i att KKP visserligen skulle vara kvar i KMT, men man skulle intensifiera kampen där och upphöra med sitt stöd till Wuhan-regeringen. KKP:s ledarskap skulle bytas ut. Beslutet att vara kvar i KMT kunde dock inte genomföras i praktiken. Dagen därpå (15 juli) beslöt VKMT att utesluta alla kommunister och några dagar senare utsträcktes beslutet även till armén. Exekutionspatrullerna började smörja sina gevär igen. Fackföreningarna krossades och det blev förbjudet att strejka. Några dagar senare upprättades formella förbindelser mellan Wuhan-regeringen och Chiang Kai-shek.

Kontrarevolutionen hade fullbordats. Generalerna hade makten över hela landet. Under de närmaste månaderna firades excesser i kontrarevolutionärt våld mot arbetarna och bönderna och särskilt mot det mest medvetna avantgardet. Fackföreningarna, arbetarorganisationerna och bondekommittéerna upplöstes, massorna passiviserades och demoraliserades, och KKP skrumpnade ihop till en obetydlig sekt. KKP hade misskrediterats och förvandlats till en organisation utan massbas.⁴²

Ultra-vänsterpolitiken

Vilken ny kurs slog Komintern nu fast för KKP:s politik? Nu när partiet misslyckats, förlorat sina bästa kadrer, stod utan massbas och när kontrarevolutionen stod segrande över hela landet? Även om man vid det här laget bör vara härdad, tror man likväl inte sina ögon när man läser dokumenten. *Komintern förklarade nämligen att tiden nu var inne för en djärvare revolutionär kurs.* Det borgerligt-demokratiska stadiet i revolutionen var över, det var nu dags för KKP att inrikta sig på väpnat uppror och ett proletärt maktövertagande. Opportunismen ersattes med adventurism. En konferens sammankallades till den 7 augusti, där Kominterns nya rådgivare drev igenom linjen att man skulle slå in på väpnat uppror och skapandet av sovjeter, samtidigt som man talade om samarbete med KMT:s vänster (detta senare beslut var fullständigt uppe i det blå, och slopades strax därefter). KKP gick in i en serie äventyrliga företag, kallade för "Höstskördeupproren".

Konferensen lärde sig inte ens av erfarenheterna från äventyret i Nanchang som börjat, strax dessförinnan, den 1 augusti. Kommunisten Ho Lung hade med hjälp av 3 000 man intagit staden, och upprättat "ett revolutionärt centrum". Det bestod några få dagar, krossades sedan och ledarna tvingades fly. De förflyttade sig genom landsbygden utan att någonstans finna stöd eller ens väcka entusiasm bland befolkningen. Liknande händelser inträffade på andra platser i det centrala Kina under hösten. "De hade alla ett drag gemensamt: istället för att bli 'ett mäktigt svar' som Stalin förutsagt, vägrade massorna helt enkelt att samarbeta. Oftast besvarade kommunisterna massornas passiva motvilja genom att ignorera dem och söka stöd i allianser med små lokala militära satraper."⁴³ Försök att få igång strejker misslyckades över hela landet. Trots detta trappade man upp den "revolutionära" politiken, tydligen i tron att massornas passivitet berodde på att politiken var för moderat. I slutet av september lanserade man den fullständigt huvudlösa parollen "All makt åt sovjeterna" (det fanns inga sådana längre i Kina, inte ens ansatser till dem).

⁴² Isaacs s. 261ff. Enligt indiern M.N. Roy som var en av Kominterns rådgivare i Kina, dödades 25 000 arbetare och bönder enbart under de första månaderna av 1927. Enligt Houn (*Den kinesiska kommunismens historia. Bakgrund och utveckling*, W&W 1970), hade partiet under revolutionens uppgång 59 000 medlemmar och i slutet av 1927 endast 10 000 (s. 121). Angående Kominterns värdering av erfarenheterna i Wuhan, se Stalins tal i aug. 1927 (återgivet i Broué s. 251-274). Bland de kuriösa detaljerna i detta tal återfinns man Stalins analys av proletariatets allierade. Efter det att "de fyra klassernas block" och "de tre klassernas block" nu upplöstes återstod ett nytt "block" som borde slutas; denna gång gällde det att skapa ett block mellan proletariatet, bönderna och – trasproletariatet (al pauvreté citadine). I samma tal försöker Stalin också ge en lektion i sovjeternas teori. Parollen om sovjeter fick, berättade han, endast ställas under revolutionens uppgångsperiod. Detta tal hölls ungefär samtidigt med att man beslutade om upproret i Kanton! Ja, Wickman-Gustafsson, det var verkligen synd att Stalin inte lyssnade på Stalin! En annan av de punkter i sovjetens teori som Stalin försökte lära ut var att sovjeter inte kunde bildas i revolutionens borgerligt-demokratiska stadium, utan endast i det proletära stadiet. Detta var en av de katastrofala mekaniska missuppfattningarna av leninismens revolutionära strategi. Enligt Stalin borde sovjeter alltså inte ha uppstått i Ryssland förrän under hösten 1918. Det räcker med att påpeka detta för att Stalins mensjevism skall gå i dagen. En kort, men något rörig framställning av Stalin och sovjeterna finns i G. Appel: *Mao Komintern och Liu Shao-chi. 'Leninismen' ifrågasatt i öst och väst*. Tema 1971, s. 57ff.

⁴³ Isaacs. s. 272ff. Citatet s. 280.

KKP riktade desperat ögonen på Kanton, centrum för alla de stora arbetarupproren under 1925-27, men där nu alla arbetar- och bondeorganisationer krossats. Man hoppades på att arbetarnas militanta traditioner och omvittnade heroism skulle göra att de följde KKP:s maningar och på det sättet vände strömmen över hela landet. I största hemlighet utarbetade man planer på en ”folkresning” i staden. Man bestämde t.o.m. datum för ett uppror: den 13 december, samma dag som SUKPs 15:e kongress skulle öppnas. Komintern hoppades på att en seger för revolutionen skulle stävja den oro som fanns inom de utländska sektionerna av Komintern över den kinesiska revolutionens förlopp. Maktövertagandet i Kanton bestämdes som en statskupp som skulle utföras under natten. Man avvisade efter diskussion tanken på en generalstrejk eftersom man var osäker på hur arbetarna skulle reagera. KKP:s beväpning var mycket dålig och klart underlägsen militärens och polisens. Fyra dagar innan ”upproret” skulle börja rafsade man ihop 15 man, som fick i uppdrag att konstituera en ”sovjet”, vilken efter upproret skulle utvidgas och bli basen för en revolutionär regering i staden. Några val hölls av naturliga skäl inte. Sovjeten var en ren fiktion, en skapelse från ovan.

På grund av en läcka fick myndigheterna reda på kupplanerna och redan den 10 december kallade de in förstärkningar till staden. KKP tvingades i sista stund flytta fram upproret och man beslöt börja det den 11 istället. Under natten gick man till aktion och intog några nyckelposter i staden. På morgonen fick 13 man (två var frånvarande) konstituera sovjeten som stadens regering. Den utfärdade ett socialistiskt program med arbetarkontroll, nationalisering av industrin och av bankerna, åtta timmars arbetsdag, jordreformer, arbetarnas beväpning etc. Trots detta radikala program lyckades man inte mobilisera de förvånade och demoraliserade arbetarna, som ännu inte återfått sitt självförtroende och sin klasskänsla efter nederlagen. Försök att sammankalla till massmöten misslyckades. Redan på kvällen den 11 december hade KMT:s trupper fått överhanden i staden och en massiv offensiv började. Den 13 december, lagom till SUKPs 15:e kongress hade upproret slagits ned. Liksom efter Pariskommunens fall, började nu, den 13 december, den verkliga terrorn härja i staden. KMT-trupperna fick fria händer att slå ned kommunisterna och de några tusen (högsta siffra som nämns är 20.000) arbetare som deltagit i striderna. 5-6 000 dödades på några dagar.⁴⁴

Det katastrofala misslyckandet i Kanton innebar inte att ultra-vänsterpolitiken övergavs. Tvärtom förhärskade den inom KKP under de närmaste åren och ledde till flera katastrofala misslyckanden. Först i början av 30-talet började man kunna övervinna ultravänsterlinjen och slå fast en politik med ”befriade områden”, där KKP kunde konsolideras, pröva en politik med jordreformer, vinna massornas förtroende, mobilisera bönder till Röda armén och påbörja det enorma revolutionära arbete som först 20 år senare skulle leda till ett proletärt maktövertagande i Kina.

Trotskijs kritik av ultravänsterpolitiken

Också i kretsar utanför stalinismens politiska läger existerar en missuppfattning om Trotskij som en man som i alla lägen ville föra en vänsteristisk politik. Detta är naturligtvis inte riktigt. Trotskijs politik för den kinesiska revolutionen under första halvan av året 1927 byggde på en konkret studie av de konkreta förhållandena. Massrörelsen var då fortfarande på väg uppåt och sökte sina organisationsformer, partiet var fortfarande intakt och kunde ha givit arbetarna och bönderna en ledning. I detta läge av ett revolutionärt uppsving förde han linjen att KKP skulle bevara sin självständighet – detta krävde att man lämnade KMT – och inriktade sig på en politik att bygga sovjeter som bas för ett maktövertagande.

Men efter kontrarevolutionens seger över landet hade en ny konjunktur inträtt i det revolutionära arbetet och denna politik var inte längre aktuell. Det gällde nu för partiet att åter konsolidera sina styrkor, återorganisera massorna och förbereda sig för ett nytt revolutionärt uppsving. Politiken måste nu inriktas på dessa uppgifter: återskapa partiet, ge massorna nytt självförtroende och arbeta för en ny uppgång för revolutionen. Hur skulle detta kunna ske? Trotskij kritiserade mycket skarpt

⁴⁴ A.a. s. 282ff. En ögonvittnesskildring av Kanton-upproret som, trots sin ödmjukhet inför Komintern, i själva fakta-beskrivningen ger en förödande kritik av händelseförloppet, ges av Heinz Neumann i A. Neuberg (kollektiv pseudonym): *Det väpnade upproret* (Cavefors 1971) s. 102-128. Vi hänvisar även till Trotskijs artikel ”The Canton Insurrection” (i Trotsky, *Problems...* s. 122-151). [Detta är identiskt med Kina-kapitlet i [Tredje internationalen efter Lenin](#)]

den vansinniga ultravänsterpolitik som Komintern förde under fel konjunktur. Det var – för att använda hans eget uttryckssätt – som att gå naken på vintern och bära päls på sommaren. En politik som inriktade sig på sovjeter och proletariatets diktatur hade varit realistisk under revolutionens uppsving; inte nu i dess tillfälliga nedgång. Vilken politik skulle man föra istället? Man skulle inrikta sig på att skapa bättre arbetsvillkor för partiet och massorna genom att inleda en kampanj för en demokratisering av det kinesiska samhället, mobilisera massorna kring demokratiska paroller, som skulle mynna ut i parollen för en Konstituerande Församling. Det var naturligtvis ingenting som sade att Chiang skulle uppfylla dessa krav, men parollerna var fattbara för massorna i det nuvarande läget, och en mobilisering kunde leda till att man förmodade vända strömmen; och i så fall hade man möjligheter att ställa nya, djärva paroller.

Kommunistpartiet kan och bör formulera parollen om en konstituerande församling med fullständig makt, vald genom allmänna, lika, direkta och hemliga val. Under agitationen för denna paroll kommer det uppenbarligen att bli nödvändigt att förklara för massorna att det är tveksamt om en sådan församling kommer att sammankallas och även om den skulle göra det, vore den maktlös så länge som den verkliga makten ligger Kuomintang's händer. Ur detta beror möjligheten att på ett nytt sätt föra fram parollen om arbetarnas och böndernas beväpnning. En förnyelse av den politiska aktiviteten kommer liksom ekonomins upplivning att än en gång ställa den agrara frågan i centrum... Partiet kan och bör ha sitt eget färdiga och omfattande utkast till en lösning av jordbruksfrågan på basis av en konfiskering av jorden utöver en viss nivå, vilken varierar efter olika provinser. Det kommunistiska utkastet till en jordlag bör vara i huvudsak samma som den framtida jordbruksrevolutionen...

Parollen om Nationell (eller Konstituerande) Församling är sålunda intimt sammanlänkad med frågan om åtta timmars arbetsdag, jordens konfiskering och Kinas fullständiga nationella självständighet: Det är just i dessa paroller som det demokratiska stadiet i den kinesiska revolutionens utveckling uttryckes. På det internationella området måste KP kräva en allians med Sovjetunionen. Genom att på ett klokt sätt kombinera dessa paroller, genom att föra fram dem i rätt tid, kan KP komma ut ur sin underjordiska existens, inrätta ett block med massorna, vinna deras förtroende och sålunda påskynda den kommande perioden med skapandet av sovjeter och en direkt kamp för makten.⁴⁵

Lärdomar av revolutionen 1925-27

Ovanstående beskrivning och dokumentation av den kinesiska revolutionens förlopp 1925-27 har – det hoppas vi – vederlagt WGs sagor och visat att det material de ställer till läsarens förfogande inte är tillräckligt för att man skall kunna dra några som helst slutsatser och lärdomar av revolutionen. Vi hoppas att vårt material i stället skall kunna tjäna som underlag för en förståelse av revolutionens förlopp och dess (negativa) lärdomar om den revolutionära strategins utformning. Enligt vår uppfattning är de främsta lärdomarna följande:

1. Alla dokument som finns till hands talar för att det avgörande ansvaret för den förda politiken ligger hos Komintern. Material från helt olika håll talar för detta: Kominterns dokument och beslut som spikar fast den förda politiken, Kominterns press som bygger under dessa beslut genom sitt urval av fakta och nyheter; Stalins, Bucharins och Martynovs konkreta direktiv vid olika skeden av kampen. Den struktur som byggdes upp i Kina bar helt Kominterns prägel. Det är fullständigt otänkbart att KKP skulle ha kunnat föra en politik som stred mot Kominterns beslut. Komintern hade flera av sina rådgivare på plats i Kina, vilka övervakade de beslut som fattades och dessutom fortlöpande rapporterade till centralen i Moskva. Materialet visar att ledande gestalter inom KKP tvärtom varnade för politiken och ville varna om KKP:s självständighet gentemot KMT, men att de anpassade sig till disciplinen.⁴⁶

⁴⁵ Trotskij i artikeln ”The Chinese Question after the Sixth Congress” i Trotsky, *Problem...* s. 152-215 citatet s, 183f. Diskussionen om den konstituerande församlingen återkommer i de efterföljande artiklarna i samma samlingsvolym, och även i *Third International after Lenin* [Tredje Internationalen efter Lenin] och i *Den permanenta revolutionen*.

⁴⁶ Vi hänvisar här till dokumentationen i Ch’en Tu-hsius Öppna brev från 1929 som finns i Broués antologi, s: 293-318, och till P’eng Shu-tses artikel ”The theory of permanent revolution and the underdeveloped countries” i *International Socialist Review* maj 1972, nr 5 vol. 313, både Ch’en och P’eng hörde till KKP:s veteraner och grundare, och båda utslöts 1929 och anslöt sig då till den trotskistiska rörelsen. Mellan 1932 och 1937 satt de i fängelse, liksom de flesta militanter i den trotskistiska rörelsen, Ch’en dog några år senare, efter att under de sista åren ha trakasserats. P’eng var en av de ledande inom den kinesiska sektionen av Fjärde Internationalen fram till arresteringarna av alla trotskister i början av 50-talet, då han flydde utomlands. I *Intercontinental Press* vol. 10 nr 22 och 23 1972 publiceras en intervju med P’eng, där han berättar sina minnen av revolutionen och av sina forna vänner – Mao Tse-tung och Chou En-lai. Han be-

Beslut som fattades i annan riktning upphävdes helt enkelt av Komintern. Dess auktoritet var så stor att KKP:s ledning lojalt underordnade sig. Tvärtemot vad WG vill få oss att tro, gjorde Stalin och Komintern aldrig självkritik för sin politik. De skröt med sin påstådda vishet och ofelbarhet, samtidigt som de i efterhand fejt kastade skulden på KKP:s ledning.⁴⁷

2. Kominterns strategi bottnar i ett antal mycket grova avvikelser från den marxistiska teorin, av vilka några är fullständigt häpnadsväckande:

a) Stalin försökte revidera Lenins teori om *det revolutionära partiets roll och funktion* i revolutionen genom att hävda att man inte behövde ett kommunistiskt parti, utan att KMT kunde inta dess plats. Ett fundament i leninismen rubbades – och resultatet blev knappast uppmuntrande. Den leninska partiteorins aktualitet bekräftades genom ett negativt exempel.

b) Stalin sökte återuppliva en verkligt död hund: *ministersocialismen*. Genom att låta två kommunister inträda i en småborgerlig regering trodde han att denna kunde dras till vänster. Resultatet blev vad marxistiska teoretiker alltid förutsagt: kommunisterna blev en gisslan i en borgerlig regering, och dessutom en legitimation för en politik, som endast kunde demoralisera och förvirra massorna.

c) Med detta sammanhänger ett Stalinskt försök att revidera den marxistiska uppfattningen av *staten*. Han hävdade att en borgerlig regering genom tryck inifrån och utifrån kunde omvandla sig själv till en arbetar- och bonderegering, dvs. byta klasskaraktär genom en inre utveckling, utan en mellanliggande revolution. I praktiken förfäktade Stalin här en urgammal reformistisk fördom.

d) Denna nya statsuppfattning sammanhänger med en fullständigt felaktig värdering av den proletära statens klassorgan och statsbärande institution: *sovjeterna*. Stalin såg dem som en rent tillfällig institution, som man lika gärna – och helst! – kan klara sig utan i en revolution, och som t.o.m. kan ersättas av en annan typ av organisation, dessutom av samma organ som skulle få ta partiets plats: Kuomintang. Förutom allting annat är detta också en sammanblandning av parti och massorganisation, och dessutom en blurrig sammanblandning av proletära organisationer och borgerliga.

e) Stalin trodde att en revolutionär politik var en ren konspiration som man tillgriper då alla andra möjligheter visat sig uttömda. Revolutionen var inte längre historiens lokomotiv, utan en nödbroms som man drog i då manövrerna hade misslyckats eller vägen spärrats. Detta förklarar det plötsliga och huvudlösa språnget in i adventurismen vid ett tillfälle då kontrarevolutionen skördat flera tillfälliga segrar. Detta organiska samband mellan opportunist och adventurism är naturligtvis ingen tillfällighet. Stalin hade själv visat upp exakt samma reaktionsmönster i den ryska revolutionens inledande skede, där han före Lenins ankomst i april 1917, hade förespråkat stöd till den borgerliga, provisoriska ”revolutionära” regeringen och ett samgående med mensjevismen. Då liksom nu, tio år senare, litade han mera på apparatens manövrer och politikernas hemliga förhandlingar än på massornas aktioner. Detta är tydligen ett närmast inneboende drag i Stalins tänkande och beroende av att han aldrig förstått karaktären av en revolutionär strategi. Tyvärr hade han inte heller förmågan att lära om. Exakt samma mönster upprepades med smärre variationer i andra revolutionära situationer (Tyskland, Spanien, Frankrike).

f) Stalins revolutionsuppfattning var mensjevistik, statisk och byråkratisk. Detta fick sitt teoretiska uttryck i tanken på ”revolution genom stadier”, i uppfattningen att man inte skulle upprätta en proletär diktatur, utan endast en ”arbetarnas och böndernas borgerligt-demokratiska diktatur” Kon-

rättar bl.a. att han efter kuppen i mars 1926 utsågs av partiet att diskutera en brytning med KMT med Kominterns rådgivare Borodin. Men Borodin vägrade acceptera ett förslag om brytning och tvingade partiet att underordna sig KMT.

⁴⁷ Omedelbart efter massakern i Shanghai försvarade Stalin och de andra ledarna inom Komintern fortfarande den passiva politiken. Först i aug. 1927 började man kasta skulden på KKP:s ledning och sedan var det fritt fram för en fantastisk förtalskampanj mot ledningen. I Broués antologi finns det ett gott exempel på denna förtalskampanj i T. Mandalajans artikel, ”Pourquoi la direction du P.C. de Chine n’a-t-elle pas rempli sa tache?” (s. 279-291). Bland den långa raden av groteska anklagelser sätter man en särskild bock i kanten för påståendet att KKP hemfallit åt ”den mensjevistiska föreställningen om arbetarklassens och dess partis självständighet” (s. 291)!!!

sekvensen blev obönhörligt att man inte fick ett övergångssamhälle där man under proletariats ledning kunde lösa de borgerligt-demokratiska uppgifterna (främst jordfrågan) utan i stället ett ”undergångssamhälle” med borgerlig ledning, där revolutionen krossades. Stalin förstod aldrig nödvändigheten av att vidta åtgärder för att hindra att proletariats parti blev en gisslan hos den nationella bourgeoisin.

3. Den relation som upprättades mellan KKP och KMT var inte en front, inte en enhetsfront som den definierats vid Kominterns 4:e kongress (1922) eller ens en folkfront, såsom den definierades senare (1935), även om det finns många drag som är gemensamma med den senare. KKP *sjönk in i* KMT och förlorade sin självständighet. En front – en verklig sådan – hade det naturligtvis inte varit förbjudet att ingå med KMT. Det hade t.o.m. varit en nödvändighet under revolutionens inledande skede.

4. KKP:s relationer till KMT kan snarare beskrivas som ett ”block” eller möjligen som en form av ”entristisk” taktik av samma slag som engelska KP använde mot Labourpartiet 1920 eller som Fjärde Internationalen praktiserade i några sektioner på 30-talet (USA och Frankrike) och under perioden 1952-1969. Men Komintern glömde några absolut avgörande saker: att ”entrismen” endast kan ske i en arbetarorganisation, inte i en borgerlig organisation; att den endast är tillfällig; att partiet måste bevara sin apparat utanför och på det sättet ha en viss självständighet: och att man strävar efter att inom det andra partiet upprätta en fraktion. Dessutom är en revolutionär uppgångsperiod knappast den lämpligaste tiden för ”entristisk” verksamhet, som fr.a. har sitt berättigande i en nedgångsperiod.

5. Det avgörande och fullständigt oförlåtliga felet i Kominterns taktik var att man aldrig skapade garantier för att KKP skulle bevara sin självständighet och sin handlingsförmåga. Tvärtom strävade man inte bara efter att under ordna partiet *de facto*; man lät dessutom en borgerlig organisation överta dess revolutionära funktioner. Resultatet blev en kontrarevolution. Det centrala misstaget skedde av allt att döma vid Chiangs kupp i mars 1926, då man accepterade de förödmjukande villkor han ställde upp för KKP, och som definitivt band KKP vid KMT:s handlingar och förstörde dess manöverutrymme i revolutionen. Man borde antingen ha tillkämpat sig andra villkor eller också gått ut ur KMT. Det var ett brott av värsta slag att binda KKP under en revolutionär uppgångsperiod, att låta en borgerlig organisation i massornas ögon framträda i en kommunistisk förklädnad.

6. För varje uppriktig revolutionär marxist som tänkt igenom och begrundat dokumenten kan det inte finnas någon tvekan om att Stalins och Kominterns politik innehöll en serie mycket grova teoretiska och praktiska misstag. Men av detta följer naturligtvis inte automatiskt att Trotskijs linje med absolut säkerhet skulle ha lett till framgång. Ingen politisk linje är idiotsäker. Den måste konfronteras med de objektiva svårigheterna. Det finns faktorer som både talar för och emot ett antagande om att revolutionen skulle ha segrat 1927 om Trotskijs linje hade följts. Följande faktorer talar emot:

a) KKP var mycket svagt, både i fråga om kontakter med massorna och när det gäller ledningens praktiska och teoretiska förberedelse.

b) proletariats ledning var obehörig.

Dessa två mycket allvarliga brister kunde till en del ha reparerats under revolutionens förlopp – inte minst den sista – men hade det skett i tillräckligt snabbt tempo för att man blivit mogen för ett maktövertagande? Andra faktorer talar för:

a) klassfienden var utomordentlig svag och vacklande. Genom en djärv revolutionär politik kunde man ha attraherat stora delar av stadens småbourgeoisin, splittrat den nationella bourgeoisin, dragit över de intellektuella och fått stora delar av armén att desertera och byta sida.

b) den agrara revolutionen hade en utomordentlig kraft genom de fruktansvärda förhållanden som rådde på landsbygden. Bönderna kunde knappast ha säkrat ett eget ledarskap; de måste följa an-

tingen arbetarna eller borgarna – samhällets huvudklasser. Men ägandeförhållandenas struktur – sammankopplingen mellan bourgeoisin och jordägarna – hade gjort att bönderna automatiskt sökte sig till arbetarklassen och ställde sig under dess ledning. Den agrara revolutionen var i sig själv anti-borgerlig. Alliansen mellan arbetarna och bönderna var lättare att upprätta än t.o.m. i Ryssland 1917.

c) uppfinningsrikedomen i massornas spontana aktioner, där man trots landets efterblivenhet förmodade skapa embryon till arbetar- och bondesovjeter, trots att revolutionens teoretiska instrument – partiet – tog avstånd från dessa. Exemplet från den kinesiska revolutionen 1925-27 visade att det var lättare att anpassa sovjetorganisationen till för-kapitalistiska förhållanden än Lenin själv antagit 1920. Å andra sidan måste sovjetorganisationens existens vägas mot partiets svaghet. Situationen kunde ha blivit som den i Tyskland 1918, där man hade en utomordentligt stor utbredning av sovjeter och en faktisk maktdualism i alla större städer, men där frånvaron av ett centraliserat parti och proletariats beväpning ledde till revolutionens nederlag.

Men även om man inte kan ge några kategoriska löften om revolutionens seger, kan man med all säkerhet säga: Trotskijs linje skulle ha lett till att KKP kunnat bevara sin vunna styrka och sina kadrer. Partiet och arbetarklassens avantgarde skulle inte ha utlämnats på nåd och onåd till kontrarevolutionen. Partiet skulle inte ha förlorat hela sin arbetarbas,⁴⁸ och inte misskrediterats i massornas ögon. Arbetarrörelsen i städerna skulle inte ha krossats. Även om revolutionen inte lett till ett maktövertagande 1927 hade partiet och arbetarrörelsen kunnat bevara tillräckliga styrkor för att kunna fortsätta kampen och vända strömmen under de närmaste åren. Massorna i stad och på land hade inte varit oförberedda; om de varit upplysta om var de verkliga fienderna fanns, hade massakrerna i Shanghai, i Changsha och i Kanton kunnat undvikas.

Kominterns politik – högeropportunism under revolutionens uppgång och vänsteravvikelser under dess nedgång – var inte bara en förvrängd karikatyr av den revolutionära strategin. Dess konsekvenser blev också en kraftig förskjutning från arbetarrörelsen till bonderörelsen, som visade sig bli långvarig. Ett nytt uppsving från arbetarrörelsen kom inte förrän 1945; dess intensitet var då avsevärt lägre än 1925, och den blev inte avgörande för revolutionens seger 1949. Sovjeterna – de spontant skapade revolutionsinstrument som måste bli den proletära statens bärande institutioner – återupptod aldrig i Kina. Detta blev en avgörande faktor för byråkratiseringsfaran i den kinesiska revolutionen.

Trotskijs och Fjärde Internationalens analyser av den Tredje Kinesiska Revolutionen

WG ägnar stort utrymme åt ”trotskismens” syn på den kinesiska revolutionen efter 1927. Man berättar att Trotskij var notoriskt fientlig mot bönderna och därigenom objektivt sett blev kontrarevolutionär. Situationen efter 1937, då Japan angrep landet, ”gav inte trotskisterna anledning att rucka sin ‘anti-front’-linje ens en millimeter” berättar WG (s. 112). Tvärtom: Trotskij visade försonlighet mot den japanska imperialismen, och hans anhängare i Kina blev japanska spionager.

Efter revolutionens seger 1949 har ”trotskisterna” fördömt revolutionen som en borgerlig och stalinistisk kontrarevolution. Detta beläggs genom ett rikt flöde av citat från Isaac Deutscher och ”den ledande amerikanske trotskisten Max Shachtman”, som 1967 förespråkade handel mellan USA och Kina (s. 116). ”Att det verkligen är frågan om trotskismens uppfattning röjer sig i att Deutschers uttalanden gillande citeras och används som det uppenbarade ordet av trotskister världen över”, berättar författarna (s. 119), klokt nog utan att ange några närmare detaljer. Därefter får vi veta att ”trotskisterna” är emot Mao Tsetungs tänkande. Slutligen kommer så några lösryckta citat från

⁴⁸ Enligt Ch'en Tu-hsius organisatoriska rapport till KKP:s femte kongress hade partiet i april 1927 57.967 medlemmar, av vilka 53.8% var arbetare, 18.7% bönder och återstoden soldater, studenter och intellektuella. Enligt den organisatoriska rapporten Chou En-lai lämnade 1929 hade partiets sociala sammansättning genomgått stora förskjutningar. ”Vid tiden för sjätte kongressen /juli 1928/ var proportionen av arbetare i partiet...10%. Nu har siffran sjunkit till 3%.” Siffror från 1930 talar om 2.5% och 2%. Siffrorna citerade efter not 62 (s. 337f) i Trotsky, *Third International...*

Fjärde Internationalens resolution från 1969 om kulturrevolutionen (s. 121f.) ”Vad vi kan konstatera om trotskismens linje i frågan om Kina är på nytt ett ’renlärigt’ angrepp på marxismens taktik och strategi. Vi kan också konstatera en ideologisk samstämmighet med imperialismen.” (s. 124)

Trots sin vidlyftighet blir resultatet som synes magert. Och det är inte att undra på: i trots av ett flitigt bruk av citat, använder sig författarna för att ange ”trotskismens” syn på Kina efter 1949 inte av citat från Fjärde Internationalen. Man föredrar att här blanda samman helt olika strömningar och rörelser. Ta den påstått ”ledande amerikanske trotskisten Max Shachtman”, en man som lämnade Fjärde Internationalen 1939, och vars ståndpunkter 1967 enbart är hans egna och ingen annans.⁴⁹ Detsamma gäller Isaac Deutscher, som aldrig varit medlem av Fjärde Internationalen, och som i synen på Kina avviker mycket starkt från Internationalens analys. Naturligtvis är WGs kompott av uttalanden från olika håll ingen tillfällighet.

I splittringen av Fjärde Internationalen under 50-talet spelade frågan om den kinesiska revolutionen en central roll. Detta är heller inget förvånande. Man stod här inför en proletär revolution, vilken skett under helt andra förhållanden än den ryska och dessutom med en annan klass som murbräcka. Hur skulle man värdera denna revolution och dess framtid? Hade den kinesiska revolutionen givit några nya bidrag till den revolutionära strategin och till den marxistiska teorin? Hur skulle man förstå den sino-sovjetiska konflikten, som visade på en fullständigt ny situation för den världskommunistiska rörelsen? Liksom alltid i fraktionsstrider och teoretiska debatter kan man urskilja främst tre strömningar som sökte ett svar på frågorna under debatt: en höger, en vänster och en ”center”. Högerströmningarna var kritiska mot den kinesiska revolutionen och såg den inte som en ”ren” proletär revolution. Dessa strömningar befann sig främst utanför Fjärde Internationalen, men fick även stöd hos vissa utsplittrargrupper (ex.vis International Socialism-gruppen i England). Vänsterströmningarna var mycket positiva och helt okritiska till revolutionen och ansåg att den var ett korrektiv till den ryska revolutionens byråkratisering. Dess mest fanatiska representant blev en utsplittrare från Fjärde Internationalen: brasilianaren Posadas. Enligt honom är Mao Tsetung en förklädd trotskist, som i efterhand utför hela Trotskijs program. Fjärde Internationalen har intagit en metodologiskt sett helt annan attityd⁵⁰ och sökt att mera kallsinnigt analysera den kinesiska revolutionen utifrån dess egna förutsättningar och den internationella konjunkturen. Det gäller inte att pressa in den kinesiska revolutionen i en falsk motsatsställning, utan man måste förstå hur den vuxit fram, vilken klasskaraktär den har, dess utveckling, dess framtidsutsikter, dess faror för en urspårning etc.

Vi skall strax återkomma till Fjärde Internationalens syn på revolutionen i Kina, men för att förstå den måste vi först diskutera Trotskijs syn på revolutionen under 30-talet. Vi får då också anledning att tillrättalägga ytterligare några förfalskningar hos WG.

Trotskij och bönderna

WG börjar med att ta upp Trotskijs syn på bönderna i revolutionen. För att förstå denna måste man först erinra om att marxismen skiljer mellan arbetare och bönder och räknar dem till helt olika klasser i samhället. Majoriteten av bönderna tillhör (med undantag för lantarbetare o.dyl.) den småborgerliga klassen, beroende på sitt ägande över produktionsmedel eller sin strävan efter att överta ägande på privat basis. Deras kamp för jordens omvandling från feodalt ägande till privata jordbruk utgör i själva verket en integrerande och utomordentligt viktig del av den borgerliga revolutionen, såsom denna utvecklades i Europa under 17- och 1800-talen.

⁴⁹ Shachtman tillhörde gruppen kring James Burnham som 1939 kom i motsättning till Fjärde Internationalen kring frågan om Sovjetunionens klasskaraktär. Polemiken finns i Trotskij, *Till marxismens försvar* (Partisan 1972). WG kan definitivt inte vara okunniga om att Shachtman inte längre är trotskist. Om inte annat, framgår det av hans förord 1967 till *Problems of the Chinese Revolution* ur vilket WG citerar.

⁵⁰ Ett undantag här är den amerikanska sektionen av Fjärde internationalen, Socialist Workers' Party (SWP), som har en ståndpunkt som ligger någonstans mittemellan Deutschers och Internationalens. En representativ samling av SWPs uttalanden om Kina finns i ”The Chinese Revolution and its development” i serien *Education for Socialists* (1969)

De proletära revolutionerna under 1900-talet har kompletterat denna klassiska marxistiska teori om böndernas borgerliga revolution. I de länder som hade en försenad kapitalistisk utveckling (Ryssland) eller som dominerades av imperialismen (Kina, s.k. Tredje Världen) har det visat sig att bonderevolutionen kan – och måste – sammanfogas med proletariatets kamp för makten. Borgerskapet kan inte längre utöva ledarskapet för den agrara revolutionen, utan denna roll tillfaller istället proletariatet. Borgarklassen tenderar att uppträda som en reformistisk makt och kompromissa med de faktiska förhållandena, med imperialisternas dominans, hellre än att leda revolutionen till seger. Därigenom får revolutionen under sin första fas främst till uppgift att genomföra de borgerligt-demokratiska uppgifterna (jordfördelningen) och först i ett senare skede att kollektivera jorden.⁵¹ Det är just denna sammanfogning av den proletära revolutionen och den agrara som utgör huvudtanken i den permanenta revolutionens teori som den förs fram av Trotskij.

Men både Marx, Lenin och Trotskij hävdade mycket bestämt att bönderna inte kunde ha den *ledande* rollen i revolutionen; de kunde inte utveckla en egen klassideologi, eller skapa ett självständigt parti för sina klassintressen och kämpa för revolutionens genomförande. Typiskt nog talar Lenin i sina teser från 2. Komintern-kongressen (1920; de vi citerat tidigare i detta kapitel) om att man måste tillföra bönderna sovjettanken, dvs just den organisationsform som spontant skapats av proletariatet! På grund av böndernas utspriddhet, dess skiktning och dess konservatism tillföll ledarskapet någon av samhällets huvudklasser: bourgeoisin eller proletariatet.

Detta är huvudtanken i den artikel från 1932, *Peasant War in China* (Bondekriget i Kina)⁵² som WG refererar på ett fullständigt sanslöst sätt. Trotskij förklarar där att bondekriget är utomordentligt viktigt, och att den uppgift hans kinesiska anhängare står inför är att ”sammansmälta arbetare och den urbana rörelsen i allmänhet med bondekriget” och låta detta bli inledningen till ett nytt stadium av den kinesiska revolutionen. Men, frågar Trotskij därefter: hur skall man förklara att bonderörelsen har kunnat skapa sin egen armé och befriat stora områden av landet, där den t.o.m. kunnat upprätta sin egen regering? Trotskij hänvisar till de ryska erfarenheterna under inbördeskriget, där bönderna i vissa distrikt satte upp sina egna arméer (typ: Machno) vilka kom i konflikt med Röda Armén, beroende på att bondearméerna tenderade att tillvarata kulakernas intressen. Trotskij tänker sig att samma sak kan inträffa i Kina under revolutionens förlopp – om bonderörelsen inte på ett organiskt sätt kan länkas till en pånyttväckt arbetarrörelse och ställas under dess ledning. I det fallet blir det ingen skillnad att bondearmén står under ledning av kommunister. Om inte detta sammanjämkande sker, kan bönderna hamna under borgerligt inflytande, och det är då möjligt att konflikter uppstår mellan arbetarna och bönderna, vilket kan spoliera hela revolutionens framtid. Vilka programmatiska och taktiska slutsatser drar Trotskij av detta? För det första: bonderörelsen är en central revolutionär faktor och det är ytterst viktigt att noggrant studera dess förlopp och analysera riskerna för en konflikt och möjligheterna till en sammansmältning. För att underlätta det senare är det nödvändigt att återuppbygga arbetarrörelsen i städerna. ”Fackföreningarna och partikärnan måste byggas upp på nytt; de mest utvecklade arbetarna måste utbildas, det proletära avantgardet måste sammansluta sig och dras in i striderna.”

⁵¹ Lenin skilde mellan ett borgerligt-demokratiskt stadium i revolutionen och det proletära. Det första förverkligades mellan oktober 1917 och sommaren 1918, då jordbruksrevolutionen fullbordades. Angående en analys av detta, se kap. 1 i detta svar. I Lenins tänkande inträder en kraftig brytning under 1917. I Aprilteserna lade han fram en helt ny analys av revolutionens drivkrafter och målsättning; före 1917 tänkte han sig en ”mellanliggande” regim som fullbordade den borgerliga revolutionen: ”arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur”; i Aprilteserna påpekar han att denna formel nu är överspelad och ställer kravet på en proletär diktatur som inom sig löser den borgerligt-demokratiska revolutioner problem.

⁵² Finns i Trotsky, *The Chinese Revolution. Problems and Perspectives*, Merit publ. u.å. s. 15-18. [På svenska: [Bondekriget i Kina och proletariatet](#)] Artikeln har formen av ett brev till de kinesiska anhängarna av Vänsteroppositionen. Det är daterat 22 sept. 1932. Vid läsningen av det bör man tänka på att Vänsteroppositionen vid denna tid ännu inte fattat beslutet om att bygga en ny International, utan fortfarande följde linjen att söka ändra Komintern inifrån. Man bör också tänka på att vid brevets tillkomst saknades information om vad som hände i Kinas bondeområden. Ett år tidigare hade man proklamerat ”sovjeten i Kiangsi”, men all konkret information om vad som hänt området saknades ännu.

Vänsteroppositionen kan visa sig vara för svag för att leda händelserna i proletarietets intressen för närvarande. Men vi är tillräckligt starka just nu för att för arbetarna peka ut den rätta vägen, och, genom att stödja oss på klasskampens utveckling, visa arbetarna det korrekta i vår politiska insikt. Endast på detta sätt kan ett revolutionärt parti få arbetarnas förtroende, endast så kan det växa, bli starkt och ta sin plats i ledningen för de nationella massorna.

I en efterskrift tecknar Trotskij slutligen en annan möjlig utvecklingsväg (brevet är tänkt som en modell för olika utvecklingsförlopp): om Vänsteroppositionen vinner inflytande över arbetar-massorna och stalinisterna över bönderna, och de sedan konfronteras med varandra, vad händer då? Det är då möjligt att stalinisterna kan spela samma roll som Machno i den ryska revolutionen och bli en kontrarevolutionär kraft, som ställer böndernas intressen mot arbetarnas. I så fall skulle Vänsteroppositionen och stalinismen upphöra att vara fraktioner inom kommunismen och istället bli politiska partier med olika klassbaser, där stalinismen kunde få en mensjevikisk funktion. För att undvika en sådan konfrontation rekommenderar Trotskij sina kinesiska kamrater att upprätta kontakter med proletära element inom stalinismen och diskutera bonderörelsen med dem, i avsikt att söka få dem att ansluta sig till oppositionens ståndpunkter.

Ju bättre de kinesiska bolsjevik-leninisterna förstår den politiska miljön och de uppgifter som härrör ur denna, desto framgångsrikare kan de utöka sitt inflytande bland proletariet; och ju ihärdigare de för ut enhetsfrontpolitiken i förhållande till det officiella partiet och den bonderörelse det leder, dess säkrare kommer de att lyckas med att inte bara skydda revolutionen från den fruktansvärt farliga konflikt som kan utbryta mellan proletariet och bönderna, och med att säkra den nödvändiga gemenskapen i handling mellan de två revolutionära klasserna, utan också med att omvandla deras enhetsfront till ett historiskt steg mot proletarietets diktatur.

Trotskijs texter är för oss inga heliga ord, vars sanning är självklar och odiskutabel. Han betraktade själv sitt arbete som en del i ett kollektivt tänkande, där man på basis av en vetenskaplig teori och en revolutionär praxis sökte förstå det som skedde under historiens yta. Analysen måste korrigeras om den visar sig felaktig. I det brev vi just refererat, reserverar sig Trotskij mycket bestämt genom att påpeka att den information han har till sitt förfogande är så ”helt otillräcklig, tillfällig och lösryckt” att han bara kan ge några allmänna synpunkter. ”Jag skulle förvisso välkomna varje tillägg och varje korrigering”. Han diskuterar enbart några allmänna situationer som kan uppstå och han bygger sina resonemang på den marxistiska teorins allmänna drag och på den ryska revolutionens erfarenheter.

De alternativ Trotskij skisserade inträffade inte. Det blev aldrig någon kollision mellan arbetare och bönder i Kina; inte heller omvandlades KKP till ett bondeparti trots det starka inflytandet från bönderna och trots frånvaron av en arbetarrörelse. Detta visar att några viktiga element saknas i Trotskijs analys från 1932. Vilka element är det?

Enligt vår uppfattning ger de kinesiska erfarenheterna inte anledning till någon revision av den marxistiska teorin om böndernas osjälvständighet och oförmåga till en politiskt och ideologiskt ledande roll i revolutionen. Man kan visserligen säga att bönderna i Kina blev revolutionens egentliga agent och att de utgjorde den överväldigande delen i Röda Armén och i partiet. Frågan ses då rent kvantitativt. Men detta är just så man inte kan se frågan om ledningen. Det avgörande kriteriet är att bönderna – trots sin enorma betydelse för revolutionen – inte förmådde bilda ett specifikt bondeparti eller ens skapa en egen ideologi. Trots frånvaron av en aktiv arbetarrörelse tvingades de att anamma proletarietets hegemoni och överlåta den ledande rollen till proletarietets parti, kommunisterna. KKP:s möjligheter att bevara sin proletära medvetenhet (inkl. ett visst internationalistiskt perspektiv – även om maoismen i hela sin analys bevarade en viss pragmatism och en falsk ”överbyggnad” av stalinistiska begrepp) trots en bristande arbetarbas, beror enligt vår uppfattning på tre faktorer, som går in i varandra, och ömsevis förstärker varandra:

1. På grund av situationen i Kina efter 1927 hade konjunkturen lett till att tyngdcentrum i revolutionen förskjutits till bonderörelsens fördel. Den agrara revolutionen var nu mer än tidigare Kinas centrala fråga, och genom arbetarrörelsens krossande hade bonderörelsen också blivit en axel i det revolutionära arbetet. Detta förstärktes än mer genom den japanska ockupationen från mitten av 30-talet, då den kinesiska industrin nedmonterades och flyttades till Japan. Den fåtaliga kinesiska arbetarklassen upplöstes till relativt stor del. I de delar av Kina där industrin fanns kvar, införde de

japanska fascisterna rent slavarbete, vilket omöjliggjorde en politisk organisering och ledde till arbetarklassens atomisering.

2. Genom ägandeförhållandena på den kinesiska landsbygden blev den agrara revolutionen av nödvändighet anti-borgerlig. Trots frånvaron av en arbetarrörelse kunde bonderörelsen inte göra annat än ansluta sig till proletariatet. Någon annan utveckling var omöjlig. Sammankopplingen mellan arbetare och bönder bestod, och partiet spelade här naturlig roll som förmedlare av denna allians. Men den kunde endast spela denna roll därför att revolutionens bas – bönderna – inte hade något annat val än att underordna sig den proletära ledningen.

3. Partiet blev från början av 30-talet inte en förespråkare för en bondeklass i opposition mot den härskande klassen och mot statsmakten. Genom den maoistiska taktiken med befriade områden – ett utomordentligt viktigt bidrag till den revolutionära strategin i de underutvecklade länderna – upprättades en maktdualism i geografisk måttstock. Partiet och massorna kunde utöva den politiska makten i vissa provinser årtionden innan den centrala statsmakten hade erövrats. Partiet kunde därigenom omedelbart föra ut jordreformen och vinna böndernas stöd. Detta förhindrade tendenser till en splittring mellan parti och massa. Genom att det erövrade den provinsiella makten kunde partiet dessutom motverka effekterna av sin egen sociala sammansättning. Man blev inte ett vanligt bondeparti, utan ett statsbärande parti i områden där den övervägande delen av befolkningen var bönder. Men endast den överväldigande delen. Det fanns också andra samhällsklasser, bl.a. hantverkare och skikt av arbetare. Genom detta eliminerades också de kontrarevolutionära dragen i partiets ideologi om de olika ”klassblocken”. Samarbetet med den nationella bourgeoisin kunde nu ske på partiets villkor, och kommunismen blev inte en gisslan hos borgarklassen. Snarare tenderade den nationella bourgeoisin att bli en gisslan hos partiet. Partiet hade förmågan att bryta samarbetet när de progressiva dragen hos den nationella bourgeoisin spelat ut sin roll. Existensen av kapitalism i de ”befriade områdena” blev inte ett medel för att dra in partiet på klassarbetets väg, utan istället en viss upprepning av NEP-politiken i Sovjet. Genom att redan i de befriade områdena bli statsbärande, fick partiet en stor manöverförmåga gentemot olika klasser och skikt i samhället, samtidigt som det förmådde att hålla målet i sikte – och i själva verket tvingades till detta, eftersom man levde i en situation av maktdualism, och sålunda inte genom kompromisser och eftergifter kunde integreras i den konkurrerande statsapparaten.

Den maoistiska strategin visade sig vara en korrekt värdering av konjunkturen i Kina och det är nog rimligt att tänka sig att taktiken med ”befriade områden” är en lösning på den revolutionära strategin i flera av de underutvecklade länderna, åtminstone i de länder där arbetarrörelsen av objektiva eller subjektiva skäl inte nått tillräcklig styrka och i de där ägandeförhållandena ger den agrara revolutionen en anti-borgerlig inriktning.⁵³

Alliansen med Kuomintang 1937–45

Partiets uppbyggnad av egna administrativa områden, en egen armé och en egen apparat gjorde att den nya alliansen med KMT i försvarskriget mot Japan inte blev en upprepning av händelserna 1925-27. Mao Tsetung hade förstått att lära sig av de forna misstag som partiet begått. Denna gång upplöste man inte sin egen organisation i KMT, man lät sig inte avväpnas. Man hyste inte några illusioner om att förvandla KMT inifrån. Man var hela tiden medveten om att alliansen skulle brytas

⁵³ Däremot måste man absolut avvisa den maoistiska strategin för världsrevolutionen eller för Västeuropa. Lin Piaos *Leve segern i folkkriget!* är en fullständigt felaktig värdering av världsrevolutionens olika sektorer och deras inbördes sammanhang. För Västeuropas del skulle denna strategi innebära en period av passivitet i väntan på att revolutionen fullbordades på världens ”landsbygd”. Situationen under åren efter dess publicering har ju också visat dess felaktigheter. Den maoistiska strategin för Västeuropa innehåller kontrarevolutionära implikationer. Enligt denna strategi skall man ena alla mot USA-imperialismen. Västeuropa ses som en parallell till Kina från tiden före revolutionen och utropas som en ”mellanliggande zon”. Istället för att se Europa som ett antal imperialistiska stater, ser man dem som utsugna av imperialismen. ”De gör därför allt de kan för att befria sig från USAs kontroll. I detta avseende har de något gemensamt med de socialistiska länderna och folken i flertalet länder.” (*Peking Review* nr 4 24 jan. 1964, s. 6-8. Jfr. Houn, *Den kinesiska kommunismens historia*, s. 253). Enligt denna ”logik” blir O. Palme en ”rakryggad anti-imperialist”, en slutsats som DFFG och KFML nu tycks ha dragit!

och att KMT då skulle bli en fiende. Under de åtta år fronten existerade förekom också smärre skärmytslingar, och en ständig underjordisk utbredning av partiets och Röda Arméns inflytande över bondebefolkningen.

Enligt WG skulle Trotskij ha varit motståndare till alliansen, nu som alltid. Detta är en del av den stalinistiska mytbildningen kring Trotskij och Fjärde Internationalen. Vi hoppas att vi redan övertygande har visat att Trotskij inte var motståndare till en front – en verklig front – under andra kinesiska revolutionen, och att hans konception av enhetsfronten är den reella lösningen av detta taktiska problem. Han kämpade i första hand för att partiet skulle bevara sin klasskaraktär och sin självständighet. Om detta uppfylldes var en front i vissa konjunkturella lägen nödvändig för att partiet skulle övervinna en tillfällig svårighet. Att hävda något annat vore också ren sekterism. Det råder ingen som helst tvekan om vilken ståndpunkt Trotskij intog 1937 i frågan om en allians mellan KKP och KMT i försvarskriget mot Japan. Det finns en rik dokumentation, som är helt entydig. *Trotskij var för en allians mellan KKP och KMT!* Efter Japans angrepp på Kina, gjorde Trotskij ett flertal uttalanden om Kina. Vi skall referera några av huvudpunkterna här.⁵⁴

I ett uttalande till pressen den 30 juli 1937 förklarade Trotskij att Japan var den svagaste länken i den kapitalistiska kedjan. Genom sin kombination av feodalism, militarism och fascism hade landet lagrat upp en serie motsättningar som man nu sökte avleda genom ett krig. Resultatet skulle på lång sikt endast bli att landet ställdes inför en revolutionär situation. Kriget mot Kina var ett hopplöst försök att lösa de inre motsättningarna. Kinas försvarskrig var helt rättfärdigt, och Trotskij uppmanar alla arbetarorganisationer att stödja Kina, och alla progressiva organisationer i Kina måste ”utan att överge sina program, eller sin politiska självständighet, uppfylla sin plikt i befrielsekriget, oavsett deras attityd till Chiang Kai-sheks regering”. Sovjetunionen måste stödja Kina med vapen och utrustning, och det är ingen som helst tvekan om att Kina kommer att vinna kriget, även om det kan bli ett mycket utdraget krig.⁵⁵

I ett brev till Diego Rivera en dryg månad senare, tar Trotskij upp en polemik mot de sekterister som menar att ett försvar av Kina tillsammans med Chiang vore en eftergift åt socialpatriotismen. I detta brev påminner Trotskij om att Kina är ett kolonialt land och att marxister alltid har försvarat koloniernas rätt att bekämpa imperialismen och sett detta som något progressivt. ”I Fjärran Östern har vi ett klassiskt exempel. Kina är ett halvkolonialt land som Japan mitt för våra ögon förvandlar till en koloni. Japans kamp är imperialistisk och reaktionär. Kinas kamp är frigörande och progressiv.”

Man får naturligtvis inte hysa några illusioner om Chiang och KMT, fortsätter Trotskij. Chiang är arbetarnas och böndernas bödel. Men nu, inför hotet av ett imperialistiskt angrepp, tvingas han kämpa mot Japan för att försvara de rester som finns av landets självständighet. Detta möjliggör en allians. Men det finns också risker för att Chiang förråder kampen. Därför måste arbetarorganisationerna bevara en fullständig programmatisk och organisatorisk självständighet. Den enda möjligheten att vinna inflytande bland arbetarna, bönderna och soldaterna och sålunda på sikt störta Chiang är att nu delta i kampen.

Under den kinesiska revolutionen 1925-27 angrep vi Kominterns politik. Varför det? Det är nödvändigt att vi förstår orsakerna. Eiffeliterna hävdar att vi ändrat vår attityd i den kinesiska frågan. De stackars idioterna har inte förstått någonting av vår attityd 1925-27. Vi förnekade aldrig att det var Kommunistpartiets plikt att delta i det krig bourgeoisin och småbourgeoisin i söder förde mot generalerna i norr, dessa agenter för den utländska imperialismen. Vi förnekade aldrig nödvändigheten av ett militärt block mellan kommunistpartiet och Kuomintang. Tvärtom var vi de första att föreslå detta. Men vi krävde att KKP skulle bevara sin fullständiga politiska och organisatoriska självständighet, dvs under inbördeskriget mot imperialismens inre agenter måste arbetarklassen, liksom i ett nationellt

⁵⁴ Trotskij's uttalanden om Kina finns samlade i *Writings of Leon Trotsky 1937-38*, Pathfinder Press 1970, s. 101-111. De två uttalanden vi refererar har just översatts och utgivits i serien ”Dokument från Fjärde Internationalen” nr 9 (stencil).

⁵⁵ *Writings...* s. 101. Dokument...nr 9.

krig mot utländsk imperialism, stå i ledningen för den militära kampen och samtidigt förbereda att politiskt störta bourgeoisin. Vi håller samma ståndpunkt idet nuvarande kriget. Vi har inte ändrat vår attityd ett dugg.⁵⁶

Det är sant att man i några texter av Trotskij ett år senare kan hitta en kritik av alliansen mellan KMT och KKP. I det förord Trotskij 1938 skrev till Harold Isaacs bok *The Tragedy of the Chinese Revolution* hävdar han ex.vis att det tragiska experimentet från 1925-27 nu upprepas i kriget mot Japan.⁵⁷ På denna punkt saknade Trotskij en konkret kunskap om de reella förhållandena. Den allians som formellt upprättades 22 sept. 1937 var i ord nästan en kopia av den som rått 1925-27. KKP skulle enligt denna bl.a. överge sina planer på att störta regeringen, acceptera Sun Yat-senismen, lämna över en lista på sina medlemmar i KMT och upphöra med konfiskeringen av jorden.⁵⁸ Trotskij trodde att detta program skulle binda KKP och att alliansen blivit en Folkfront, dvs en allians på bourgeoisins villkor. Men trots dessa beslut bevarade KKP sin självständighet, sin apparat och sin armé. Alliansen skedde nu under helt andra förhållanden, där det viktigaste särskiljande var att man inte befann sig i en revolutionär uppgångsperiod. KKP förstod att i tid kasta loss från alliansen och inte låta den hindra det revolutionära maktövertagandet.

Fjärde Internationalen om maktövertagandet 1949

Vägen mot maktövertagandet 1949 var naturligtvis inte entydig och alldeles självklar. En faktor som höll på att sätta krokben för revolutionen var den ryska byråkratins försök att göra KKP till en ny gisslan hos KMT för att tillfredsställa sina egna kortsiktiga intressen. Att detta inte lyckades beror dels på ledningens självständighet, men också på det faktum att man under fronten 1937 – 45 inte hade förlorat sin egen slagkraft. Man hade nu materiella resurser att tillvarata de revolutionära stämningarna efter kriget.

Fjärde Internationalen stödde till fullo denna utveckling mot ett maktövertagande, och varnade tidigt för den ryska byråkratins försök att upprätta kompromisser. I en analys som Internationalens exekutivkommittéutarbetade och antog i maj 1952 gjorde man ett första bokslut över den tredje kinesiska revolutionen. Detta är ett av de intressantaste dokumenten från Internationalen.⁵⁹

Man konstaterar först att KKP:s seger i revolutionen inneburit ett förkrossande slag för imperialismen, inte bara i Kina, inte bara i Asien, utan över hela världen. Styrkeförhållandena hade nu blivit sämre för imperialismen, och detta möjliggör nya revolutioner. Det faktum att denna seger måste gå över ett krossande av KMT visar att den grundläggande tanken i teorin om ”revolution genom stadier” ogiltigförklarats av historien, och att teorin om den permanenta revolutionen fått en ny bekräftelse. Revolutionen kunde inte segra i allians med bourgeoisin, utan endast i kamp mot den och under proletariats ledarskap. Men maktövertagandet innebär inte att revolutionen i Kina avslutats; den fortsätter genom att man måste kämpa för kapitalets expropriering och för jordens konfiskering från de forna ägarna. Den borgerligt-demokratiska revolutionen måste därför vaxa över i en socialistisk revolution inom den närmaste framtiden (detta skedde som bekant också under de närmaste åren). Därefter spårar man faserna i revolutionen från 1945 fram till maktövertagande; de jordreformer som genomfördes och proklamationen att störta KMT. Detta skedde i trots av sovjetbyråkratins sabotage, vilken gjorde allt för att underlätta Chiangs seger.

I det följande avsnittet diskuterar man KKP:s klasskaraktär och kommer fram till att partiet fortfarande är proletärt trots sin bondesammansättning. Denna sammansättning håller nu på att ändras genom kampanjen efter maktövertagandet för att värva flera arbetare till partiet. Partiet håller på att förvandlas från ett opportunistiskt arbetarparti till ett vänstercentristiskt parti.

⁵⁶ *Writings...* s.107f. Dokument...nr 9.

⁵⁷ Denna inledning finns nu lättast tillgänglig i Trotsky, *The Chinese Revolution...* s. 2-6. Den har inte tryckts om i de två sista upplagorna av Isaacs bok. [svensk översättning: [Revolution och krig i Kina](#)]

⁵⁸ S. Schram, *Mao Tse-tung*, Pelican 1966, s. 200ff.

⁵⁹ Detta uttalande publicerades i *Fourth International*, juli-aug. 1952, s. 113-118. Det har översatts och utgivits i serien ”Dokument från Fjärde Internationalen” nr 9 [på marxistarkivet: [Den tredje kinesiska revolutionen](#)]. Som ett förarbete till denna resolution kan man betrakta Ernest Germains (Mandels) mastodontartikel, ”The Third Chinese Revolution” i *Fourth International* sept-oct 1950, s. 147-157 och jan-febr. 1951 s. 14-26. [I svensk översättning på marxistarkivet: [Den tredje kinesiska revolutionen](#)]

Inom hela landet råder en form av maktdualism, där den centrala statsmakten ligger i proletarietets och böndernas händer, medan egendomen fortfarande övervägande är privatägd. Det faktum att bourgeoisin har representanter i regeringen hindrar inte att denna tar till vara arbetarnas och böndernas intressen, och på lång sikt inriktar den sig på att upphäva privatägandet:

Vi karakteriserar denna regering som en arbetar- och bonderegering därför att den å ena sidan i praktiken har brutit med bourgeoisins historiska intressen för att slå in på revolutionens väg och därför att den å andra sidan inte ännu har fullbordat destruktionen av bourgeoisins makt eller likviderat maktdualismen uppifrån och ner inom statsapparaten. *Denna arbetar- och bonderegering kommer endast att vara ett kort övergångsstadium på vägen till proletarietets diktatur, vilken dynamiken i den nationella och internationella situationen alltmer tvingar in den på.*

Genom den framtida konfrontationen mellan å ena sidan bourgeoisin och å den andra proletarietets och böndernas makt kommer KKP alltmer att tvingas överge sin opportunistiska och istället mobilisera massorna i kampen. ”Det stadium vi står inför är ett stadium av *intensifierad klasskamp* där KP kommer att tvingas ingripa mot den urbana och den rurala bourgeoisin.” Denna klasskamp kommer också att tränga in i KKP, där det finns flera representanter för rikebönderna. Under partiets omvandling till ett vänstercentristiskt parti kommer denna brytning att kunna leda till partiets splittring – ända upp till ledarnivå – och till en massmobilisering.

Denna omvandling kommer – samtidigt som den förstärker KPs maktbas och dess stöd hos de arbetande massorna – att också förstärka dess självständighet och kritiska hållning gentemot Kreml. Den sovjetiska byråkratins utplundringspolitik i dess ekonomiska relationer till Kina kommer att ha en liknande effekt. Men innan imperialismen lider ett avgörande nederlag i världen – eller innan det åtminstone inträder en radikal förändring av världssituationen – är en öppen brytning mellan KKP och stalinismen mycket otrolig.

I slutavsnittet behandlas så Fjärde Internationalens förhållande till den nya regimen i Kina. Man förklarar att man ovillkorligen stöder den kinesiska revolutionen mot alla dess klassfiender. Man stöder kampen mot imperialismen och regimen krav på att imperialismens trupper skall dras tillbaka från Formosa, Korea; Vietnam och Burma. Man kräver att de sista utländska enklaverna skall återlämnas, och att alla världens nationer skall erkänna den nya regimen diplomatiskt; och att blockaden mot landet upphävs. Man skisserar en politik för arbetarorganisationer över hela världen för stöd till Kina. Samtidigt som man ovillkorligen försvarar revolutionens intressen, ger man även sitt ”kritiska stöd” till Mao Tse-tungs regering. Den kritik man riktar mot regeringens politik sammanfattas i fyra punkter: staten har inte en sovjetisk struktur, och löper därför risk att byråkratiseras. Detta underlättas även av en sammansmältning mellan fackföreningarnas, partiets och statens funktioner på det industriella området. Eftersom privatägandet under statlig kontroll fortfarande är intakt kan fackföreningarna därigenom inte försvara arbetarnas klassintressen. Jordreformen måste föras till slutet och kredit – ges till fattigbönderna. Den sista kritiska punkten är så maoismens felaktiga teoretiska begrepp om ”revolution genom stadier”, om ”demokratisk kapitalism” (aktuell i början av 50-talet) etc.. Fjärde Internationalens kinesiska medlemmar uppmanas kämpa, för en förändring av dessa punkter och särskilt för en demokratisering av massorganisationerna.

Denna analys av den kinesiska revolutionen är enligt vår uppfattning alldeles utomordentlig. Vi skulle verkligen vilja veta om det fanns någon annan organisation i världen som 1952 – så tidigt som 1952! – kunde förstå den kinesiska revolutionen så väl som Fjärde Internationalen. Fanns det någon annan organisation som så tidigt förstod byråkratiseringsfaran, som t.o.m. förutsåg en kulturrevolution och en brytning mellan KKP och Sovjetunionen? Vi tror inte det.

Även i sina senare analyser har Fjärde Internationalen visat sin förmåga till förståelse för den kinesiska revolutionens utveckling. Internationalen var troligen den första organisation utanför KKP som förstod betydelsen av debatten med SUKP, och som redan från första början förklarade sitt stöd åt KKP:s internationalistiska perspektiv.⁶⁰

⁶⁰ Se ex.vis texterna i häftet ”The Development and Disintegration of World Stalinism” som innehåller de berömda analyserna om stalinismens uppgång och fall (under övers. till svenska) och en resolution från 1963 om den sino-sovjetiska konflikten. Häftet är utgivet i serien *Educations for Socialists* av SWP i USA. [De flesta av dessa texter finns nu på marxistarkivet i svensk översättning: [Stalinismens uppgång och nedgång](#) (1954), [Stalinismens nedgång och fall](#) (1957), [Om den sino-sovjetiska konflikten](#) (1965 obs, detta är inte identiskt med resolutionen från 1963)]

Men Fjärde Internationalen har också vägrat att förvandla sig till en okritisk hejarklack åt den kinesiska stats- och partiledningen. Kritiken mot avsaknaden av en proletär statsapparat av sovjet-typ och t.o.m. avsaknaden av varje teori om, eller inriktning på att bygga upp en sådan, kvarstår; och är mycket allvarlig. Brytningen mellan opportunism och vänstercentrism, och kampen för en demokratisering var några av de viktigaste punkterna i kulturrevolutionen. Den resolution Fjärde Internationalen antog vid sin 9:e världskongress 1969 är alltför känd inom den svenska vänstern för att vi skall behöva referera den här.⁶¹ Vi skall bara som en avslutning på detta kapitel ge några synpunkter på denna resolution. Den huvudtanke som bär upp resolutionen är den att kulturrevolutionen avbröts utan att dess egentliga mål – upprättandet av demokratiska organ av Paris-kommunens typ – hade uppnåtts, och att detta avbrott ledde till en renässans för byråkratin. Läst idag visar sig denna resolution på flera punkter vara en mycket framsynt kritik av den halvhjärtade karaktären i kulturrevolutionen. När man idag ser hur ledande gestalter som Lin Piao – som t.o.m. fick sin successionsrätt inskriven i KKP:s stadgar – kan avpolletteras utan någon som helst insyn för massorna och utan en öppen strid, när man ser hur Kinas utrikespolitik blir alltmer opportunistisk igen, då kan man inte annat än säga att resolutionen – tyvärr! – var profetisk. Den var inopportun, ty den bröt mot den förhärskande meningen inom den europeiska vänstern om kulturrevolutionen. Men den byggde på en intellektuell analys, inte på en känslostorm och en kritiklös entusiasm. Detta innebär naturligtvis inte att resolutionen helt igenom är felfri; men de avgörande huvuddragen och teserna i resolutionen har visat sig vara helt korrekta. Och det är vår bestämda uppfattning att en kritik som baserar sig på en vetenskaplig, marxistisk analys är ett vida överlägset och mera uppriktigt stöd åt den kinesiska revolutionen än det tama och osjälvständiga eftersägande som präglar hela den övriga vänstern.

Mao utropar Folkrepubliken Kina 1 oktober 1949

⁶¹ För den som ännu inte läst den, hänvisar vi till *Fjärde Internationalen* nr 2 s. 41-48. [Finns på marxistarkivet: [Resolution om "kulturrevolutionen"](#)]

Bilaga: Wickman-Gustafsson, Trotskisternas kinesiska äventyrligheter

Ett antal noter med kommentarer har tillagts, många av dessa bygger på den sidovisa genomgång av WG:s bok som K-Å Anderssons gjorde i "Lögnens renässans".

När befintliga svenska översättningar har hittats har översättningarna av citat ändrats i enlighet med dessa texter och den använda svenska källan anges i en not.

Slutligen har jag lagt till en efterskrift som ger lite "uppdaterad" information om de frågor som diskuteras.

Martin F (september 2009)

Vi är företrädare för teorin om revolutionens övergång, men inte för den trotskyistiska teorin om "permanent revolution". Vi är för att socialismen skall uppnås genom att man passerar alla nödvändiga stadier av den demokratiska republiken. Vi är motståndare till svanspolitik, men vi vänder oss också emot äventyrspolitik och impulsivitet.

Att avvisa bourgeoisins deltagande i revolutionen av det skälet, att det endast kan bli temporärt, och att framställa förbundet med de antijapanska skikten av bourgeoisin (i ett halvkolonialt land) såsom kapitulation är en trotskyistisk inställning, som vi inte kan vara eniga med.

Mao Tsetung⁶²

Trotskisternas kinesiska äventyr

1921 bildades Kinas kommunistiska parti (KKP). 1924 ingick det sin första enhetsfront med Kuomintang (KMT), det parti som ställt sig uppgiften att genomföra den borgerligt-demokratiska revolutionen i Kina. 1927 upplöstes enhetsfronten sedan den reaktionära högern inom KMT, ledd av Chiang Kai-shek, genom en kupp tagit makten och börjat slå ned bonderesningarna samt utlöst en massaker på kinesiska kommunister och arbetare.

Det faktum att den kinesiska revolutionen på detta sätt upplevde ett tillfälligt bakslag har av trotskister tagits som en intäkt för att Stalins "moderata" frontpolitik var oriktig och Trotskijs "permanenta revolutions"-politik var riktig. I denna sin uppfattning har trotskisterna vunnit bifall från en del av "Kina-experternas" och de sinologiska teckentydarnas läger. Vi tror dock i motsats till dessa att de *faktiska* ståndpunkterna och deras verkliga innebörd inte omedelbart låter sig härledas av i vilken utsträckning orden "revolution" och "socialism" förekom i Stalins resp. Trotskijs skrifter. Verkligheten låter sig som vanligt inte fångas av frasen. Låt oss därför börja med att kort skissera Stalins *linje*, därefter Trotskijs och sedan gå över till att beskriva trotskisternas inställning till den kinesiska revolutionens olika faser fram till i dag.

Stalins linje för den kinesiska revolutionen

Trotskister, chrusjtjoviter och borgare av alla slag har förnekat och dolt alla Stalins positiva insatser för den kinesiska revolutionen och har i ofantlig grad blast upp de misstag Stalin faktiskt begick. De har till och med försökt förvandla Stalins misstag till hans *linje*. Det besvärande för alla dessa har varit, att de kinesiska marxisterna — som har förstahandserfarenhet av Stalins linje — alltid har tillbakavisat sådana anklagelser, i stället talat om att Stalin var en "stor marxist-leninist" och menat att felet hos Stalin var av andrerangs betydelse, medan hans linje var riktig och av förstarangs betydelse. Hur har de kinesiska kommunisterna kommit fram till denna slutsats?

Vi kan bara förstå detta genom att hämta fram vad Stalin verkligen sade om den kinesiska revolutionens grundlag, drivkrafter och karaktär. I dessa grundläggande frågor finns linjen inrymd.

⁶² Mao Tse-tung, *Valda verk* bd 1, "Vinn de miljonhövdade massorna till den antijapanska nationella enhetsfronten", 7 maj 1937 – MF *anm*

De dåliga råd som Stalin onekligen gav under revolutionens förlopp, var fel som berodde på otillräckliga undersökningar av det utomordentligt komplicerade läget i Kina, men de stod *inte* i överensstämmelse med hans grundlinje och får därför ses som tillfälliga fel. Att det förhåller sig på det sättet understryks av att Stalin gjorde självkritik för sina fel och inte framhårdade i dem: ”När det gäller Kina medger vi ... att vi hade fel. Det visade sig, att det var de kinesiska kamraterna som hade rätt och inte de sovjetiska.” (*Kina-rapport* 2/3 1969.) Uttalandet handlar visserligen om efterkrigsperioden, men har allmän karaktär. Det fälldes inför en jugoslavisk delegation.⁶³

Sin uppskattning om den kinesiska revolutionens grundlag uttrycker Stalin i bl.a. uppsatsen ”Revolutionens perspektiv i Kina” från 1926: ”I Kina bekämpar den väpnade revolutionen den väpnade kontrarevolutionen. Detta är ett av särdragen och en av fördelarna i den kinesiska revolutionen.” (*Works* 8, s. 379.)

Utomordentligt sakligt analyserade Stalin den kinesiska revolutionens karaktär som den härleder sig ur grundlagen. 1927 påpekade Stalin att ”feodala kvarlevor är den huvudsakliga formen av förtryck i de kinesiska provinserna.” (*Works* 9, s. 291.) På denna huvudsakliga bas grundade sig det imperialistiska förtrycket. Det kinesiska folkets revolution fick därför i sina första stadier den sammansatta karaktären av en borgerligt-demokratisk och antiimperialistisk revolution (se *Works* 8, s. 371ff.). Ur detta härledde Stalin strategin för den kinesiska revolutionen. Det första stadiet måste vara *den nationella enhetsfrontens stadium*, då huvudangreppsmålet är imperialismen. Det andra stadiet är den borgerligt-demokratiska revolutionens stadium, med agrarrevolutionen som huvudaxel. De båda stadierna är sammanvävda med varandra. Det förra förbereder det senare och under särskilda omständigheter förbereder också det senare det förra. Sedan agrarrevolutionen dragit tiotals miljoner bönder med i den revolutionära rörelsen och sedan den japanska imperialismen utvidgat sitt förtryck bildades en ny nationell enhetsfront, som i grunden slog den japanska imperialismen. Sedan dessa två stadier genomförts och dess uppgifter lösts, reser sig frågan om den socialistiska revolutionen som samlande fråga för de revolutionära klasserna. (Se Stalin, *Works* 10, s. 14ff.)

Vad beträffar den kinesiska revolutionens drivkrafter drev Stalin mycket bestämt linjen att proletariet, om än litet, genom sitt kommunistiska parti måste ta ledningen: ”Rollen av initiativtagare och vägledare för den kinesiska revolutionen, rollen av ledare för de kinesiska bönderna måste oundvikligen falla på det kinesiska proletariet och dess parti.” (*Works* 8, s. 375.) I ett samtal med studenter vid Sun Yat-sen-universitetet maj 1927 fastställde Stalin de villkor som det kommunistiska partiet måste uppfylla för att lösa denna uppgift:

”Detta kräver för det första att KKP ska vara en fast förenad organisation för arbetarklassen med sitt eget program, sin egen plattform, sin egen organisation, sin egen linje. Detta kräver för det andra att de kinesiska kommunisterna ska stå i främsta linjen för böndernas agrara rörelse, att de ska undervisa bönderna, särskilt de fattiga bönderna, att organisera sig i revolutionära associationer och kommittéer och arbeta för att beslagta godsägarnas jord. Detta kräver för det tredje att de kinesiska kommunisterna ska stärka sin ställning i armén, revolutionera den, förändra och omvandla den från ett redskap för enskilda äventyrare till ett redskap för revolutionen. Detta kräver för det sista att de kinesiska kommunisterna ska delta i Wuhan-regeringens lokala och centrala organ, i Wuhan-Kuomintangens lokala och centrala organ och där genomföra en bestämd politik för att ytterligare utvidga revolutionen både mot godsägarna och mot imperialismen.” (*Works* 10, s. 269-270.)

Och i ett annat sammanhang säger han:

”Frågan om proletarietets bundsförvanter är en av huvudfrågorna i den kinesiska revolutionen. Det kinesiska proletarietet står inför mäktiga fiender .. För att slå dessa fiender krävs, förutom allt annat, en flexibel och noga genomtänkt politik från proletarietets sida, förmåga att dra fördel av varje spricka i fiendeläget och förmåga att finna allierade, även om det är vacklande och instabila allierade, bara de är mass-allierade, att de inte begränsar det proletära partiets revolutionära propaganda och agitation och inte begränsar partiets arbete med att organisera arbetarklassen och de arbetande massorna.” (*Works* 9, s. 345, 346.)

Stalins perspektiv är alldeles klart och korrekt: nyckelfrågan för revolutionen är att resa bönderna: ”Ju snabbare och mera konsekvent bönderna dras in i revolutionen, ju starkare och mäktigare kommer den antiimperialistiska fronten i Kina att bli ... att omedelbart tillfredsställa ett antal av

⁶³ Syftar här på Milovan Djilas bok [Samtal med Stalin](#) (finns på marxistarkivet) – *MF anm*

böndernas mest trängande krav är ett grundvillkor för den kinesiska revolutionens seger.” (*Works* 8, s. 385.) I spetsen för denna bonderörelse måste det kommunistiska partiet ställa sig. I det syftet understöder KKP skapandet av massorganisationer på landsbygden (”revolutionära bondekommittéer”). Kampen inriktas på en jordreform och samtidigt mot imperialismen (naturligtvis också mot de kinesiska i grunden reaktionära klasser och skikt som stöder imperialismen). I kampen dras alla klasser med som på ett eller annat sätt är villiga att bekämpa imperialismen. För att kunna lösa uppgiften att leda revolutionen till seger och ackumulera styrka för revolutionens högre stadium, det socialistiska krävs att KKP håller fast vid sin självständighet och genomför sin linje att vinna arbetarklassen och det arbetande folket för sin ståndpunkt.

Gång på gång understryker Stalin: för att kunna ta ledningen krävs att kommunisterna sätter sig in i de militära frågorna, beväpnar sig, reser massorna och *höjer vaksamheten mot högern inom Kuomintang*: I april 1926 pekar Komintern på att det är ”nödvändigt att verka för att högern drar sig tillbaka eller utesluts ur Kuomintang.” (Stalin, *Works* 10, s. 22.) Och i ett dokument ett par månader före Chiang Kai-sheks kupp varnar Komintern: ”Det kommunistiska partiet får inte dölja den förrädiska och reaktionära politik som Kuomintangs höger för och måste mobilisera massorna kring Kuomintang och KKP *på basis av uteslutning av högern.*” (A.a., s. 21, vår kursiv.)

I ett tal i november 1926 underströk Stalin vikten av de militära frågorna. Han ställde följande uppgift:

”De kinesiska kommunisterna måste på varje sätt intensifiera det politiska arbetet i armén och garantera att armén blir ett verkligt och föredömligt verktyg för den kinesiska revolutionens idéer. Detta är särskilt nödvändigt, eftersom alla slags generaler som inte har något gemensamt med Kuomintang nu sluter sig till Kanton, och man måste bli en kraft som fördriver det kinesiska folkets fiender.” (*Works* 8, s. 380.)

Stalin framhöll i samma tal betydelsen av att studera krigets lagar, att utöva kontroll över de dåliga element som smugit sig in i ledningen för armén och att *resa folkmassorna*: detta sista lägger Stalin särskild vikt vid och återkommer hela tiden till det. Särskilt utförligt uppehöll han sig vid frågan om att resa arbetarna och bönderna. Dessa båda klasser måste resas så, att de utgör den framtida statsmaktens hela innehåll:

”Jag tror att den framtida revolutionära regeringen i Kina allmänt talat kommer att till sin karaktär likna den regering vi brukade tala om i vårt land 1905, dvs. något i stil med en proletariatets och böndernas demokratiska diktatur, dock med den skillnaden att det först och främst kommer att vara en antiimperialistisk regering. Det kommer att bli en regering som förbereder en icke- kapitalistisk, eller mera exakt, en socialistisk utveckling för Kina. (*Works* 8, s. 382.)

Vi har därför all anledning att instämma i vad den historik över KKP säger, som gavs ut till partiets 30-årsjubileum:

”Om dessa kamrat Stalins och Kommunistiska Internationals värdefulla synpunkter i tid hade beaktats av ledningen för KKP hade det inte varit möjligt för fienden att /tillfälligt/ besegra revolutionen med ett enda slag.” (*Thirty Years of the Communist Party of China*, Peking 1954, s. 17.)

Vad medförde deltagandet i Kuomintang för KKP:s del? Det var genom Kuomintang som KKP för första gången direkt ställde sig i spetsen för en bred massrörelse:

”Partiets enhetsfrontspolitik drev kraftigt upp den kinesiska revolutionens tempo ... Samarbetet mellan Kuomintang och det kommunistiska partiet drev dr. Sun Yat-sen, vänstern inom Kuomintang och hela nationen framåt i kampen mot imperialism och feodalism och deras företrädare i Kuomintang — högerelementen. På förslag av Kinas kommunistiska parti och med dess ledning och understöd upprättades en revolutionär regering och en revolutionär militärakademi i Kwantung-provinsen, ett expeditjonskrig fördes mot de reaktionära krafterna i Kwantung och en nationsomfattande folkrörelse för att inkalla en nationalförsamling och upphäva de ojämliga fördragen kom i gång. Arbetarnas klassrörelse återupptog sin verksamhet och bonderörelsen startade.” (*Thirty Years*, s. 12.)

Deltagandet i Kuomintang var därför ett nödvändigt genomgångsstadium och spelade en progressiv roll för den kinesiska revolutionens utveckling:

”Linjen för allians och samarbete med Kuomintang var den enda fruktbärande: inte inom några andra ramar kunde alla tillgängliga styrkor ha mobiliserats mot imperialism och feodalism.” (Epstein, *From Opium War to Liberation*, Peking 1964, s. 132.)

Trotskyjs linje

Frågan om den kinesiska revolutionen blev efterhand inom SUKP en stridsfråga av stor betydelse. Gentemot Stalin ställde trotskisterna på praktiskt taget varje punkt en annan uppfattning. Trotsky förde fram linjen om ”ingen front” och hävdade att ”socialismen står i dag på dagordningen i Kina”. Trotskistiska och en lång rad andra borgerliga historiker ger Trotsky ”rätt” och Stalin ”fel”. Detta är kanske inte så konstigt. De ser inte längre än nästippen: KKP är ett kommunistiskt parti, alltså måste det följdriktiga vara att i alla lägen ställa parollen om en socialistisk revolution; KMT blev ett parti som bekämpade kommunisterna, alltså måste det ha varit kommunisternas plikt att inte ingå i allians med det. Enkelt, inte sant?

Men är det inte i själva verket så ”enkelt” att det saknar varje förbindelse med verkligheten? Det är en grundläggande sanning, att saker och ting kan utvecklas till sin motsats. Arbetarklassen utvecklas från att vara en klass som förtrycks av monopolkapitalet till att vara en klass som förtrycker klickerna av monopolkapitalister. På samma sätt med partier. KMT utvecklades från ett revolutionärt till ett kontrarevolutionärt parti. Därför var det 1926 riktigt att stödja KMT, men 1928 var det riktigt att bekämpa det. Men för att förklara det måste man göra en grundlig undersökning av historien för att fastställa olika stadier och olika drivkrafter och olika motsättningar och därför också olika uppgifter. Men trotskisterna föredrar att se en komplicerad verklighet som ”enkel”.

Trotskyjs linje i denna fas av revolutionen återfinns i hans verk ”Problems of the Chinese Revolution”. Edgar Snow menar mot bakgrunden av sina mångåriga vistelser i Kina och sina kunskaper om den kinesiska historien, att Trotskyjs verk är ”ett illa underbyggt verk, fullt av en likgiltig okunnighet för de objektiva begränsningarna i de konkreta förhållandena vid denna tidpunkt. Det ger tydligt vid handen, att det enda alternativ han hade att erbjuda till Kominterns politik, som slutade i katastrof, var en politik som skulle ha slutat i en mycket tidigare och mera fullständig katastrof.” (*Red Star over China*, New York 1961, s. 413.)⁶⁴

Trotskyjs klassanalys är karakteristisk, Han menar att ”mycket stora delar av den kinesiska bourgeoisie” nödvändigtvis ansluter sig till imperialismen. Det finns starka ”ekonomiska och politiska band mellan utländskt kapital och den inhemska bourgeoisie”. Vidare att ”den kinesiska bourgeoisie har ett pålitligt uppland bakom sig i imperialismen”. Trotsky förnekar de feodala kvarlevornas betydelse och säger att ”kampen inte får föras i allians med bourgeoisie utan i direkt kamp mot den”. Och han anser att klassallians genom en front betyder: ”Storbourgeoisin leder de småborgerliga demokraterna, den nationella enhetsfrontens frasmakare, bakom sig och de senare förvirrar i sin tur arbetarna och släpar dem med sig bakom borgarklassen.” (*Problems of the Chinese Revolution*, Michigan 1967, s. 20, 21, 22, 25 resp. 31.)⁶⁵ Vad var innebörden av denna klassanalys?

Trotsky såg inga stadier i den kinesiska revolutionen. Kina var ”kapitalistiskt”, punkt och slut. Teorin om att kampen utvecklas stegvis är ”svanspolitisk” och ”opportunistisk” (*Problems*, s. 62). Vad som omedelbart står på dagordningen är den proletära revolutionen. En av huvudfienderna är ”bourgeoisin, inklusive dess ’nationella’ och borgerligt demokratiska skojare. Detta är vägen och den leder mot proletariatets diktatur”. Trotsky angriper ”den ’demokratiska diktaturens’ förlegade plan” och kallar enhetsfrontspolitiken och den borgerligt-demokratiska revolutionen ”en obruten kedja av misstag och motsägelser” (*Problems*, s. 140, 131).⁶⁶

I en brevväxling med Preobrazjenskij 1928 konkretiserar han sina teser ännu något mer. Här får man veta att ”vi lägger märke till att med en verklig utveckling av revolutionen visade sig formeln om en borgerligt- demokratisk, en arbetarnas och böndernas revolution under Kinas förhållanden i den nuvarande perioden, på dess givna stadium, att vara ett ihålligt påhitt, ett intet” (L. Trotsky, *The Chinese Revolution — Problems and Perspectives* (1928), New York 1969, s. 19). Och han avslöjar

⁶⁴ Denna bok finns i svensk översättning, *Röd stjärna över Kina*, Askild & Kärnekull, 1971 (jag har dock inte där hittat de av WG citerade raderna om Trotsky) – MF anm

⁶⁵ Trotsky-texten från maj 1927 finns nu på svenska: [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#) – MF anm

⁶⁶ Citatet är från [Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen](#) (skrivet juni 1928) – MF anm

sin oförståelse för den agrara revolutionen: ”Den agrara revolutionen i Kina riktar sig *mot bourgeoisin i stad och på land*” (A.a., s. 21). På så vis kom den borgerligt-demokratiska revolutionen och kampen för en jordreform att stå i ett olösligt motsatsförhållande till varandra.

De kinesiska anhängarna till Trotskij tog snabbt efter och ”förnekade det faktum, att det feodala eller halvfeodala systemet i Kina var förtryckets huvudsakliga form. Följaktligen motsatte de sig bonderevolutionen och blev på så sätt de mest föraktliga kontrarevolutionära lakejer.” (Ch’en Po-ta, *On the Ten-Year Civil War*, Peking 1964, s. 36.)

Mao Tsetung sammanfattar i ”Om taktiken mot den japanska imperialismen” från 1935 hur de kinesiska kommunisterna uppfattade det aktuella stadiet i revolutionen:

”Det är fullkomligt tydligt att den kinesiska revolutionen i nuvarande stadium alltså är borgerligt-demokratisk och inte proletärt socialistisk till sin natur. Endast de kontrarevolutionära trotskisterna pratar sådana dumheter som att Kina redan fullbordat sin borgerligt-demokratiska revolution och att varje fortsättning av revolutionen endast kan vara socialistisk. 1924-27 års revolution var en borgerligt-demokratisk revolution; som inte fullbordades utan misslyckades. Agrarrevolutionen som vi lett sedan 1927, är också en borgerligt-demokratisk revolution, ty den är inte riktad mot kapitalismen utan mot imperialismen och feodalismen. Detta kommer att gälla för vår revolution under en ganska lång tid framöver.” (*Valda verk* I, s. 168-169.)

Trotskij underkände den marxistiska teorin om revolutionens förlopp i etapper. Men han serverade dock en trotskistisk teori om revolution i två etapper för Kina. Hör bara vad den första etappen går ut på:

”Den kinesiska revolutionen har en nationell borgerlig karaktär huvudsakligen på grund av att utvecklingen av den kinesiska kapitalismens produktivkrafter kolliderar med dess regeringstullar, ett beroende av imperialismens länder.” (*Problems*, s. 24-25.)

I brevet till Preobrazjenskij vidareutvecklade han den trotskistiska ”tulletapp”-teorin: ”Den agrara omvandlingen i Kina *utan ... tull-autonomi* (till sitt väsen: monopol på utrikeshandeln) skulle inte öppna någon utväg eller några perspektiv för Kina.” (*The Chinese Revolution*, s. 23.)

Det tycks som om trotskisternas politiska program av denna ekonomiska analys borde bli: all kraft mot tull-beroendet! Detta öppnar sedan vägen för kampen om proletär diktatur. Vi vill inte trötta läsaren med dessa ”anti-tull”-tokigheter. Vi nöjer oss med att konstatera en enda sak: 1928-29 genomförde KMT ”tull-autonomi”. Resultatet blev bara ett ännu större inflöde av utländskt kapital. I stället för att fortsätta exportera till Kina från hemlandet, etablerade sig imperialisterna i Kina. Dessa fakta visar halten i Trotskijns program för ”permanent revolution” i Kina.

Vi tror att Snow har fångat det viktiga, när han sammanfattar:

”Det är i själva verket svårt för var och en som uppriktigt studerar frågan att komma undan slutsatsen, att trotskisterna kraftigt överdrev betydelsen av Kominterns misstag, samtidigt som de minimerade de överväldigande ogynnsamma faktorerna i det objektiva läget. De föreföll långt mera intresserade av att från Kominterns misstag skaffa ny ammunition för sin spärrelld mot Stalin än de var av Kinas omedelbara öde.” (*Red Star*, s. 414.)

Blandningen av ultra-revolutionära paroller och funderingar i kråkvinkeln var i själva verket kärnan i trotskisternas politiska program under denna etapp. Det var så svagt att till och med trotskisten Preobrazjenskij såg sig tvingad att kritisera Trotskij för att fortsätta med att driva frågan, att påminna honom om att hans teori stred mot leninismen och att påpeka att: ”det aldrig fanns överensstämmelse mellan oss i den kinesiska frågan.” (A.a., s. 20.)

Orsakerna till nederlaget 1927

Trotskister skyller nederlaget 1927 på Stalin och Komintern. Detta skjuter så högt över målet att det inte ens förtjänar att kallas en bom. Som vi redan visat ställde Stalin parollerna att massrörelsen ovillkorligen måste utvecklas, jordreformen i snabb takt genomdrivas, armén förvandlas från ett redskap för ”enskilda äventyrare” till ett redskap för revolutionen och att det kommunistiska partiet borde stärka sin ledning på alla frontavsnitt. Hade detta gjorts, skulle inte ens tio Chiang Kai-shekar ha kunnat genomföra sin kupp. Men gjordes det? Nej!

I ledningen för KKP satt Ch'en Tu-hsiu. Han gled efterhand över på en höger-opportunistisk ståndpunkt, som på kapitulation. När massrörelsen började utvecklas ville han hejda den: "Under samarbete med Kuomintang uppgav höger-opportunisterna partiets ledning över bönderna, småbourgeoisin i städerna och mellanbourgeoisin och särskilt över de väpnade styrkorna och orsakade på så vis nederlag i kriget." (Ch'en Po-ta, A.a., s. 2.)

Reaktionärerna under Chiang Kai-shek startade en förtalskampanj mot bondekommittéerna, som stod under kommunistisk ledning. Syftet var att väcka kontrarevolutionär "allmän opinion" mot kommunisterna för att kunna fördriva dem ur Kuomintang. Ch'en Tu-hsiu var i grund och botten rädd för reaktionärerna och vågade inte bekämpa dem. Han påstod att man måste komma till rätta med "överdrifter" i bondekommittéerna. På så sätt sattes en allmän mekanism i klasskampen i gång: 1) reaktionen hotar; 2) opportunisten tar intryck och börjar göra eftergifter; 3) reaktionen ökar hotet, när den ser att det ger resultat; 4) opportunisten kryper undan ännu mer; 5) reaktionen driver processen så långt den behöver för att omintetgöra hotet mot sitt välde.

Mao Tsetung pekar i uppsatsen "Hur kan röd politisk makt existera i Kina" ut orsakerna till nederlaget och vilka klasser som gynnades och vilka som slogs:

"Därför att proletariatet underlättat att utöva en fast ledning i revolutionen 1926-27 ... greps ledningen av comprador- och godsägarklasserna, och revolutionen förbyttes i kontrarevolution. Den borgerligt-demokratiska revolutionen rönnte sålunda ett tillfälligt nederlag. Detta nederlag var ett hårt slag för det kinesiska proletariatet och bönderna och ett slag även för den kinesiska bourgeoisin (men inte för comprador- och godsägarklasserna)." (*Valda verk I*, s. 66.)

Det är mot denna bakgrund man får bedöma Ch'en Tu-hsius övergång till trotskismen, som tog sig uttryck i att han började virra om att kontrarevolutionen var "en seger för bourgeoisin", att "revolutionen är död", att "kapitalismen är förhärskande i Kina" och att "Kuomintang har genomfört den borgerligt-demokratiska revolutionen." (Ch'en Po-ta, A.a., s. 8, 22, 36 resp. Mao Tsetung, *Valda verk I*, s. 178.)

Vilka var då de fel Stalin och Komintern begick i den kinesiska frågan vid denna tidpunkt? Det främsta felet var, att de överskattade Kuomintangledningens revolutionära förmåga. Det tog sig uttryck i ett tämligen onyanserat stöd för Chiang Kai-shek. De förstod inte att i Chiang Kai-shek känna igen en representant för den Kuomintang-höger som Stalin och Komintern så energiskt varnat för. Som en följd tenderade de också i *praktiken* underskatta betydelsen av att KKP stod självständigt gentemot KMT.

Det är dock klart att orsakerna till nederlaget får sökas i de inre motsättningarna i Kina och absolut inte i de yttre betingelserna i Stalins tänkande. Framför allt berodde det tillfälliga nederlaget på att KKP:s ledning urartat och inte stod rycken. Den främst ansvarige, Ch'en Tu-hsiu, var själv på glid till trotskismen.

Det tioåriga inbördeskrigets period

Sedan Ch'en Tu-hsiu visat sig vara trotskist uteslöts han på den sjätte partikongressen ur KKP i juli 1928. Partikongressen kom till rätta med den förvirring som orsakats av det tillfälliga nederlaget. Kongressens viktigaste beslut var att den på nytt fastställde revolutionens borgerligt-demokratiska karaktär.

Även om etappmålet var detsamma, hade revolutionen funnit en annan strömfåra. Mao Tsetung och Chu Teh hade dragit sig tillbaka till Ching Kangbergen och upprättat det första basområdet på landsbygden. Det blev ett av särdragen i den kinesiska revolutionen att som strategisk princip inringa och vinna städerna från landsbygden.

De kinesiska trotskisterna som organiserade sig som en "vänster"-opposition, var i alla avgörande frågor på en annan linje än Mao Tsetung. Som de tolkade strategin ansåg de, att det var orimligt att försöka vinna bönderna, landsbygden, före städerna, arbetarklassen. De satte därför kurs på att förhindra strategins genomförande. Mao Tsetung berättade för Edgar Snow vilken taktik de använde sig av:

”Dittills /1929/ var de tendenser som beskrivits /militarism, dålig demokrati osv. i armén. Vår anm./ mycket allvarliga och utnyttjades av en trotskistisk fraktion inom partiet och militärledningen till att underminera rörelsens styrka. En mäktig strid hade nu inletts nu mot dem, och flera av dem berövades partiposter och befäl. För dessa var arméofficeren Liu En-k’ang typiskt. Man fann att de hade för avsikt att förinta Röda armén genom att försätta den i svåra lägen under slagen, och efter flera misslyckade drabbningar blev deras planer helt uppenbara. De angrep bittert vårt program och allt vi förespråkade. Sedan erfarenheten visat deras misstag, eliminerades de från ansvariga poster och efter Fukien-konferensen förlorade de sitt inflytande.” (*Red Star over China*, s. 174.)⁶⁷

Sedan trotskisterna avslöjats och drivits ut ur partiet fortsatte de i olika former att angripa KKP utifrån. De satte upp organisationer inom fackföreningarna (”Andra partifractionen för fackföreningarna”), en särskild centralkommitté (”Nödvarnets CK”) osv. med uppgift att angripa bl.a. KKP:s nationella arbete och verksamhet i fackföreningarna. De gick till och med så långt att de ”nedsvärtade Röda Armén och de röda basområdena och spred broschyrer, i vilka kommunistiska kadrers namn avslöjades för Chiang Kai-sheks band.” (Mao Tsetung, *Selected Works III*, Peking 1965, s. 221, not 2.)

Några år senare skrev Trotskij ett brev till de kinesiska trotskisterna, vilket upphöjde deras åtgärder till trotskistisk lag. Brevet presenterar den trotskistiska strategin för det tioåriga inbördeskrigets period. Låt oss här undersöka dess ståndpunkt mera i detalj.

Böndernas massrörelse utvecklades vid denna tid snabbt. Men för Trotskij är bönderna, ”också när de är beväpnade, ur stånd att föra en oberoende politik.” (*The Chinese Revolution*, s. 16.) Orsaken var att ”i bonderörelsen finns mycket starka egendoms- och reaktionära tendenser och på ett givet stadium kan den bli fientlig mot arbetarna och bevara denna fientlighet som redan är utrustad med vapen.” (A.a., s. 17.)

Trotskij underbygger sin uppfattning med en ”djupborrande” socialpsykologisk ”analys” av skillnaderna mellan arbetare och bönder:

”Arbetarna närmar sig frågor från den socialistiska ståndpunkten; bondens synvinkel är småborgerlig. Arbetare eftersträvar att socialisera den egendom som tas från utsugarna; bonden strävar att dela upp den. Arbetaren vill ställa palats och parker i allmänhetens tjänst; medan däremot bönderna, när de inte kan dela dem, är benägna att bränna palatsen och hugga ned parkerna. Arbetaren strävar att lösa problem i nationell skala och i enlighet med en plan; bonden å andra sidan närmar sig alla problem från lokal synvinkel och intar en fientlig hållning gentemot centraliserad planering osv.... Man måste hålla i minnet, att i revolutionens inledande stadier motsättningar mellan proletär socialism och bondeindividualism ofta antar ytterst skarp karaktär.” (A.a., s. 16.)⁶⁸

Det faktum att arbetarklassen genom KKP ledde bönderna betydde ingenting för Trotskij. Han förstod det inte ens:

”Det är en sak när det kommunistiska partiet, som fast vilar på stadsproletariatets blomma, genom arbetarna eftersträvar att leda bondekriget. Det är en helt och hållet annan sak när några få tusen eller t.o.m. tiotals tusen revolutionärer påtar sig ledningen för bondekriget och faktiskt är kommunister eller tar sig detta namn utan att ha något allvarligt stöd från proletariatet detta är just precis läget i Kina. Detta medverkar till det yttersta att öka faran för konflikter mellan arbetarna och de beväpnade bönderna.” (A.a., s. 16)

Mao Tsetungs geniala strategi att bygga basområden på landsbygden, imperialismens svaga länk i Kina, protesterade Trotskij häftigt mot:

”Om KKP under de senaste åren hade koncentrerat sina ansträngningar i städerna, inom industrin, inom järnvägarna; om det hade vidareutvecklat fackföreningarna, klubbarna för utbildning och cirklarna; om det utan att bryta kontakterna med arbetarna lärt dem att förstå vad som händer i byarna — skulle proletariatets nivå i den allmänna kraftmätningen ha varit ojämförligt mycket mera gynnsam än i dag. Partiet avsondrade sig i verkligheten från sin klass. Därigenom kan det i sista hand också orsaka skada för bönderna.” (A.a., s. 17.)

Trotskij såg ”ännu ingen proletär makt någonstans.” (A.a., s. 16.) Han menade t.o.m. att läget och basområdena var ”helt och hållet till arbetarnas nackdel.” (A.a., s. 16.) Han vägrade att ”identifiera den beväpnade bondeavdelningen med Röda Armén som proletariatets väpnade makt” och ansåg att

⁶⁷ Svenska upplagan av *Röd stjärna...*, s 183 – *MF anm*

⁶⁸ Det som här citeras är, som också KÅA påpekar, artikeln ”Peasant War In China...”, från september 1932. Artikeln finns nu översatt till svenska: [Bondekriget i Kina och proletariatet](#). Se KÅA:s artikel för kommentarer. – *MF anm*

”vi har inte någon anledning att sluta ögonen inför det faktum att det kommunistiska baneret döljer bonderörelsens småborgerliga innehåll.” (A.a., s. 18.)

Om armén var sammansatt av bönder, stod det lika illa till med arméns och partiets ledning. Den var ”småborgerlig” (A.a., s. 17). Under ”kontrarevolutionens år” hade Mao Tse-tung, Lin Piao, Chu Teh m.fl. ”hoppat över från proletariatet till bönderna.” (A.a., s. 17) Trotskij ville jämföra dem med det småborgerliga partiet ”Socialistrevolutionärerna” i Ryssland (se A.a., s. 17). ”Kontroll över det ledande skiktet är i praktiken omöjlig.” (A.a., s. 17):

”Befälhavarna och kommissarierna framträder under sken av att vara absoluta herrar över läget och kommer vid okupationen av städer att bli tämligen snara att se ned på arbetarna. Arbetarnas krav kan ofta förefalla dem antingen inopportuna eller otillrädliga.” (A.a., s. 17.)

”De kinesiska stalinisterna” Mao Tsetungs, Lin Piao, Chu Tehs m.fl. vräkiga levnadssätt medverkade också till att få dem ”att känna sig själva som en del av de ’förfinade’ och ’bildade’ klasserna, ingalunda som en del av proletariatet.” (A.a., s. 17.)

Vad skulle då bli resultatet av detta enligt Trotskij sorgliga tillstånd? Det skulle bli blodiga sammanstötningar mellan ”de beväpnade bönderna och de avancerade arbetarna.” (A.a., s. 18.) Han anade också att det skulle komma att gå så långt att ”klasskonflikterna uppträder i nationell skala och kan leda revolutionen till en katastrof, dvs, till en ny massaker på arbetarna av bönderna som luras av borgarklassen”. (A.a., s. 17.) Och Trotskij skådade ödets outgrundliga hand bakom företeelsernas skenbart förvirrade sammanhang: ”Alla omständigheter är sådana att de kraftigt ökar möjligheten och t.o.m. oundvikligheten av sådana konflikter.” (A.a., s. 17.)

En av grundorsakerna till detta allvarliga läge skulle vara det program om ”demokratisk diktatur” som ”den stalinistiska byråkratin” (dvs. Mao Tsetung, Lin Piao m.fl.) följde. Med detta program försökte Mao Tsetung, Lin Piao m.fl. ”följa det motsägelsefulla läget.” (A.a., s. 17.) Trotskij ställde sig frågan: ”Är det möjligt att föreställa sig ett försåt som är mera tilldragande på ytan och mera förrädiskt till sitt väsen?” (A.a., s. 17.)

Det kan alltså under denna period konstateras hur trotskismens politiska program slår över i kontrarevolutionär praktik och hur denna praktik snabbt driver också programmet i reaktionär riktning.

Den antijapanska enhetsfrontens period

Sedan den japanska imperialismen utvidgat sin aggression mot Kina efter 1933, växlade efterhand huvudmotsättningen karaktär och kom att stå mellan å ena sidan det kinesiska folket, inklusive småbourgeoisin i städerna och den del av den nationella borgarklassen som var villig att bekämpa Japan, och å andra sidan den japanska imperialismen, inklusive dess kinesiska bundsförvanter.

De nya förhållandena gav inte trotskisterna anledning att rucka sin ”anti-front”-linje ens en millimeter. Trotskij upprepade 1938 i förordet till Harold Isaacs bok ”The Tragedy of the Chinese Revolution” (särtryck i ”The Chinese Revolution”, s. 2-6.) sina livlösa paroller mot enhetsfronten. Kampen för folkets demokratiska diktatur var ”i sig motsägelsefull” och ”utan värde” (A.a., s. 5).⁶⁹ Enhetsfrontspolitiken var en ”ödesdiger politik” och skulle komma att ”koncentrera makten i händerna på Chiang Kai-shek.” (A.a., s. 6.)⁷⁰ Det fanns bara en klass som i *splendid isolation* får

⁶⁹ WG klipper sin vana trogen ut några rader ur en mening och förvränger den sedan. Trotskij redogör här för diskussionen bland marxister om den ryska revolutionen och berättar att Lenin före 1917 lanserade parollen ”arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur”, men att han i sina Aprilteser 1917 övergav den parollen. ”Han förklarade att kampen för proletariatets diktatur var det enda sättet att genomföra jordbruksrevolutionen till slutet och säkra de förtryckta nationaliteternas säkerhet.” Men efter Lenins död hade stalinisterna tagit upp den gamla parollen igen och dessutom gett den ett nytt innehåll genom att överlämna ledarskapet till bourgeoisin i den borgerliga revolutionen. ”Epigonernas Komintern började med att för alla länder i Orienten kanonisera formeln om ’arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur’, som Lenin under den historiska erfarenhetens inflytande hade förklarat vara utan värde.” [KÅA]

⁷⁰ Meningen lyder i sin helhet: ”Kuomintang nuvarande dominans över en avsevärd del av det kinesiska territoriet vore omöjlig utan den mäktiga nationellt-revolutionära rörelsen bland massorna 1925-27. Å ena sidan innebar massakern över denna rörelse att makten koncentrerades i Chiang Kai-sheks händer och å andra sidan att Chiang Kai-shek dömdes

föra kampen: ”Endast den klass som inte har något annat att förlora än sina bojor kan föra kriget mot imperialismen för nationell frigörelse till slutet.” (A.a., s.4.)⁷¹ Mao Tse-tung påpekade däremot att den vettlösa ”varningen” mot den antijapanska bourgeoisin var ”en trotskistisk inställning, sons vi inte kan vara eniga med. I dag är ett sådant förbund i verkligheten en nödvändig bro på vägen mot socialismen.” (*Valda verk* I, s. 291.)

Det är klart att trotskisternas politik var ytterligare ett steg på vägen mot en allsidig isolering från folkets klasskamp.

Lin Piao har sammanfattat den roll trotskisterna spelade i sitt förnekande av marxismens lära om att den nationellt-demokratiska revolutionen föregår den socialistiska och att kommunister måste söka vinna alla som kan kämpa:

”Kuomintang-reaktionärerna och de trotskister som de tog i sin lejd under försvarskriget sammanblandade avsiktligt dessa båda etapper, proklamerade ‘teorin om en enda revolution’ och predikade en så kallad ‘socialism’ utan något kommunistiskt parti. Med denna absurda teori försökte de röja undan det kommunistiska partiet, ominstegöra varje revolution och förhindra framstegen i den nationella demokratiska revolutionen. De begagnade den som förevändning för sin politik av icke-motstånd mot och sin kapitulation inför imperialismen. Denna reaktionära teori är sedan länge begravd av den kinesiska revolutionens historia.” (*Leve segern i folkkriget*, s. 37.)

Vi har hos Trotskij en ditintills icke jämförlig försonlighet gentemot den japanska imperialismen:

”Om Japan skulle lyckas behålla sina erövrade positioner för en tidsperiod på omkring tio år, skulle detta *framför allt* /vår kursiv./ innebära den intensiva industrialiseringen av Nordkina.... Nya järnvägar, gruvor, kraftstationer, bergs- och metallurgiska företag och bomullsplantager skulle snabbt växa fram. Polariseringen av den kinesiska nationen skulle få en kraftig impuls. Nya hundratusentals och miljontals kinesiska proletärer skulle mobiliseras på kortast möjliga tid. Öga mot öga med den utländske våldsverkaren skulle stå det numeriskt större, socialt stärkta, politiskt mogna kinesiska proletariatet med uppgift att leda den kinesiska byn.” (A.a., s. 6.)⁷²

Den ”aktiva avvaktan” skulle alltså vara i ”omkring tio år”, till den japanska imperialismen behagat servera herrar trotskister en ny arbetarklass! I praktiken innebar detta att Trotskij blev ett redskap för de japanska imperialisternas aggressionspolitik i Kina. Att Trotskij verkligen vill ge imperialisterna andrum framgår än tydligare av hans tidfästande av när kampen ska tas upp: ”Man måste föreställa sig att den nya nationella revolutionen *ändå* måste ställas på dagordningen under den nuvarande generationens livstid.” (A.a., s.6, vår kursiv.)

Det är mot den bakgrunden man får se Mao Tsetungs varning från 1937: kommunisterna måste ”grundligt avslöja och beslutsamt bekämpa de intriger som bedrivs av de japanska imperialisterna samt av de projapanska elementen och trotskisterna, vilka tjänstgör som deras hejdukar i invasionen av Kina.” (*Valda verk* I, s. 270.) Ett år senare upprepade Mao varningen mot trotskisterna:

”De japanska imperialistiska hemliga underrättelseorganisationerna försöker oavbrutet att splittra vårt parti och smuggla in maskerade förrädare, trotskister, projapanska element, degenererade element och karriärister maskerade

till halvmesyrier i kampen mot imperialismen.” WG blandar alltså bort kronologin och försöker ge intryck av att Trotskij fördömer enhetsfrontspolitik i allmänhet när han fördömer en speciell front i en bestämd historisk situation. [KÅÅ]

⁷¹ Betoningen bör ligga på orden ”till slutet”. Trotskij fördömer inte en tillfällig allians med borgerliga element, men han betonar att den just måste vara tillfällig, och att ex.vis Chiangs kamp mot den japanska imperialismen måste vara tillfällig och att gränserna bestäms av vad hans uppdragsgivare, den brittiska och amerikanska imperialismen, vill. Men WG kanske anser att bourgeoisin kan föra kampen mot imperialismen till slutet? [KÅÅ]

⁷² En fantastisk förvrängning! Trotskij förklarar att det är mycket otroligt att Japan kan besegra Kina, men att även om detta skulle ske, kan dess dominans inte vara länge, inte mer än högst tio år innan den kinesiska arbetarklassen åter skulle ta upp kampen. En imperialistisk dominans av det mer än 100-åriga slag som England haft över Indien är idag omöjligt, förklarar Trotskij, ty imperialismen står inför sitt slutliga fall. Denna tankegång innebär enligt WG att Trotskij vill ge ”imperialisterna andrum” och att han är ”försonlig” mot imperialismen. De läser verkligen Trotskij som fan läser bibeln! För säkerhets skull vaskar de dock bort några meningar; ur deras citat har följande klippts bort: ”i den japanska imperialismens militära intresse” resp. ”Nya hundratusentals och miljoner kinesiska proletärer skulle mobiliseras under kortast tänkbara tid. Å andra sidan skulle den kinesiska bourgeoisin hamna i ett än kraftigare beroende av det japanska kapitalet. Än mindre än förr skulle den kunna ställa sig i ledningen för ett nationellt krig, än mindre för en nationell revolution. Öga mot öga etc.”

Angående trotskismen i Kina finns det en mycket intressant rapport i *Fourth International* juli-aug. 1947, ”Trotskyism in China” (s. 211-15). Av denna framgår bl.a. att det fanns två trotskistiska bondearméer under 1940-talet. [KÅÅ]

som aktivister, i dess led ... Det finns (emellertid) redan fientliga agenter som spelar rollen som splittrare inom vår nationella enhetsfront, nämligen, förrädarna, trotskisterna och de projapanska elementen.” (*Valda verk* II, s. 197.)

Manuilskij lämnade i ett referat på SUKP(b):s 18. kongress följande rapport om de kinesiska trotskisterna:

”I Kina arbetar trotskisterna som militärspioner åt japanerna. Chefen för det japanska spionaget i Peiping skrev om dem i en hemlig rapport: ‘Man måste stödja trotskistgruppen och förhjälp den till framgång, så att dess verksamhet på olika platser i Kina blir till fördel och nytta för imperiet, ty dessa kineser motarbetar landets enande. Deras arbete utmärker sig genom en hög teknik och stor skicklighet.’” (*Kominterns kamp för enhet och folkfront*, Sthlm 1939, s. 41-42.)

Den kinesiska redaktionen för utgivandet av Mao Tsetungs valda verk ger i en not en sammanfattning av trotskisternas linje efter 1927:

”Efter den kinesiska revolutionens misslyckande 1927 framträdde ett litet antal trotskister också i Kina. 1929 slog de sig ihop med Ch’en Tu-hsiu och andra renegater samt bildade en liten kontrarevolutionär klick, som spred sådan kontrarevolutionär propaganda som att Kuomintang redan fullbordat den borgerligt-demokratiska revolutionen. De blev ett smutsigt verktyg för imperialisterna och Kuomintang mot folket. De kinesiska trotskisterna skämdes inte för att gå med i Kuomintangens hemliga polis. Efter 18:e septemberintermezzot började de i överensstämmelse med den brottslige renegaten Trotskijns order, ‘att inte hindra kejsardömet Japan från att ockupera Kina’, att samarbeta med Japans hemliga agenter, tog emot penningunderstöd av dessa och sysslade med alla slag av verksamhet som kunde underlätta den japanska aggressionen.” (*Valda verk* I, s. 178.)

Det tredje inbördeskrigets period

Efter ett treårigt inbördeskrig kunde Mao Tsetung i oktober 1949 proklamera det kinesiska folkets seger genom att utropa Folkrepubliken Kina.

De kinesiska trotskisterna hade under kampens gång grundligt skämt ut sig inför det kinesiska folket. 1937 hade de bildat sitt ”Kinas Revolutionära Kommunistiska Parti” (senare sektion av ”Fjärde Internationalen”), som gått emot folkets kamp i alla avgörande moment. Innan det lilla antalet trotskister 1949 tog till sjappen åt olika håll, hann de fördöma revolutionens seger som ”en borgerlig och stalinistisk kontrarevolution.” (*The Socialist Register* 1964, New York 1964, s. 24.)⁷³

Isaac Deutscher har ”i, Trotskijns anda” gett den trotskistiska uppfattningen om den kinesiska revolutionens efterföljande förlopp. Deutscher vet att berätta att ”ingen egentlig samhällsklass strävade efter att genomföra socialism i Kina åren 1948-49.” (*Den ofullbordade revolutionen*, Sthlm 1967, s. 82.)⁷⁴ Han förklarar: ”Maos parti hade som vi vet inte alls någon förbindelse med industriproletariatet, och detta spelade ingen betydelsefull roll i händelserna 1948-49.” (A.a., s. 82.)

⁷³ Den artikel WG citerar är av Isaac Deutscher och återfinns lättast i *Den socialistiska människan* (PAN 1970,) och heter ”Maoismen - dess ursprung och ide” (s. 178-213). Citatet återfinns s. 196. Deutscher refererar Trotskijns artikel om ”Bondekriget i Kina” som vi refererat i kap. 3 och säger sedan: ”Trotskijns analys, som omissskänneligen återger årtiondens debatter mellan narodniker och marxister och erfarenheterna från den kinesiska revolutionen, förnekades *ad absurdum* av några av hans kinesiska lärjungar, vilka utpekade den maoistiska segern 1949 som en ‘borgerlig och stalinistisk kontrarevolution’ ”. Deutscher tillskriver sålunda inte Fjärde Internationalen denna ståndpunkt, utan säger tvärtom att några av Trotskijns lärjungar förnekade (vår kursiv i citat ovan) hans analys och han tar dessutom själv avstånd från denna tankegång. Fjärdens analys var annorlunda vilket framgår av den resolution från 1952 som vi refererat i kap. 3. Trotskisterna i Kina tog inte heller ”till sjappen”. De flesta av basen gick in i kommunistpartiet med målsättningen att stödja alla revolutionära åtgärder partiet vidtog, ledarna arresterades och sitter fortfarande i fängelse, och några av ledningen flydde och sitter i dag i landsflykt i Europa. [KÅÅ].

Deutschers artikel finns på marxistarkivet: [Maoismen - dess ursprung och idé](#). Detta gör även den av KÅÅ nämnda FI-resolutionen från 1952: [Den tredje kinesiska revolutionen](#).

De kinesiska trotskisternas öde finns beskrivna i bl a Gregor Bentons, *China's Urban Revolutionaries: Explorations in the History of Chinese Trotskyism, 1912-1952*, som nu finns i svensk översättning på marxistarkivet, se [Revolutionärerna i Kinas städer](#). De i Kina fängslade trotskisterna som fortfarande var vid livet återfick friheten kring 1980 och Ch’en Tu-hsiu (Chen Duxiu enl. modern stavning) är numera i stort sett återupprättad. – *MF anm*

⁷⁴ Deutscher är som vi redan påpekat (ovan nr 1) inte medlem av Fjärde Internationalen och har aldrig varit det. Hans ståndpunkter skiljer sig på flera avgörande punkter från Internationalens, bl.a. just i värderingen av Kina och den kinesiska revolutionen. Samtidigt ger WG en förvrängd beskrivning av Deutschers syn. Gå direkt till hans uppsats i [Den ofullbordade revolutionen 1917-1967](#) [KÅÅ] – Finns på marxistarkivet – *MF*.

Och ”bönderna som i sin individualism huvudsakligen intresserade sig för landsbygdens näringsliv var i *bästa fall likgiltiga* för vad som hände i städerna.” (A.a., s. 83, vår kursiv.)

Ett annat ledande trotskistiskt slughuvud, Ernest Mandel, gör sitt bästa för att ge ett sken av sannolikhet åt en sådan ”klasslös” revolution:

”I Kina hade vi i processens början en vanskapt (!!) revolution, där proletariatet bara spelade en mindre roll och en bondearmé (!) trädde i stället för (!) massornas oavhängiga aktioner. Inte heller fanns det i början något riktigt bolsjevik-parti, som var besjälade av den internationella arbetarrörelsens revolutionära och demokratiska tradition. Det var ett parti med ett starkt stalinistiskt drag, även om detta var begränsat till det sätt varpå det betraktade och tillämpade den demokratiska centralismen. Statens och partiets makt var därför långt mera byråkratiserad i Kina från början än vad förhållandet var i Sovjet 1927; dess proletariat var långt svagare och dess byråkrati långt starkare än vid den tidpunkt då Stalin upprättade sin diktatur.” (*Socialistisk Information* 2/1969, s. 24.)

”Maoismen”, menar Deutscher, ”kunde inte ha varit mera förtegen än den var om socialismens framtidsutsikter i Kina.” (*Socialist Register*, s. 24.) De kinesiska kommunisterna ”hade blivit helt inåtriktade.” (*Den ofullbordade*, s. 81.) Varför? Därför att det inte fanns ”mensjeviker eller socialistrevolutionärer som de kunde möta i direkta debatter.” (A.a., s. 81.)

Deutscher hamnar därmed i ett så besynnerligt läge, att han uppfinner en teori om ”substituism” för att klara sig ur klämman. Han tycker sig se sådana som påtar sig uppgifterna för ”en frånvarande eller inaktiv samhällsklass” (*Socialist Register*, s. 25). Marxismens enkla teori om att klasserna skapar sina partier och väljer en ledande kader med uppgift att stå i spetsen för kampen, förnekar Deutscher med en förvirrad trotskistisk teori om ”substituism”. Men bortsett från alla sådana ”bagateller” erbjuder inte heller detta någon utväg för Deutscher. Hans utgångspunkt var ju att *ingen* samhällsklass eftersträvade socialismen i Kina.

Svårigheterna hopar sig ännu mera över Deutscher när han ska förklara varför Kina blev socialistiskt. Det beror nu på: ”a) det ideologiska engagemang som de hade påtagit sig under de tidiga, grundläggande åren; b) hänsyn till nationella intressen; c) krav på internationell säkerhet.” (*Den ofullbordade*, s. 83.) Han förklarar detta på följande sätt:

a) Under början av 1920-talet hade ”maoisterna” utsatts för ”inflytande” från ”den leninistiska tankeskolan”. Detta erinrade man sig nu 1949.

b) De nationella intressen, som var överordnade för ”maoisterna”, krävde uppbyggandet av en ”modern nationalstat”. En nationaliserad industri gav bättre förutsättningar för detta än ”en utvecklade inhemsk kapitalism”.

c) Eftersom USA stött Chiang Kai-shek och samtidigt befann sig i kallt krig mot Sovjetunionen, var det tillrådligt att stödja sig på Sovjetunionen: ”Därmed blev det också nödvändigt för Kina att anpassa sin sociala och politiska struktur efter Sovjetunionens.”

Det är klart, att en sådan teori inte ett dyft ökar någons förståelse. Låt oss ge ett par exempel: Det är ingen hemlighet att Mussolini var den mest inbitne nationalist. Det är också välbelagt att han en gång varit ”socialist”. Men gav dessa förhållanden honom någon impuls att driva Italien mot socialismen? Nej. Det är också välbekant att England under det andra världskriget stödde sig på Sovjetunionen i kampen mot fascismen. Men gav detta faktum Churchill någon impuls till socialism? Nej. Historien är i själva verket historien om klasskampen. Idéer och tendenser föds och förverkligas i klasskampen av kämpande klasser. Var finns sådant i Deutschers ”förklaring”? Ingenstans! I själva verket är han inte alls ute för att förklara någonting, han uppträder bara i rollen av en viktigpetter som roar sig med en övning i spetsfundighet.

Det socialistiska uppbygget 1949-1960

Trotskister erkänner inte att Kina efter 1949 omvandlats till ett socialistiskt land. Det befinner sig ”långt från socialismen.” (Mandel, *Socialistisk Information* 2/69.) Vad den kinesiska revolutionen har åstadkommit är att den ”i det stora hela har löst livsmedelsproblemet” (A.a., s. 7)!

Den ledande amerikanske trotskisten Max Schachtman⁷⁵ gör i ett förord 1967 till Trotskijs ”Problems of the Chinese Revolution” en trotskistisk analys av Kina. Således ”har bönderna för hundrade gången i den moderna historien bevisat att de inte kan organisera sin egen, nationalstat och nationella hushållning.” (A.a., s. xiii.)

Det parti (KKP) som leder uppbygget är varken ett arbetarparti eller ett bondeparti. Nej, det är ”ett militär-byråkratiskt parti med en hierarki som huvudsakligen hämtats från medelklasserna.” (A.a., s. xiv.)

Shachtman kritiserar ständigt Kina för att det inte har löst sitt kapitalproblem genom att ”inbjuda kapital från de moderna (!!) länder, som överflödar därav”. (s. xiv.) Eftersom de kinesiska kommunisterna inte värdesätter imperialister (eller med shachtmanskt språkbruk: modernister) lika högt som Shachtman har de nu utvecklat ekonomin ”den grymma vägen”, nämligen som i ”det stalinistiska Ryssland”. (s. xiv.) [Inom parentes sagt kan vi inte låta bli att förvåna oss över vilket eftertryck Shachtman lägger vid anklagelsen för att Kina vill ”hoppa över kapitalismen” (s. xiv f.), något som enligt honom orsakat dess problem. Denna ståndpunkt växer nu plötsligt fram hos trotskister efter 1949 och betecknar en 180 graders omsvängning från tiden före 1949. Kritiken mot enhetsfronten gick ju som vi minns ut på att enhetsfronten inte satte socialismen som sitt direkta mål och ”gjorde eftergifter” för den kapitalistiska bourgeoisin.]

Den kinesiska statsledningen gav sig in på ”en utomordentligt hård utsugning av levande inhemsk arbetskraft på fält och i fabrik.” (s. xv.) Därför har det upprättats ”en regim som inte tål det minsta motstånd från producenten.” (s. xv.) ”Politiska rättigheter” och ”sociala institutioner” som kan förmedla opposition, har enligt Shachtman förintats. ”All politisk och ekonomisk makt är således en exklusiv egendom för en elit av politiska hierarker.” (s. xv.)

Det blir ”ett mysterium” (s. xv) för Shachtman vad Kina har ”gemensamt med socialismen och dess ideal.” (s. xv.) Shachtman utnämner i stället en sådan uppfattning till ”vår tids nya ideologiska mystifikation.” (s. xv.)

Vem känner igen folkets Kina på denna beskrivning? Vi erkänner oförbehållsamt vår oförmåga. Däremot vill vi påminna om att beskrivningen slående sammanfaller med imperialisternas ståndpunkt och syn. Det är inte första gången i trotskistiska sammanhang.

Den internationella ideologiska konflikten mellan marxism och revisionism

I och med att Sovjetunionen slog in på revisionismens väg och började återinföra kapitalismen, tog de kinesiska marxisterna upp en allsidig kritik av denna utveckling. Den diskussion som fördes markerade en brytning i den internationella arbetarrörelsen mellan å ena sidan revisionismen i sovjetledarnas nya tappning och å den andra marxism-leninismen, Mao Tsetungs tänkande. Under diskussionens förlopp tillförde kineserna marxismen så mycket stoff att teorin måste sägas ha gått in i en ny utvecklingsfas, Mao Tsetungs tänkande.

Hur värderar trotskisterna denna historiska brytningsperiod?

Deutscher menar, att ”de högljudda grälen revisionism ... delvis är äkta, delvis hycklade.” (*Den ofullbordade*, s. 89). Han ger vid handen, att motsättningarna inte skulle röra marxism eller revisionism utan ”realpolitik”. Orsakerna skulle vara: 1) ”ledningen över det socialistiska lägret ... Uppenbarligen identifierar var och en av de stora antagonisterna sig själv med hela lägret. Mao lika väl som Chrusjtjov kan mycket väl säga med parafras på den berömde franske monarken ‘Le camp, c’est moi’.” (*Russia, China and the West 1953-1966*, Oxford 1970, s. 264, 265.); 2) ”en snål rivalitet mellan maktthungriga män” (A.a., s. 265); 3) ”Maoismen utropar behovet av ett nytt korståg (?) för den internationella kommunismen.... Det står helt klart att Chrusjtjov inte har sinne för något

⁷⁵ Efternamnet felstavat, ska vara ”Shachtman” (den stavningen används i fortsättningen). Ett urval texter av honom (då han fortfarande var ”revolutionär”) finns på marxistarkivet: [Max Shachtman](#).

Shachtman var inte längre trotskist när han skrev förordet till denna utgåva av *Problems...*, vilket inte är särskilt svårt att begripa för den som verkligen läst vad som där står – Shachtman klargör själv detta. – *MF anm*

kommunistiskt korståg.” (A.a., s. 265, 266.) Deutscher drar att ju mer ”klyftan” vidgas, ”desto mer irrationell och våldsam har dispyten blivit.” (A.a., s. 264.)⁷⁶

Den internationellt ledande trotskisten Mandel döljer också det grundläggande sakinnehållet i mot-sättningarna genom att bara ange ”realpolitiska” drivkrafter:

”Deras omedelbara orsak var sovjetbyråkratins avslag på att ge atomvapen till Kina eller att hjälpa det med att framställa dem jämte en plötslig avslutning av den ekonomiska hjälpen till Kina. (*Socialistisk Information* 2/1969, s. 7.)

Om man kan säga att Deutscher i en del skrifter från början av 1960-talet företräder en ”neutral” syn i denna för honom ”meningslösa” strid, råder det ingen tvekan om att han efterhand tenderade att inta revisionismens ståndpunkt. I en artikel från december 1965 sade han:⁷⁷

”Det är kineserna som bär skulden för att framhärda med polemiken; och med att deras anklagelser mot ryssarna blir vildare och vildare, blir de mindre och mindre övertygande. Få kommunister kan t.ex. svälja de kinesiska påståendena om kapitalism i Sovjetunionen.” (*Russia, China*, s. 321.)⁷⁸

I sin skrift om Oktoberrevolutionens 50-årsjubileum⁷⁹, strör Deutscher in en del kommentarer om polemiken:

”Maoisterna har återbetalat ryssarna med samma mynt, den nationella egoismens mynt. Vad vi sedan dess /1960, vår anm./ har hört från Kina har varit färre och färre rationella argument i debatten om socialismens mål och medel och fler och fler av en kränkt och rasande nationalstolthets skrik, den sårades och förödmjukades skrik. Den traumatiska chocken från 1960 har rört upp och fört i dagen maoisternas länge underkuvade och förtryckta ressentiment /= ”agg, ovilja; avund”, vår anm./ mot ryssarna. Den har också framtvingat en del negativa karaktärsdrag hos dem, i synnerhet deras orientaliska inbilskhet och deras förakt för den västvärld som de har börjat betrakta Sovjetunionen som en del av.” (*Den ofullbordade revolutionen*, s. 87-88.)

Deutscher torgför här några billiga socialpsykologiska fraser och framträder till och med i rollen av rasist. Kineserna sägs vidare ha ”djup förankring i den nationella miljöns efterblivenhet”, vara i avsaknad av ”djupa rötter i arbetarklassen eller någon äkta marxistisk tradition” och ”allt detta disponerar dem för en nationell trångsynthet och helig egoism som är lika intensiv som den stalinistiska”. Därför ”bär deras bild av socialismen stalinismens prägel — det är bilden av ’socialismen i ett enda land’, inhägnad av den kinesiska muren.” (A.a., s. 89-90)

⁷⁶ En annan av de punkter där Deutscher skiljer sig starkt från Fjärde Internationalen är i värderingen av den sino-sovjetiska konflikten. Men naturligtvis förvränger WG även Deutscher. De kan tydligen aldrig hålla fingrarna i styr. Således: observera hur WG hoppar mellan två olika artiklar när de refererar Deutscher. Den ena är från 1967, den andra [”The collapse of sino-soviet talks”] från 1963. De hoppar ex. vis över följande stycke från ”Den ofullbordade revolutionen” (1967) som står omedelbart före det citat de ger: ”Kina har alla skäl att inom vissa gränser uppmuntra de krafter i Asien och på andra ställen som är fiender till denna status quo. Det har inget intresse av att hejda någon klasskamp eller några frihetskrig. Detta är grundorsaken till oförenligheten mellan rysk och kinesisk politik. Detta är anledningen till de högljudda grälen om revisionism, som delvis är äkta, delvis hycklade.” (s. 89) Deutscher säger inte i sin artikel från 1963 att den sino-sovjetiska konflikten är en ”snål rivalitet mellan makthungriga män”; han säger att den inte är det. Hela meningen lyder nämligen: ”Men detta är inte alls en trång konflikt mellan makthungriga män.” (s. 165) (Denna förvrängning är möjligen en felöversättning från WGs sida; de kan ha blandat samman uttrycken ”not only” (inte bara...utan också) och uttrycket ”not just” (inte alls, inte så enkelt som). (Originalen lyder: ”This is however, not just a narrow rivalry of men hungry for power”). [KÅA]

⁷⁷ En felaktig konstruktion av en ”utveckling” hos Deutscher. De två artiklar som man tidigare kompotterat ihop var från 1963 och 1967 (se föregående not). Man kan inte spela ut dem mot en artikel från 1965 och tala om en utveckling. [KÅA]

⁷⁸ Felöversättning. Deutscher refererar opinionen inom det stalinistiska lägret och hur de ställt sig kallsinniga mot maoismen. Därefter fortsätter han: ”Moskva har återvunnit mycket av det kommunistiska stödet i Europa och lyckats neutralisera många asiatiska kommunister. Nu är kineserna i allt högre grad isolerade. Det är de som får bära hundhuvudet (”bear the odium of”) för att polemiken fortsätter, och efterhand som deras anklagelser mot ryssarna blir vildare och vildare, blir de mindre och mindre övertygande. Få kommunister kan t.ex. svälja de kinesiska påståendena om kapitalism i Sovjetunionen.” Deutscher säger sålunda inte att kineserna *har* ansvaret utan att de har *fått ansvaret i kommunistpartiernas ögon*. Deutschers funderingar om orsakerna till den sino-sovjetiska konflikten och hans värdering av dess effekter, får stå för honom själv. Den stämmer inte alls med Fjärde Internationalens analys. [KÅA].

Se resolutionen [Om den sino-sovjetiska konflikten](#) från Fjärde internationalens 8:e världskongress 1965, för en mer ”auktoritativ” syn på frågan – MF anm.

⁷⁹ Boken finns på marxistarkivet: [Den ryska revolutionen](#). – MF anm

Att det verkligen är frågan om trotskismens uppfattning röjer sig i att Deutschers uttalanden gillande citeras och används som det uppenbarade ordet av trotskister världen över. Det är imperialister alltifrån Wilhelm II ("gula faran") som har prånglat ut rasistiska myter om Kina som ett led i en imperialistisk politik. Det är lärorikt att se hur trotskister i dag följer denna redan upptrampade stig.

Inställningen till Mao Tsetungs tänkande

Mao Tsetungs tänkande sammanfattar och utvecklar marxismen så att teorin svarar mot dagens verklighet. Efter andra världskriget har imperialisternas relativa styrkeförhållanden djupgående förändrats, folkens revolutionära resningar har skakat det imperialistiska väldet som aldrig förut, den kapitalistiska inringningen av ett enda socialistiskt land brutits. Samtidigt har revisionismen tagit makten i Sovjetunionen och Östeuropa och de revisionistiska länderna har gått över till det imperialistiska lägret. Men Kina och Albanien har visat hur socialismen skall bevaras och klasskampen föras vidare under proletariats diktatur. Mao Tsetungs tänkande omspänner alla dessa nya utvecklingsdrag och infogar dem i marxism-leninismens allmänna teori.

Trotskisternas inställning till Mao Tsetungs tänkande och kulturrevolutionen är inte helt enhetlig. Det finns olika strömningar. En trotskistisk gruppering är för "kritiskt stöd" till Kina. Men det råder ingen tvekan om att den allt överväldigande mängden trotskister, inklusive rörelsens nutida centralfigurer, enbart är "kritiska". Tag Deutscher. Hans utveckling är betecknande.

1964 skrev han: "Om stalinismen var en produkt av revolutionen och av barbarisk efterblivenhet, är maoismen detsamma med sina metoder för den ursprungliga socialistiska ackumulationen, sin patriarkaliska regering och sin magiskt-rituella 'marxism-leninism'." (Que se passe-t-il dans le Mouvement Communiste International?, Paris 1965, s. 11.) Det är klart, att bakom dessa fraser gömmer sig "den permanenta revolutionens" tillämpning på Kina: "Socialismen är omöjlig i Kina". Det var inte för inte Stalin kallade Trotskijs teori för "den permanenta hopplöshetens teori".

1966 har Deutscher skärpt tonen:

"Mao har i en enda person varit Kinas Lenin och Stalin. Men vid slutet av sin bana uppvisar han större och större likhet med Stalin; och den senaste orgien i hans personkult /kulturrevolutionen, vår anm./ understryker denna likhet. Det är som hade han överlevt sig själv och redan är en lämning från det förflutna, en personifiering av Kinas efterblivenhet och isolationism." (*Russia, China*, s. 339.)⁸⁰

Och 1967 låter det så här: "Dock tycks två själar dölja sig inom maoismen: den ena är internationalistisk, den andra till synes full av orientalisk inbilskhet." (*Den ofullbordade revolutionen*, s. 89). I den deutscherska ideologin döljer sig däremot bara *en* själ — trotskismens — och den är bara inbilsk!

Deutscher sammanfattar: "Maoismen reflekterar liksom stalinismen en efterblivenhet i det egna landet som det kommer att ta revolutionen mycket lång tid att komma till rätta med och övervinna." (*Den ofullbordade revolutionen*, s. 85.)

Fientligheten mot marxismen i allmänhet och Mao Tsetungs tänkande i synnerhet kan inte vara öppnare. Detta kommer lika tydligt till uttryck i frågan om kulturrevolutionen.

Inställningen till kulturrevolutionen

Kulturrevolutionen är en revolution av ny typ. Det är en revolution sedan arbetarklassen har erövat statsmakten. Den riktar sig mot revisionismen och har som konkret angreppsmål bl.a. borgerliga tänkesätt, vanor, traditioner osv. (som är bastioner för den borgerliga ideologin). För Kinas del innebar revolutionen att den växande borgerliga tendensen bröts. I stället drev kulturrevolutionen fram den, proletära tendensen som huvudtendens. Makten överflyttades från byråkratiska revisionister till arbetarna.

⁸⁰ Artikeln finns nu i sin helhet översatt till svenska, se [Isaac Deutscher: Den stora Kulturrevolutionen](#) – MF anm

Trotskisterna ser ingenting av detta. För dem betecknar kulturrevolutionen ”det oåterkalleliga sönderfallet av den kring Mao grupperade kärnan av kommunistiska veteraner.” (9:e världskongressens resolution om ”kulturrevolutionen” i ”Fjärde internationalen” 2/1970, s. 41.) I sin långa resolution ger trotskisterna inga objektiva, klassmässiga orsaker till revolutionen. Nej, den ”utgjorde en till offentlig konflikt tillspetsad fas av en inombyråkratisk (!) strid mellan motsatta tendenser i det Kinesiska Kommunistpartiets toppskikt.” (A.a., s. 41.) Och ”ingendera fraktionen /kan/ anses som mera progressiv än den andra.” (A.a., s. 45.)⁸¹

Kulturrevolutionens förlopp och drivkraft beskrivs så här:

”Omkring 1965 kände Mao (?) att han var i stånd att bryta Lius grepp om regimen och återvinna sin förlorade dominerande ställning. Genom att utnyttja sin enorma prestige, genom att manövrera mellan de olika tendenserna och slå ut dem en efter en, genom att förtala Liu och hans vänner i en oavbruten propagandakampanj lyckades Mao isolera dem och nöta bort deras stöd bland massorna, inom partiet, armén och landsbygden samt slutligen fullborda deras fall. Den objektiva(!) grunden för denna framgång ligger i Maos förmåga att mobilisera stora massor. (A.a., s. 43.)

Därför pratar resolutionen dumheter om ”de auktoritära metoder som det maoistiska ledarskapet praktiserar.” (A.a., s. 41.) Frånsett allt annat har ”den maoistiska fraktionens byråkratiska karaktär bidragit till Folkrepubliken Kinas internationella isolering och ökat motsättningarna och konflikterna inom Kinas KP.” (A.a., s. 42.) Det som det kinesiska folket syftat till med kulturrevolutionen var ”att undvika byråkratins fall och att i stället reformera den.” (A.a., s. 42.)

Enligt chefsideologen Deutscher ska man söka kulturrevolutionens gåta på annat håll:

”Kinas ideologiska aggressivitet och dess grälla förakt för västerländska(!) kulturvärden är yttringar — utan tvekan sjukliga sådana — av dess intensiva stämning av självförsvaret och dess känsla av fullständig isolering i en fientlig omvärld.” (*Russia, China*, s. 335.)

Deutscher hinner också med att utmåla fasorna av att Kina nu uppfostrar en generation nya kulturarbetare ”med långt färre band till både deras egen inhemska kulturtradition /=mandarinkulturen, vår anm./ och till det kulturella arvet från den omkringliggande världen /=imperialismen, vår anm./.” (A.a., s. 336.)

Sättet att vinna folket i revolutionen har från marxisternas sida varit myglets metod: ”Den maoistiska apparaten har inte tillåtit deras /dvs. ‘sina’/ talesmän — eller också har dessa inte vågat eller velat — att offentligt, frimodigt och fullständigt deklarerat sina ståndpunkter och politiska plattformar.” (Resolutionen, s. 42.)

Vad har då resultatet av kulturrevolutionen blivit? Resolutionen vet att berätta, att ”trots Mao-fraktionens aktuella seger har de stormiga händelserna försvagat dess ställning och dess makt.” (A.a., s. 44.) Deutschers värdering går i samma riktning: ”Dess inverkan på Kinas andliga och intellektuella liv kommer med all sannolikhet att bli precis lika förödande och varaktig som följderna blev av de stalinistiska häxjakterna.” (A.a., s. 334.)

Det är tydligt att knappast ens de sämsta liberaler har presterat en så helvissen ”analys”. Man får gå till Nixon och Bresjnev för att hitta något liknande. Det är än en gång lärorikt, att se på vilken sida trotskisterna ställer sig i en avgörande stridsfråga.

Hur ska man då seriöst bedöma vad kulturrevolutionen betytt för det kinesiska folket? Här vill vi bara antyda några huvudresultat i största korthet. Vi tror inte, att det är en överdrift att säga, att den har betytt en ny start. Den borgerliga tendensen — som pekade på en utveckling liknande den Sovjetunionen genomgått — har tillbakavisats. Frågan om hur revolutionen ska drivas vidare sedan arbetarklassen erövat makten, har det kinesiska folket här gett ett svar på. Detta har inverkat på alla samhällslivets områden. Det har skapats nya slags massorganisationer, nya former för politisk och ekonomisk ledning och partiet har genomgått en omorganisering, som ger de arbetande hela den reella makten. Löneutjämningen har gått snabbt framåt. Löneskillnaderna är idag mycket små och krymper. Företagsledare och andra i ledande ställning deltar regelbundet i produktivt arbete och lär

⁸¹ *Hela* resolutionen, som stått sig betydligt bättre än Wickman-Gustafssons rödögda (!) bild av kulturrevolutionen, finns på marxistarkivet: [Resolution om "kulturrevolutionen"](#) – MF anm

konkret känna arbetarnas och böndernas problem, vilka i sin tur lär sig hur man leder företag. Utbildningen har förenklats och en ökande andel elever kommer från arbetar- och bondehem. Ett växande antal lärare är arbetare och bönder. Det sociala försäkringssystemet har byggts ut. En relativt snabb ekonomisk tillväxt har ägt rum, *trots omvälvningen*. Massornas konsumtionsnivå har stigit. (Källor: *Marxistiskt Forum* 2/69 och 1/70; Myrdal/Kessle, *Kina: revolutionen går vidare*, Sthlm 1970; Nee/Collier, *Kulturrevolutionen vid Kinas universitet*,⁸² Kristianstad 1970; och B. Gustafsson, *Socialkapitalism eller socialism*,⁸³ s. 26ff.). Vi anser detta vara epokgörande erövringar och av stor betydelse för hela den världskommunistiska rörelsens frammarsch. Det faktum att folket i Kina har kunnat bryta en revisionistisk utveckling och förbättra sitt läge ger en vision av styrkan hos ett enat folk och rättfärdigheten i dess sak.

Sammanfattning

De successiva faserna i den kinesiska revolutionen visar koncentrerat trotskismens roll i klasskampen: a) en ”vänster”-opportunistisk uppfattning om det kommunistiska partiets taktik och strategi, som i sin skenbara ”renlärighet” i grund och botten för till reaktionära slutsatser; b) därigenom tappar trotskismen efterhand all eventuell massförankring och i kampen mot det kommunistiska partiets linje drivs den efterhand att söka bundsförvanter bland andra som bekämpar det kommunistiska partiets linje. De mäktigaste ”bekämparna” av denna är naturligtvis reaktionärerna och imperialisterna. Två förenar sig till ett.

Hur mycket än trotskisterna må beklaga det och tala om ”temporära” åtgärder, går de i förbund med imperialisterna mot folket. När de väl hamnat där blir det inte ens frågan om en ”tillfällig åtgärd”, utan en varaktig allians. Trotskisterna blir beroende av imperialisternas stöd, eftersom den ingångna alliansen ännu mer förhindrar trotskisterna från att skapa en massrörelse, som de skulle kunna stödja sig på.

På grund av deras ”insikter” om och ”tidigare erfarenhet” av ”kommunistisk mentalitet” börjar imperialisterna använda sig av dem som kunskapare och skickar in dem i basområdena för att dels samla upplysningar men också i bästa fall bilda ”organisationer” och skapa upplösning.

Det är alltså sammantaget den ynkligaste roll som det överhuvud taget är möjligt att spela. Huruvida trotskisterna har gillat rollen eller ej, är inte avgörande. Avgörande är att de har spelat den till sista repliken.

Efter det andra världskriget var trotskismen en död rörelse. Det var först i och med sovjetrevisionismens ”avstalinisering” som trotskismen uppstod på nytt. Vad vi kan konstatera om trotskismens linje i frågan om Kina är på nytt ett ”renlärigt” angrepp på marxismens taktik och strategi. Vi kan också konstatera en ideologisk samstämmighet med imperialismen.

Efterskrift

KÅA avslöjar grundligt WG:s försök att vränga till den kinesiska revolutionens historia och trotskisternas syn på denna och det finns därför ingen anledning att gå in närmare på innehållet i WG:s Kina-kapitel.

Det har dock hänt en hel del sedan dess, exempelvis framstår ”den stora proletära kulturrevolutionen”, som WG ägnar så stor uppmärksamhet och kritiklös beundran, numera i en helt annan dager. De flesta som då var maoister (inklusive de i Kina) är idag kritiska mot kulturrevolutionen, även de som fortfarande tillhör någon vänster av något slag.

”R-arna”, dvs det nuvarande Kommunistiska Partiet (KP), som 1970 bildades som en utsplittring ur det maoistiska KFml och först tog namnet KFMLr (som sedan blev KPMLr), var t ex från början entusiastiska anhängare av kulturrevolutionen, men tog 1979 ordentligt avstånd från den (och

⁸² Boken finns på marxistarkivet: [Kulturrevolutionen vid Kinas universitet. Rapport inifrån](#) – MF anm

⁸³ Denna bok är en antologi, dvs skrevs inte av Bo Gustafsson – han skrev bara en inledning. Boken finns på marxistarkivet (utan förordet): [Socialkapitalismen](#). Förordet finns separat: [Socialkapitalism eller socialism?](#) – MF anm

mycket annat beträffande det maoistiska Kina). Detta gjordes bl a via en artikelserie i *Proletären* nr 12-25 1979) som senare även gavs ut i broschyrform under titeln *Marxism eller idealism* (se särskilt avsnittet ”Kulturrevolutionens’ slutpunkt: MILITÄRVÄLDE!”).⁸⁴

Det kan även vara intressant att studera hur det kinesiska kommunistpartiet ser på Mao-perioden i historiens ljus – detta redovisas i [Resolution on CPC history \(1949-81\)](#), som antogs vid det kinesiska kommunistpartiets elfte centralkommittés sjätte plenarmöte, 1981.

Några andra kommentarer.

I avsnittet ”Det socialistiska uppbygget 1949-1960” behandlar WG vad Max Shachtman har att säga om Kina efter revolutionens seger. Han betecknas där som ”den ledande amerikanske trotskisten”, vilket är minst sagt märkligt, eftersom han bröt med Fjärde internationalen 1940 och därefter, särskilt under 1950-talet, genomgick en alltmer uttalad högervändning. När han 1967 skrev förordet till en ny utgåva av Trotskij’s *Problems of the Chinese Revolution* var han närmast att betrakta som socialdemokrat. Det innebär å andra sidan inte heller att det han säger om Kina bara är strunt – tvärtom ligger det mer i det än vad Wickman-Gustafsson vill förstå, men att använda honom som en auktoritativ ”trotskist” är minst sagt oärligt.

Isaac Deutscher kan inte heller sägas representera den trotskistiska rörelsen (han var t ex aldrig med i Fjärde internationalen), även om han förblev marxist och – i motsats till Shachtman – revolutionär i sin grundinställning, varför epitetet ”trotskist” på honom inte är lika uppåt väggarna. Man kan vara kritisk mot många av Deutschers politiska ståndpunkter, men hans stora kunskaper om marxistisk teori och den kommunistiska rörelsen, gör att det mesta som han skrev i dessa ämnen är läs- och tänkvärdt, i motsats till det som dåtidens maoister totade ihop. Den artikel om den kinesiska kulturrevolutionen (skriven 1966) som WG citerar med sådan avsmak innehåller en hel del skarpsynta iakttagelser och slutsatser som WG & Co var oförmögna att göra då de var maoister, bl a om kulturrevolutionens negativa konsekvenser för ekonomin (detta är en av de viktigaste anledningarna till att Deng Xiaopings linje till slut segrade), liksom de spänningar i relationerna med Vietnam som följde i kulturrevolutionens spår.⁸⁵

Martin F 6 oktober 2009

Anmärkning: De flesta Trotskij-texter om Kina som citeras av KÅA och WG finns nu i svensk översättning på marxistarkiv.se: [Trotskij om Kina](#)

⁸⁴ Se [Den svenska vänstern och kulturrevolutionen i Kina](#) som bl a innehåller *Proletären*-artikeln om kulturrevolutionen

⁸⁵ Artikeln finns i svensk översättning på marxistarkivet, så läsaren kan bilda sig en egen uppfattning om densamma, se [Isaac Deutscher: Den stora Kulturrevolutionen](#). Artikeln [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 2](#), innehåller exempel på de motsättningar som växte fram mellan Kina och Vietnam i synnerhet från slutet av 1960-talet (se avsnittet ”Lojaliteten hos Kina, inte Vietnam”) – *MF anm*